

KULTUR
IDRETTSETATEN

Kommunedelplan idrett og friluftsliv 2015 – 2018

Vedtatt 26.11.2014

Forord

Med bakgrunn i Kulturdepartementets (KUD) sitt plankrav vedrørende tildeling av statlige spillemidler, foreligger revidert kommunedelplan idrett og friluftsliv 2015-2018. Kommunedelplanen for dette feltet skal ikke være en ensidig anleggsplan, men ha bredt fokus på sammenhengen helse, fysisk aktivitet og anlegg.

Foreliggende kommunedelplan med handlingsprogram for idretts-, nærmiljø- og friluftsområder og fysisk aktivitet, setter fokus på bedret helse gjennom ulike forslag til tiltak. Planen omfatter handlingsprogram for aktivitet og anlegg. Den blir et politisk og administrativt styringsredskap i perioden og tar opp relevante problemstillinger innenfor idrett og friluftsliv.

Vedtak relatert til prioritert handlingsprogram for ordinære anlegg og nærmiljøanlegg, samt anbefalinger i handlingsprogram for aktivitet, er virkemidler for å nå gitte mål og strategier.

Kommunedelplan idrett og friluftsliv er tematisk, dvs, uten selvstendig juridisk hjemmel når det gjelder disponering av arealer.

Gjennom foreliggende plan ønsker Kristiansand kommune å bidra til en videreutvikling og styrking av organisert og uorganisert fysisk aktivitet. Økt tilgjengelighet til gode anlegg og areal for fysisk aktivitet, vil kunne bidra til å gi små og store innbyggere økt glede og mestring, bedre trivsel, livskvalitet og psykisk og fysisk helse.

Planen er utarbeidet i et tverrfaglig samarbeid med ulike etater/organisasjoner i og utenfor kommunen. Det har i tillegg vært et tett samarbeid med representanter fra Kristiansand Idrettsråd og Midt-Agder Friluftsråd underveis i planarbeidet.

Plandokumentet ble godkjent i bystyret 26.november 2014. Listene i kapittel 10 er justert i henhold til budsjettvedtak i bystyret 17.desember 2014.

Følgende representanter har deltatt i prosjektgruppen:

Trond Johanson	– Teknisk sektor
John Johansen	– Teknisk sektor
Astri Edvardsen Sødal	– Kultursektoren

Prosjektgruppen har hatt god bistand underveis fra bl.a. følgende representanter:

Geir Thorstensen	– Kristiansand Idrettsråd
Janne Johnsen	– Midt-Agder Friluftsråd

Kristiansand januar 2015

Innhold

Forord	3
Sammendrag	6
1 Innledning	10
2 Føringer for planarbeidet	12
2.1 Sentrale føringer	12
2.2 Regionale føringer	13
2.3 Lokale føringer: Kristiansand kommune	14
2.4 Virkemidler for oppfølging av offentlige føringer	15
2.5 Planavgrensninger	16
3 Resultatvurdering av plan for 2011-2014, med statusoversikt	18
3.1 Oversikt over etablerte idrettsanlegg, friluftsanlegg og rehabiliteringer	18
3.2 Oversikt over etablerte nærmiljøanlegg	20
3.3 Handlingsprogram for aktivitet – status	23
3.4 Status bruk av virkemidler i foregående periode	30
3.5 Vurdering av økt anleggskapasitet – sett opp mot utviklingen i idretten	31
4 Helsefremmende og forebyggende arbeid	34
4.1 Tilstandsrapport - fysisk aktivitet og helse generelt	34
4.2 Fysisk aktivitet og helse	35
4.3 Inkludering, likestilling, universell utforming og mangfold	37
4.4 Friluftsliv og psykisk helse	37
4.5 Folkehelsearbeidet i Kristiansand	37
4.6 Barnehage/grunnskole/videregående skole - status	38
5 Idrett, nærmiljø og friluftsliv i et byutviklingsperspektiv	40
5.1 Idrett	41
5.2 Friluftsliv	42
5.3 Nærmiljøanlegg	45
5.4 Barnehage, skole og fysisk aktivitet	45
5.5 Støy og forurensning	46
5.6 Estetikk og miljø	46
6 By- og bydelsoversikt	48
6.1 Vågsbygd	50
6.2 Sentrum	51
6.3 Lund/Justvik	52
6.4 Randesund/Tveit	53
7 Analyse av kortsiktige og langsiktige behov for aktivitet, anlegg og områder	54
7.1 Nåsituasjon aktivitet	54
7.1.1 Organisert idrett og aktivitet	54
7.1.2 Uorganisert fysisk aktivitet	57
7.2 utfordringer i forhold til fysisk aktivitet	59

7.3 Kortsiktige behov for nye anlegg og områder	62
7.3.1 Idrettsanlegg	63
7.3.2 Friluftsanlegg	65
7.3.3 Nærmiljøanlegg	66
7.3.4 Rehabiliteringsbehov idrettsanlegg	66
7.3.5 Rehabiliteringsbehov friluftsanlegg	67
7.4 Langsiktige utfordringer og behov for anlegg og områder 2015-2025	67
7.4.1 Idrettsanlegg	67
7.4.2 Friluftsliv/nærmiljøanlegg	68
7.4.3 Rehabiliteringsbehov idrettsanlegg	69
7.4.4 Rehabiliteringsbehov friluftsliv/nærmiljøanlegg	69
8 Økonomi	70
8.1 Spillemidler	70
8.2 Idrettens økonomi og drift	70
8.3 Instanser og stiftelser som det kan søkes om støtte til friluftstiltak, tilrettelegging og aktivitet og delfinansiering av anlegg	71
8.4 Offentlige bidrag til nærmiljø og friluftsliv	71
8.5 Offentlige bidrag til idrettsformål	71
8.6 Driftsøkonomi	72
8.6.1 Rehabilitering/opprusting av idrettsbygg og anlegg	73
8.6.2 Finansiering og samarbeid	74
9 Handlingsprogram for aktivitet i perioden 2015-2018	76
9.1 Informasjon	76
9.2 Oppvekstsektoren	77
9.3 Folkehelse	78
9.4 Friluftsliv	80
9.5 Idrett	81
10 Handlingsprogram for anlegg	84
10.1 Søknader til fylkeskommunen om spillemidler	85
10.1.1 Prioritert søknadsliste for ordinære anlegg; idrett, friluftsliv og rehabilitering 2015-2018 (innenfor rammen)	85
10.1.2 Prioritert søknadsliste for nærmiljøanlegg 2015-2018 (innenfor rammen)	88
10.2 Langsiktige anleggsbehov 2015-2025	89
10.2.1 Idrettsanlegg - utenfor rammen, uprioritert oversikt	89
10.2.2 Nærmiljøanlegg- utenfor rammen, uprioritert oversikt	91
10.2.3 Friluftsanlegg – utenfor rammen, uprioritert oversikt	92
Vedlegg a: Prosess og medvirkning	94
Vedlegg b: Ord og uttrykk	100
Vedlegg c: Ansvarsinstusjoner innen idrett og friluftsliv	101
Vedlegg d: Rapport idrettsregistrering for Kristiansand 2014	104
Vedlegg e: Referanser	108
Vedlegg f: Vedtak fra bystyret	110

Sammendrag

Idrett og fysisk aktivitet er et område som engasjerer svært mange mennesker i fritiden. Denne planen skal bidra til å sikre en utvikling som ivaretar dette, og være et styringsverktøy for kommunen i perioden på området. Planen avspeiler dagens situasjon innenfor aktivitet og anlegg, samt viser til hva som er vesentlig å vektlegge fremover. Planen skal bidra til å sikre sterkere kommunal styring og prioritering av anleggsutbyggingen og at anlegg blir sett i et større helhetsperspektiv. Dokumentet er underlagsdokumentasjon for å søke statlige spillemidler til idretts- nærmiljø- og friluftsanlegg.

Målgruppe Alle – med spesiell fokus på barn og unge i alderen 6-19 år

Idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er en kilde til glede, overskudd, fysisk og psykisk mestring. Lokale idrettslag og andre frivillige organisasjoner er gjennom sin brede tilslutning i barnegruppen et av sivilsamfunnets viktigste bidrag til gode og trygge oppvekstvilkår. Idrett, trening og mosjon er et vesentlig bidrag for å nå nasjonale helsepolitiske mål.

Fysisk inaktivitet er et voksende samfunnsproblem. Det er i første rekke en mer stillesittende hverdag som er årsaken til at kun 20 prosent av befolkningen oppfyller myndighetenes anbefalinger om daglig anbefalt fysisk aktivitet. Andelen som oppgir at de trener eller mosjonerer regelmessig har imidlertid aldri vært høyere enn i dag. Hverdagsaktiviteten bør imidlertid økes for alle, blant annet gjennom gåing og sykling. Fysisk aktivitet er et av de viktigste bidragene til bedret folkehelse.

Lokalt er det høy aktivitet i den organiserte idretten i Kristiansand. Det er 112 idrettsklubber og ca. 39 000

medlemskap (inkludert ca. 10-12 000 i bedriftsidretten) i kommunen. Det har vært 28,5 % økning i medlemskap siste 10-12 år. Fotball, håndball, svømming og turn er de største idrettsgrenene i kommunen. En enorm mengde frivillighet går med til å drifte idrettstilbudene i alle klubbene. Årlig avvikles mange store lokale turneringer og større mesterskap som setter Kristiansand på kartet.

Idrettens utfordring både lokalt og nasjonalt, er å beholde ungdom i idretten. Idretten tar selv grep for å beholde ungdom. Parallelt er det viktig at kommunen tilrettelegger arenaer som fanger ungdoms behov for både organisert og uorganisert fysisk aktivitet.

Samarbeidsavtale mellom Kristiansand idrettsråd og kommunen ble utarbeidet i 2013. Denne skal sikre god arbeidsflyt og samarbeid. Kristiansand idrettsråd; idrettens paraplyorganisasjon, har i dag utfordringer i forhold til økonomisk drift.

Parallelt med vekst i organisert idrett, har det vært en stor økning i uorganisert fysisk aktivitet; ski, sykling, turløp, trening i treningsstudioer mm. Dette gjelder for ungdom, voksne og eldre.

Toppidrett og utdanning styrkes gjennom etablering av toppidrettstilbud ved Kristiansand Katedralskole Gimle, i tillegg til eksisterende idrettslinje. Kompetansesenteret for idrett i Agder (KIA) bidrar til styrking av idretten og folkehelsen lokalt.

Samlet sett er det stor bredde av tilbud om og arenaer for fysisk aktivitet i kommunen for alle aldersgrupper. Samfunnsutviklingen tilsier langt flere eldre i årene som kommer. Det er viktig at eldre er fysisk aktive. Fysisk aktivitet gir økt livskvalitet og kan bremse eventuelle

sykdomsforløp og hjelpebehov. Informasjonsflyt om eksisterende aktivitetstilbud til alle aldersgrupper, bør styrkes. Alle berørte aktører så som kommune, idretten og andre organisasjoner som er tilbydere av fysisk aktivitet, har et forbedringspotensial på dette området.

Kommunen har bygd mange varierte anlegg de siste årene. Spesielt Aquarama og Idda Arena har gitt rom for varierte og nye idrettsgrener. Anleggene bidrar også til å gi byen attraktivitet. Kommunen er god på å bygge skoler/nærmiljø- og idrettsanlegg i oppvekstsentre i lokalmiljøene. Nærmiljøanleggene og idrettsanleggene er sosiale arenaer som gir nærhet og tilhørighet for innbyggerne i lokalmiljøene. Gode arenaer for fysisk aktivitet ved skolene imøtekommer også en eventuell fremtidig økning i timetall i fysisk aktivitet for elevene.

I storbynettverket (ASSS kommunene, Tromsø, Fredrikstad, Stavanger, Bærum, Bergen, Sandnes, Trondheim, Drammen, Oslo og Kristiansand) lå Kristiansand på «2. plass» i 2012 hva angår «anleggsdekning» per 10 000 innbyggere. Det er imidlertid kun de «store» anleggene flerbrukshaller, fotballbaner og svømme- og badeanlegg som vektas og som er medtatt i rangeringen. Etter at Aquarama ble ferdigstilt i 2013 antas det at Kristiansand nå «topper» denne oversikten over anleggsdekning.

Det er allikevel utfordringer på anleggssiden i å imøtekomme høye forventninger og høyt aktivitetsnivå i idretten og bedriftsidretten. Utfordringen er spesielt dårlig anleggsdekning i bydel øst, med manglende flerbrukshaller og kunstgressbaner. Dette er viktige arenaer for utøvelse av de største barne- og ungdomsidrettene. Samtidig er dette bydelen i Kristiansand som står foran stor boligutvikling og det er viktig å ikke opparbeide et stort etterslep av anlegg i denne bydelen. Befolkningsvekst vil skape behov for at det

bygges ytterligere idrettsanlegg. Generelt er det også behov for rehabilitering av eldre flerbrukshaller, samt å starte systematisk utskiftning av kunstgressdekker på de første kunstgressbanene som ble etablert tidlig på 2000 tallet.

Kristiansand er vertskommune for mange universitetsstudenter og internasjonale bedrifter. Gode og tilgjengelige areal og anlegg for fysisk aktivitet har stor betydning for alle innbyggers trivsel, helse og aktivitetsnivå. I denne sammenheng finner vi nå også amerikansk fotball, baseball, lacrosse og cricket som en naturlig del av idrettsgrenene i Kristiansand.

Folkehelseloven ble innført i 2012. Folkehelse i alt i alt vi gjør – tverrsektorielt samfunnsansvar – å tilrettelegge for gode valg. Folkehelsearbeidet har fått en dreining fra et sykdomsperspektiv til et påvirkningsperspektiv. Frisklivssentral i Aquarama ble etablert i 2013, dette er en kommunal forebyggende helsetjeneste med tilbud om hjelp til endring og mestring av levevaner, deriblant fysisk aktivitet.

Innenfor friluftsliv satses det både på de store sammenhengende friluftsområdene, knyttet til både strandsonen og til marka og på nærfriluftsliv; sikring og tiltak i områder nær der folk bor. Det er sterkt fokus på korridorer og adkomst til områdene, både nærområdene og de større områdene. I nærmiljøene tilrettelegges det for nærmiljøanlegg, primært lokalisert i nærmiljøparker som er knyttet til skolegårdene. Nærmiljøparkene planlegges og tilrettelegges med tilgjengelighet for alle og skal være lavterskelarenaer.

Idrettsanlegg, nærmiljøanlegg og friluftsanlegg finansieres hovedsakelig ved kommunale midler og statlige spillemidler. Sentral fordelingsnøkkel av spillemiddeloverskuddet til idrett, søkes økt opp 164 prosent. Dette vil gi kortere

«ventetid» på tildeling av midler til anlegg. Endringen i tippenøkkelen er begrunnet med at økt ressursgrunnlag er nødvendig for å sikre god mål-oppnåelse innenfor den statlige idrettspolitikken. Stram kommuneøkonomi i perioden krever stram prioritering av opparbeidelse av anlegg/areal til fysisk aktivitet, og en må vurdere prioriteringer opp mot hva samfunnet som helhet får mest igjen for.

Omfanget av organisert idrettsaktivitet er relativt høyt i Kristiansand. Det er av samfunnsmessig betydning at dette blir opprettholdt og gis muligheter for videre utvikling. Frivillighetens rammebetingelser for utøvelse av fysisk aktivitet, bør fortsatt stimuleres fra kommunens side gjennom videre planlegging, etablering og drift av ulike anlegg og areal for fysisk aktivitet, samt tilskuddsordninger. Dette er gode bidrag for å bedre folkehelse, gi trivsel og sosial tilhørighet.

Mye uorganisert aktivitet blir i stor grad utøvd utendørs i turstier, turområder mm. Fokus og videre satsning på god tilrettelegging for nærmiljøfriluftsliv og turmuligheter i rimelig nærhet til der folk bor, vil bidra til mer hverdagsaktivitet. Eldre er spesielt store brukere av denne type areal og anlegg.

Det er viktig å opprettholde og videreutvikle den systematiske utviklingen av nærmiljøanlegg og idrettsanlegg ved nye skoler ute i bydelene. Parallelt er det viktig å ivareta og sikre idrettens «egne» behov for anlegg for spesifikk bruk, eksempelvis friidrettshall. Arenaer som eksempelvis svømmeanlegg og ishall, imøtekommer både uorganisert fysisk aktivitet og den organiserte idretten, og har dermed stor nytteverdi da mange brukergrupper kan benytte dem. Det er summen av mange tiltak som gir effekt på folkehelsen.

Interkommunale spesialidrettsanlegg kan være relevant å etablere, eksempelvis friidrettshall. Det kan søkes om ekstra tilskudd på inntil 30 % av ordinær tilskuddssats til større interkommunale idrettsanlegg. Kommunen har god erfaring når det gjelder Sandripheia Fritidspark som er arena for vinteraktiviteter for hele regionen.

Sikring av areal, etablering av og tilgjengelighet til aktivitetstilbud, anlegg og friluftstilbud, er viktige virkemidler for å oppnå økt fysisk aktivitet i befolkningen. Vest-Agder fylkeskommune har gjennom Regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2014 – 2020, tydeliggjort føringer i forhold til arealprinsipp for kommunens planarbeid på dette området. Arealbruksprinsippene gir grunnlag for en fremtidsrettet og god arealstrategi knyttet til strandsonen, nye boligområder, nærmiljø og kontakten med marka.

Tilsvarende arealbruksprinsipper er lagt til grunn når Kristiansand kommune har revidert sine kommuneplaner og arealplaner. Gjeldende kommuneplan med bestemmelser og plankart synliggjør dette. Jfr. for eksempel Bestemmelsene § 9. Uteareal for opphold, lek, rekreasjon og idrett.

Det skal i årene fremover tegnes nye kommunegrenser som samsvarer med fremtidens bo - og arbeidsmarked. Større og mer robuste kommuner som kan håndtere fremtidens utfordringer skal utformes. I innværende år legger regjeringen frem en proposisjon om de konkrete målene med kommunereformen. Både planlegging, tilrettelegging og utvikling av idretts- og friluftstilbud i årene fremover vil kunne bli berørt av kommunereformen, og må tilpasses en eventuell endret kommunestruktur.

VISJON

Vi gir alle muligheter!

Med dette mener vi:

Kristiansand kommunes folkevalgte og ansatte i fellesskap med kommunens innbyggere, tilrettelegger for at bredden av aktivitet, anlegg og arealer gir muligheter for alle.

MÅL

Befolkningen får gode opplevelser og oppnår bedre helse, trivsel og livskvalitet gjennom godt tilrettelagte idretts- og friluftstilbud.

Med dette mener vi:

Det er gode idretts-, friluftsliv- og naturopplevelser i alle bydelene, med fokus på tilgjengelighet for alle. Stimulere Kristiansands befolkning til økt deltakelse, glede og mestring i idrett- og friluftsliv. Bedre rammevilkårene for idrett- og friluftsliv som gir økt folkehelse.

MÅLGRUPPE

Alle – med spesielt fokus på barn og unge i alderen 6-19 år.

Periodemål idrett og friluftsliv

Videreutvikle satsningen på idrett og friluftsliv i tråd med prioritert forslag til handlingsprogram for aktivitet, ordinære anlegg og nærmiljøanlegg. Dette skjer gjennom årlig behandling av handlingsprogrammet i kommunen.

1 Innledning

For å fremme god folkehelse, trivsel, tilhørighet og mulighet for fysisk utfoldelse, er det viktig at det er en bevisst tenking, handling og investering i tiltak og rammer, som kan legge til rette for å øke aktiviteten blant små og store innbyggere. Tilgjengelig areal og anlegg for egenorganisert fysisk aktivitet og idrett er nødvendig for å stimulere til, og fremme mer fysisk aktivitet. Dette kan også bidra til en styrking av Kristiansand som vertskapskommune både for næringsliv og utdannings-institusjoner.

Kristiansand har gjennom sin kommuneplan for 2011-2022, satsningsområdet Byen det er godt å leve i: Kristiansand er folkehelsebyen som inkluderer alle og gir rom for utfoldelse. Dette synliggjør betydningen av at god planlegging av arealbruk og utforming av våre fysiske omgivelser er en vesentlig faktor for utvikling av levekår, livskvalitet og folkehelse. Kommuneplanen har ytterligere styrket og forankret betydningen av areal og anlegg til fysisk aktivitet blant annet gjennom bestemmelsene s. 89, i § 9. Uteareal for opphold, lek, rekreasjon og idrett.

Nasjonale føringer har forsterket betydningen av satsing på fysisk aktivitet de siste årene og eksisterende visjon, mål og målgruppe fra forrige kommunedelplan samsvarer godt med nasjonale mål og opprettholdes og videreføres i dette planarbeidet.

Kulturdepartementet (KUD) har satt som krav til kommunene at det skal være en vedtatt kommunal plan for idrett og friluftsliv, for dermed å sikre:

- Sterkere kommunal styring av anleggsutbyggingen
- Klarere prioritering i kommunene
- At anlegg blir sett i et større helhetsperspektiv

Dette kravet er forankret i at utbyggingen av idrettsanlegg stadig har blitt utvidet til nye anleggsgrupper og nye målgrupper, og det har over tid oppstått behov for bedre styring av bruken av spillemidler. Dette ut fra generelle samfunnsmessige,

anleggspolitiske og idrettspolitiske målsettinger. Planen er grunnlagsdokumentasjon for å kunne søke spillemidler til idretts, nærmiljø- og friluftsanlegg. KUD presiserer at finansiering og bygging av idrettsanlegg primært er et kommunalt ansvar, og at det statlige tilskuddet kun er en toppfinansiering.

Formål med kommunedelplan idrett og friluftsliv

Kommunedelplanen er foruten å være nødvendig grunnlagsdokumentasjon for å kunne søke statlige spillemidler, også et dokument som staker ut kommunens idretts- og friluftspolitikk.

Kommunedelplanen skal bidra til:

- Målstyrt utbygging av anlegg og tilrettelegging av områder for idrett og friluftsliv

- Være grunnlag og bakgrunnsdokumentasjon for søknader om spillemidler til nærmiljø- og idretts- og friluftsanlegg
- Samordning og koordinering innen idrett, friluftsliv, nærmiljøanlegg, skole og barnehage
- Å sikre arealer for egenorganisert fysisk aktivitet samt areal til anlegg for idrett og nærmiljøanlegg
- Å synliggjøre status og utfordringer i forhold til fysisk aktivitet
- Å bedre muligheter for finansiering av anlegg, aktivitet og arealer
- Best mulig å tilrettelegge for drift og vedlikehold
- Å sette fokus på kommunens eget ansvar for funksjonell og riktig areal- og anleggsutnyttelse

Gjennom planen skal man unngå prioriteringer på bakgrunn av kortsiktige behov og press fra særinteresser. Planen er ment å gi kommunen, fylkeskommunen og KUD en reell oversikt over anleggsbehovet, bidra til å sikre en behovsrettet anleggsutvikling i kommunen og dermed også sikre et bedre grunnlag for prioritering av spillemidlene.

Kommunedelplanen skal inneholde handlingsprogram for anlegg og aktivitet. I tillegg skal også arealbehov for anlegg som fremkommer gjennom planarbeidet, synliggjøres i kommuneplanens arealdel. Planen realiseres gjennom kommunens årlige behandling av handlingsprogrammet.

Hjemmel og virkeområder

Hjemmelen for en kommunedelplan er nedfelt i Plan- og bygningslovens § 11-1. Loven legger rammer for hvordan planarbeidet skal organiseres og hvilke behandlingsprosedyrer som skal følges. Kommunedelplanen utløser i seg selv ikke krav til konsekvensutredning jfr. Forskrift om konsekvensutredninger.

Kommunedelplan idrett og friluftsliv er tematisk, dvs. uten juridisk hjemmel når det gjelder disponering av arealer. Planen må knyttes opp til kommuneplanenes arealdel og reguleringsplaner eller byggesøknad for å oppnå hjemmel.

Oppfølging av planen

Planen skal være et styringsredskap for politikere og administrasjon i gitte periode på området nærmiljøanlegg, friluftsanlegg og idrett.

Planen skal revideres med fullstendig saksbehandling etter Plan- og Bygningsloven (PBL) minst en gang i hver valgperiode, altså hvert 4de år. Selve plandokumentet forblir uendret i 4-årsperioden, mens handlingsprogrammet for anlegg rulleres årlig, som del av rådmannens forslag til handlingsprogram.

Anlegg og tiltak realiseres gjennom årlig fastsetting av kommunens handlingsprogram og budsjett.

2 Føringer for planarbeidet

2.1 SENTRALE FØRINGER

Siden forrige revisjon av dette plandokumentet, har det tilkommet flere nye stortingsmeldinger, lover og planer, som samlet gir sterkere føringer for en samfunnsplanlegging som ivaretar tilrettelegging av areal og anlegg for fysisk aktivitet. I tillegg er det flere nye kommunale planer. Her omtales noen av de mest relevante for dette arbeidet:

Utforming av statens politikk på området, er nedfelt gjennom tre departement:

- Kulturdepartementet (KUD) som har ansvar for politikktutforming på idrettsområdet
- Miljøverndepartementet har ansvar for utformingen av statens friluftspolitikk
- Helse- og omsorgsdepartementet har ansvar for politikktutforming av statens helsefremmende og forebyggende arbeid.

Mål og rammer for den statlige politikken blir formidlet gjennom ulike meldinger, retningslinjer, rundskriv, bestemmelser for tilskuddsordninger mv. I forhold til dette plandokumentet har særlig følgende meldinger relevans:

Stortingsmelding nr.26 (2011-2012) - «**Den norske idrettsmodellen**» - Kulturdepartementet

- Målgruppe: Barn og ungdom, personer med nedsatt funksjonsevne og inaktive
- Økt satsning på anlegg for idrett og egenorganisert fysisk aktivitet, herunder friluftsliv
- Særskilt satsning på idrettsanlegg i storbyer og pressområder.
- Kravet om en kommunal plan for idrett og friluftsliv videreføres.

Stortingsmelding nr. 39 (2000-2001) - «**Friluftsliv – En veg til høyere livskvalitet**» - Miljøverndepartementet.

- Målsettingen er å fremme det enkle friluftslivet for alle i dagliglivet og i harmoni med naturen.
- Allemannsretten opprettholdes og styrkes som et fundament for friluftslivet.

- Styrke arbeidet med motivasjon og stimulering til friluftsliv for barn, unge og barnefamilier.

Stortingsmelding nr.34 (2012-2013) – «**Folkehelsemeldingen – God helse – felles ansvar**».

- Et mer helsefremmende samfunn
- Kunnskapsbasert folkehelsearbeid
- Sterkere virkemidler i folkehelsepolitikken

Miljøverndepartementet 2013: **Nasjonal handlingsplan for statlig sikring og tilrettelegging av friluftsområder**

- Føringer og prioriteringer for sikring av areal til friluftsliv

Miljøverndepartementet 2013: **Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv. En satsing på friluftsliv i hverdagen; 2014-2020**

Lov 2011-06-24 nr. 29: **Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)**,

understreker blant annet betydningen av en samfunnsplanlegging som ivaretar mulighet for egenorganisert fysisk aktivitet eller idrett. Folkehelseloven pålegger bl.a. kommuner et helhetlig ansvar for å fremme folkehelse gjennom de virkemidler de rår over.

Universell utforming

Handlingsplan – Norge universelt utformet 2025 (2009) er en plan for universell utforming innen viktige samfunnsområder. Alle nye idrettsanlegg har krav om universell utforming. Eldre anlegg må oppjusteres for å imøtekomme kravet til universell utforming. Friluftsanlegg planlegges også med utgangspunkt i tilgjengelighet for alle. Normaler for turløyper og turveier tar utgangspunkt i tilgjengelig og brukbar standard. Tilsvarende også arealer og områder så langt det er mulig i forhold til terreng og landskap. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven som trådte i kraft juni 2009 lovfester tilgjengelighet som en rettighet. Ny plan- og bygningslov som trådte i kraft januar 2010 følger dette opp, hvor utbygger i langt større grad pålegges å sørge for universell utforming som hovedløsning og ikke i form av spesialløsninger.

Universell utforming av idretts- og nærmiljøanlegg (V-0511, KUD).

Veilederen er førende for bygging av anlegg.

Rikspolitiske retningslinjer

Rikspolitiske retningslinjer (RPR) for å styrke barn og unges interesser i planleggingen, handler bl.a. om å sikre barn et oppvekstmiljø som gir trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og som har de fysiske, sosiale og kulturelle kvaliteter som er i samsvar med eksisterende kunnskap om barn og unges behov.

Ny regjerings politiske plattform 2013:

I forhold til idrett og folkehelse fremkommer blant annet følgende:

Idrett:

Idrett og fysisk aktivitet har stor egenverdi, og gir bedre fysisk og mental helse. Regjeringen vil gi gode rammevilkår for idretten og tilrettelegge for at alle som ønsker det, skal kunne delta i fysisk aktivitet. Topp og breddeidrett skal leve i et samspill, der begge utfyller hverandre for å gjøre idretten sterkere.

Regjeringen vil:

- Regjeringen vil gi gode rammevilkår for idretten og tilrettelegge for at alle som ønsker det, skal kunne delta i fysisk aktivitet. Topp- og breddeidrett skal leve i et samspill, der begge utfyller hverandre for å gjøre idretten sterkere.
- Øke idrettens andel av overskuddet fra Norsk Tipping for å styrke grunnfinansieringen. Det vil blant annet sikre raskere utbygging av lokale anlegg.
- Utarbeide en overordnet plan for anleggsutvikling
- Sikre idrettsutøveres mulighet til å kombinere idrett og utdanning og styrke toppidrettskompetansen innen ulike idretter ved videregående skoler og høyskolene.
- Gi idrettslag mulighet til å drifte offentlige idrettsanlegg.
- Fjerne forbudet mot proffboksing.
- Legge bedre til rette for at funksjonshemmede får anledning til å delta i idretten.

Folkehelse:

Den enkelte må ta mer ansvar for egen helse, og samfunnet må gjøre det enklere å ta gode helsevalg. Samtidig må tiltak for bedre folkehelse veies opp mot enkeltmenneskets valgfrihet.

Regjeringen vil:

- Styrke det forebyggende helsearbeidet
- Samarbeide med friluftsråd og frivillige organisasjoner for å bedre folkehelsen gjennom fysisk aktivitet og friluftsliv, samt fremme en stortingsmelding om styrking av friluftslivet.
- Legge til rette for økt fysisk aktivitet i skolen og stimulere til et sunnere kosthold.
- Inkludere psykisk helse som en likeverdig del av folkehelsearbeidet.

2.2 REGIONALE FØRINGER

Regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

2014-2020. Vest-Agder Fylkeskommune

Vedtatt desember 2013. Planen skal være retningsgivende for kommunens arbeid på området.

Følgende regionalpolitiske styringsmål legges til grunn:

- Vest-Agder skal sammen med Aust-Agder være en ledende folkehelseregion som satser på idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet
- Befolkningens aktivitetsnivå og deltakelse i idrett, friluftsliv og fysiske aktiviteter skal økes
- Alle skal kunne drive med idrett-, friluftsliv- og fysiske aktiviteter i sin hverdag der de bor

Følgende hovedstrategier foreligger:

- Styrke satsningen på hverdagsaktivitet
- Styrke satsningen på tilrettelegging for fritidsaktiviteter i nærmiljøet
- Prioritere aktivitet for barn og unge
- Påvirke sosiale betingelser som fremmer fysisk aktivitet blant utsatte sosioøkonomiske grupper i befolkningen
- Legge til rette for frivillig engasjement innen idrett og friluftsliv

- Idrettsutøvere skal få utvikle sitt talent
- Bedre samsvaret mellom anleggsdekningen og befolkningens aktivitetsvaner og behov
- Styrke hensynet til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i arealforvaltningen

Fylkeskommunen er delegert myndighet fra Kulturdepartementet til å godkjenne, alternativt underkjenne kommunale planer for idrett og friluftsliv. Fylkeskommunen samordner, prioriterer og tildeler statlige spillemidler til nærmiljøanlegg, idrettsanlegg og friluftsanlegg.

I fylkeskommunens Regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, vedtatt desember 2013, er det fastsatt egne arealbruksprinsipper for arealforvaltningen i fylket.

Dersom det planlegges utbygging som kommer i konflikt med/er til hinder for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, vil prinsippene sammen med faglige vurderinger kunne danne bakgrunn for innsigelse og klage fra regionale og statlige myndigheter.

Andre regionale føringer:

- Felles plan for levekår og folkehelse i Agder, 2010-2013. Aust- og Vest-Agder Fylkeskommune
- Regional plan for Kristiansandsregionen 2011-2050. Aust- og Vest Agder Fylkeskommune
- Regionplan Agder 2020 Aust- og Vest-Agder Fylkeskommune
- Knutepunkt Sørlandet – samarbeidsarena

2.3 LOKALE FØRINGER: KRISTIANSAND KOMMUNE

Kommunedelplan idrett og friluftsliv tar utgangspunkt i gjeldende kommuneplan for Kristiansand for 2011-2022. I tillegg er boligprogrammet, barnehagebehovsplanen, skolestrukturplanen, helsefremmingsplanen, grønnsstrukturutredningen, Normaler for utomhusanlegg, med mer viktige.

Kommuneplan for Kristiansand 2011-2022 – Styrke i muligheter

Satsingsområdene er:

Byen som drivkraft
Byen det er godt å leve i
Klimabyen

Helsefremmingsplanen – Plan for folkehelse, forebygging og rehabilitering

Kommunen vedtok i 2013 helsefremmingsplanen for bedre å møte de utfordringer som kommer på grunn av endringer i befolkningens sammensetning, behov og forventninger.

Anbefalinger fra Helsefremmingsplanen:

- Mer systematisk planlegging av boligområder, nærmiljø og møteplasser som stimulerer til sosialkontakt, fysisk aktivitet og lek for alle aldersgrupper
- Alle sektorer tar inn i planarbeid, prioriteringer og tiltak hva som kan bidra til å fremme aktiv, frisk og trygg alderdom
- Bedre informasjon om eldre sine muligheter for friskere liv, deltakelse og aktivitet
- Bruke folkehelseoversikten til å definere hvilke risikogrupper som bør prioriteres når det gjelder forebygging
- Samle og styrke kompetanse innen levestandard ved etablering av frisklivsentral som en kommunal helsetjeneste på Aquarama

Kulturstrategi Kristiansand kommune 2013-2023

Strategidokumentet skal være et styringsverktøy for kulturpolitiske prioritering, og retningsgivende for kommunens arbeid. *Talentutvikling er et av fokusområdene under vekst og profesjonalisering. Talentutvikling skal vektlegges i kommunens egen virksomhet – på fritidsklubber, bydelshus, Samsen, kulturhus og Kulturskolen – og i samarbeidet med kompetansesentre, idrettslag og frivillige organisasjoner.*

Cultiva – Kristiansand Kommunes Energistiftelse

Stiftelsens formål er å sikre arbeidsplasser og gode levekår i Kristiansand ved å gi støtte til prosjekter ved etablering av kunst-, kultur- og kunnskapsinstitusjoner eller organisasjoner som bidrar til nyskaping, utvikling og kompetansebygging ved kreative miljøer i Kristiansand.

Når man skal se på helheten i utvikling, tilrettelegging og bedring av levekår for barn og unge, må man og synliggjøre Cultiva's planlagte satsning fremover mot denne aldersgruppen. Cultiva vedtok ny strategi fra våren 2011 og barn og unge ble utpekt som hovedsatsingsområde.

Lokale politiske vedtak:

I arbeidet med forslag til planprogram for ny kommunedelplan idrett og friluftsliv 2015-2018, ble følgende vedtatt:

Det forutsettes at bystyrets vedtak 08.12.10 følges opp:

Ved neste rullering av Kommunedelplan for idrett og friluftsliv vurderes tiltak rettet inn mot den eldre del av befolkningen spesielt».

Oversikt over tiltak og vurderinger foreligger i kap.7.

2.4 VIRKEMIDLER FOR OPPFØLGING AV OFFENTLIGE FØRINGER

Virkemiddelbruken spenner fra informasjon til praktisk tilrettelegging. Uansett virkemiddel er målet å oppnå varig endring i forhold som har betydning for hele eller deler av befolkningens grad av fysisk aktivitet. For bedre å imøtekomme sentrale, regionale og lokale føringer, foreslås følgende tiltak for Kristiansand:

Normative virkemidler:

Arbeid i forhold til lov- og regelverk, retningslinjer, prosedyrekrav med mer, samt kommuneplanens bestemmelser, § 9; *Uteareal for opphold, lek, rekreasjon og idrett*. I tillegg er «Normaler for utomhusanlegg» en del av kommunens planverktøy.

Fysiske virkemidler:

Fysisk tilrettelegging av infrastruktur, areal, boligfelt, idrettsanlegg, nærmiljøanlegg, turstier, skoler og barnehagers uteanlegg etc.

- God arealbruk for idretts-, nærmiljø- og friluftsmål er videreført i gjeldende kommuneplan
- Fortetting i områder som tåler det samtidig som grønn infrastruktur utbedres, for eksempel bedre kontakt med intern grønnstruktur eller turstier til marka
- Alle skolegårdene opprustes til å være nærmiljøparker
- Idrettsanlegg blir vurdert ut fra idrettens og skolens behov til enhver tid og sametables så langt som mulig
- Idrettsanlegg som kan inkludere både organisert og uorganisert idrett, prioriteres etablert i perioden, jfr. forslag til prioritering av idrettsanlegg og vedtak i årlig handlingsprogram
- Areal til idretts- og friluftsmål sikres ved utvikling av nye utbyggingsområder
- Sikre attraktive områder for friluftsliv generelt

Økonomiske virkemidler:

Tilskuddsordninger, tildeling av treningstid, betalingssatser, sikre bevilgninger til anlegg etc.

- Ordningen med spillemidlene er et vesentlig incitament for at den enkelte kommune skal øke sitt bidrag til idretts- nærmiljø og friluftsanlegg. Kommunen benytter seg fortløpende av denne muligheten til økt medfinansiering.
- Det søkes opprettholdt ordning med gratis trening i kommunale idrettsanlegg for barn og unge.
- Drift av Kristiansand idrettsråd søkes fullfinansiert
- Tilskuddsordningen til velforeninger og lignende som utfører arbeid på nærmiljø- og friluftsanlegg opprettholdes
- Tilskudd til organisert idrett for barn, unge og eldre som er prosjektrelatert opprettholdes
- Tilskuddsordningen til idrettslagenes barne- og ungdomsarbeid opprettholdes, og søkes økt
- Eksisterende sikringsprosjekt for kjøp av viktige friluftsområder og grøntkorridorer opprettholdes

Pedagogiske virkemidler:

Informasjon på bred basis, undervisningsmateriell, tildeling av treningstid, info om friluftsmuligheter, kursing om betydning av fysisk aktivitet etc.

- Videreutvikling av tilbudene ved Frisklivssentralen
- Informasjon om tilbud/fysisk aktivitet, anlegg og areal videreutvikles på kommuneportalen
- Skriftlig informasjon om aktivitetstilbud videreføres

Jfr. Forslag til «Handlingsprogram for aktivitet» i planen. Forebyggende arbeid kan være vanskelig å konkretisere og avgrense. Det omfatter et vidt spekter av tiltak. De siste tjue årene har opplysningsstrategier vært mest synlige i diskusjoner om forebygging. Likevel er det de store strukturelle tiltak som har hatt størst effekt på folkehelsen. Byplanlegging, boligutforming, økonomisk velferd og utdanning er oppgaver der det offentlige har grepet sterkt inn med helseverdier og forebygging som argument.

Forslagene i Handlingsprogram for aktivitet forutsettes fulgt opp av den enkelte fagetat.

2.5 PLANAVGRENSNINGER

«Idrett er fysisk aktivitet i form av konkurranse eller trening i den organiserte idretten der den fysiske aktiviteten vi utfører er tilrettelagt i regi av et idrettslag. Fysisk aktivitet er egenorganisert trenings- og mosjonsaktiviteter» (Kulturdepartementet (1999)). Alle som ønsker det skal ha mulighet til å delta i idrett eller drive egenorganisert fysisk aktivitet. Den viktigste forutsetningen for dette er økt satsning på anlegg for idrett og områder for egenorganisert aktivitet, herunder friluftsliv.

Statens politikk på idrettsområdet vil i hovedsak være innrettet mot å sikre gode rammebetingelser for de frivillige organisasjonens aktiviteter og for egenorganisert fysisk aktivitet. I denne sammenheng vil kommunedelplan for idrett og friluftsliv i hovedsak omfatte idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet – slik som definert over.

Fysisk aktivitet er et sentralt emne under det omfattende begrepet «folkehelse». Det er derfor viktig å være klar over at folkehelse i denne sammenheng forstås som primærforebyggende tiltak gjennom fysisk aktivitet på generelt grunnlag gjennom egenorganisert fysisk aktivitet, mosjon eller idrett. Tiltak i planen vil ikke ha en sekundærforebyggende eller tertiærforebyggende tilnærming; dvs. det vil ikke være tiltak rettet mot spesielle grupper som har dokumentert økt risiko for sykdom eller som allerede har sykdom hvor tilstanden ikke må forverres.

Planen vil ikke befatte seg med:

- Stimulering til økt hverdagsaktivitet (faller utenfor rammene til idrettspolitikken)
- Utvikling og tilrettelegging av gang- og sykkelveier
- Utvikling av lekeplasser eller kvartalslekeplasser
- Særskilte folkehelsesatsninger rettet mot spesielle målgrupper som står i risikosonen for å utvikle sykdom tilsvarende sekundær forebyggende tiltak
- Rehabiliteringsinnsatser rettet mot personer som har utviklet livsstilssykdommer, tilsvarende tertiær tiltak.

Frisklivssentral i Aquarama ble iverksatt i 2013. Frisklivssentralen vil være et kommunalt kompetansesenter med tilbud til personer og grupper i befolkningen som har behov for hjelp til å endre helseatferd, primært innen levestilsmåtene fysisk aktivitet, kosthold og røykeslutt.

Det er viktig å presisere at det er et tverrfaglig samfunnsansvar å tilrettelegge infrastruktur som øker muligheten for, og tilgjengelighet til fysisk aktivitet.

3 Resultatvurdering av plan for 2011-2014, med statusoversikt

I perioden har kommunen blant annet etablert tre store økonomisk tunge anlegg; Aquarama, Idda Arena og Farvannet hovedskyttebane. Anleggene gir flere valg i forhold til type aktivitet/ idrettsgren og økt mulighet for uorganisert fysisk aktivitet. I 4-årsperioden 2011-2014 er alle anlegg i forrige plan i kap.10.1.1, unntatt ett, etablert. Det er i tillegg hentet opp et par anlegg fra «uprioritert liste». At man har klart å holde fremdrift som tiltenkt, er svært bra.

Kristiansand har en forvaltningspraksis hvor det primært er kommunen som planlegger, bygger og drifter idrettsanlegg. Dermed kan idrettsklubbene konsentrere seg om drift av aktivitetene. De aller fleste idrettsanlegg i kommunen finansieres med kommunale og statlige midler (spillemidler).

3.1 OVERSIKT OVER ETABLERTE IDRETTSANLEGG, FRILUFTSANLEGG OG REHABILITERINGER

Bruttokostnader er i denne sammenheng de summer som benyttes i spillemiddelsøknadene. Det tilkommer som oftest merkostnader i form av annen nødvendig infrastruktur som skal opparbeides ved anleggene.

ÅR	STED	ANLEGGSTYPE	KOSTNAD (BRUTTO)
2011	Jegerberg	Rideløype	2 884 000
2011	Grim	Idda Arena m/flerbrukshall, ishall, curlinghall mm.	187 502 000
2011	Lund/Kristiansand stadion	Nytt løpedekke, sekretariat, presserom mm.	5 512 000
2011	Hånes	Hånnibanen; omlegging til kunstgress	1 651 000
2012	Sør Arena	Omlegging til kunstgress	5 100 000
2012	Kongsgårdjordene	Flerbruksløype m/lys	6 106 000
2013	Farvannet	Hovedskyttebaneanlegg m/klubbhus, 100m, 200m mm.	26 000 000
2013	Sukke vann idrettspark	Miniatyrskyttebane	5 500 000
2013	Kvadraturen	Aquarama; 2 flerbrukshaller, 50m svømmehall mm.	226 564 000
2013	Hånes	Utskiftning lysarmatur Solviga	455 000

Følgende er etablert med annen finansiering (kommunale midler, statstilskudd eller privat)

ÅR	STED	ANLEGGSTYPE	KOSTNAD (BRUTTO)
2012	Lund	Turløype – Kuholmsbukta	70 000
2012	Flekkerøy	Turveier i friluftsområder (Krageviga) og forsvarseiendommen	500 000
2011	Dvergsnes	Kyststi i forbindelse med boligfelt	950 000
2011	Justneshalvøya	Turløype/kyststi i forbindelse med boligfelt	1 100 000
2013	Baneheia	Turløype til Bånetjønn	150 000
2013	Randesund	Turvei til Buane	400 000
2013	Vågsbygd	Turvei/kyststi i Buvannsområdet	700 000
2013	Østre Randøy	Turvei	200 000
2013	Grimsbekken	Turløype	50 000
2012	Pretebekken	Turløype	70 000
2013	Hovedturløypa	Utbedret skiløype-trase	350 000

Følgende er etablert av private:

ÅR	STED	ANLEGGSTYPE	KOSTNAD (BRUTTO)
2011	Kjeltringholmen	Brygge (Ch.sand seilforening)	1 000 000
2013	Kongsgård	Klubbhus (Oddersjaa)	2 494 000
2013	Lund	3 Tennishaller, klubbhus, garderober (Kr.sand Tennisklubb)	10 776 000
2013	Randesund	Kort hullsbane golf, vanningsanlegg - Randesund	5 541 000
2013	Farvannet	Skytebanen: 2 leirduebaner, skeet og trap (Jeger og Fisk)	8 567 000

Det er gitt delfinansiering/finansiering til følgende anlegg i 2011-2014

ÅR	STED	ANLEGGSTYPE	KOSTNAD (BRUTTO)
2013	Gimle	Sandvolleyballhall	500 000

Orienteringskart etablert eller rehabilitert 2011-2014

ÅR	KARTNAVN	UTGIVER	KOSTNAD (BRUTTO)
2011	Skråstadheia o-kart	Kr.sand Orienteringsklubb	453 000
2012	Sprint orienteringskart Sømskauen	Sør OK	129 000
2012	Sprint orienteringskart Dyreparken		129 000
2013	Vågsbygdmarka Nord	Kr.sand Orienteringsklubb	244 000
2013	Revisjon kart Vågsbygdmarka	Kr.sand Orienteringsklubb	180 000
2013	Lømslandsheia		216 000

3.2 OVERSIKT OVER ETABLERTE NÆRMILJØANLEGG

(med og uten spillemidler, privat og offentlig. Private prosjekter er angitt med ca-pris)

ÅR	STED	ANLEGGSTYPE	KOSTNAD (BRUTTO)
2011	Dvergsnes skole	Bevegelsesanlegg 1	465 000
2011	Dvergsnes skole	Bevegelsesanlegg 2	380 000
2011	Øvre Slettheia	BMX sykkelbane	102 000
2011	Fagerholt skole	Hoppbakke m/ plast og lys	330 000
2011	Fagerholt skole	Akebakke	80 000
2011	Maudsvei	Basketbane asfalt	80 000
2011	Maudsvei	Sandvolleybane	80 000
2011	Vardåsveien idrettsanlegg	Flerbruksområde for ballspill	506 000
2011	Vardåsveien idrettsanlegg	Flerbruksområde for løp og kast	403 000
2011	Gillsvann øst	Badeplass	
2011	Holte skole	Akebakke m/ lys	80 000
2011	Wilds minne skole	Sandvolleybane	80 000
2011	Dvergsnestangen	Flerbruksanlegg for ballspill	175 000
2011	Tangenparken, 13 dekar	Diverse anlegg	18 000 000
2011	Dvergsnes	Basketbane asfalt	400 000
2011	Bamse Brakarsvei Justnes	Flerbruksløkke kunstgress	250 000
2011	Eidet, Justnes	Flerbruksløkke gummidekke	900 000
2011	Hestehovstien, Justnes	Basketbane asfalt	400 000
2011	Hestehovstien, Justnes	Flerbruksløkke kunstgress	900 000
2011	Kornblomstveien, Justnes	Basketbane asfalt	400 000
2011	Soleieveien, Justnes	7-er kunstgressbane (idrett?)	1 500 000

ÅR	STED	ANLEGGSTYPE	KOSTNAD (BRUTTO)
2011	Soleieveien, Justnes	Akebakke	30 000
2011	Røsslyngstien, Justnes	Flerbruksløkke kunstgress	900 000
2011	Justneset	Badeplass	70 000
2012	Høllen/Torve, Mosby	Sandvolleybane og badeplass	160 000
2012	Øvre Slettheia	Flerbruksanlegg asfalt for skate og ballspill/minitennis	400 000
2012	Øvre Slettheia skole	Rehab. grusløkke til flerbruksbane asfalt	420 000
2012	Øvre Slettheia	Akebakke m/ lys og rehab. grusløkke	400 000
2012	Oddemarka skole	Sandvolleybane	80 000
2012	Dvergsnes skole	Sandvolleybane	80 000
2012	Sjøstrand skole	Bevegelsesanlegg 1	460 000
2012	Sjøstrand skole	Bevegelsesanlegg 2	485 000
2012	Lovisenlund skole	Bevegelsesanlegg 1	416 000
2012	Lovisenlund skole	Bevegelsesanlegg 2	434 000
2012	Solholmen skole	Bevegelsesanlegg m/ dekk	80 000
2012	Hellemyr skole	Bevegelsesanlegg m/ tau	80 000
2012	Tordenskjoldsgate skole	Bevegelsesanlegg	331 000
2012	Andås Flekkerøy	Flerbruksløkke m/ kunstgress	468 000
2012	Sukkevang	Doffen-hjørnet flerbruksløkke kunstgress	502 000
2012	Vardåsveien/Rødhettesvei	Sømsløyka flerbruksanlegg (kunstgressløkke, skate, sandvolleybane, akebakke m/ lys)	440 000
2012	Vardåslia 19	Rehab. grusløkke til flerbruksløkke kunstgress	552 000
2012	Vabua Lund	Sandvolleybane	80 000
2012	Solvika Hånes	Sandvolleybane	80 000
2013	Odderhei 2	Rehab. asfalterløkke m/ kunstgress	288 000
2013	Slettheia skole	Bevegelsesanlegg m/ tau	80 000
2013	Slettheia skole	Rehab. grusløkke med kunstgress	723 000
2013	Galgebergtang	Rehab. grusløkke til berge m/ kunstgress	576 000
2013	Vardåsen skole	Ski- og joggeløype	80 000
2013	Vardsåsen skole	Akebakke	80 000
2013	Øvre Slettheia	Rehab. asfalterløkke til flerbruk kunstgress og sandvolley	420 000

ÅR	STED	ANLEGGSTYPE	KOSTNAD (BRUTTO)
2013	Eidsdalsheia	Flerbruksbane (ikke spillmiddelfinansiert)	900 000
2013	Trollbingen	Rustet opp med nytt kunstgress	80 000
2014	Hellinga kvartalslek og flerbruksområde	flerbruksområde for ballspill	190 000
2014	Karl Johans minne skole	Bevegelsesanlegg 2	402 000
2014	Oddemarka skole	Rehab. asfaltløkke til flerbruk asfalt	454 000
2014	Vardåsen skole	Rehab. grusløkke til flerbruksløkke kunstgress	514 000
2014	Auglandsbukta	Sandvolley	485 000
2014	Grim skole	Grim skoles innline-bane rehab. til fler-bruksløkke og ballfelt	566 000
2014	Karl Johan Minnes skole	Karl Johans Minnes anlegg for allsidig beveg. 1	348 000
2014	Sjøstrand skole	Sjøstrandbingen rehabiliteres med nytt kunstgress	250 000
2014	Nedre Slettheia	Nedre Slettheia skoles bingebane rehabiliteres med nytt kunstgress	250 000

3.3 HANDLINGSPROGRAM FOR AKTIVITET – STATUS

Status på handlingsprogram for aktivitet viser at det aller meste er fulgt opp så godt som mulig i perioden. I tillegg til kommunale aktiviteter, kommer en stor innsats fra idrettsklubbene i Kristiansand samt Midt-Agder Friluftsråd.

Informasjon

Strategi/veivalg

- Aktuell informasjon og linker om aktivitet og anlegg er tilgjengelig på nettet
- Informasjonstavler settes opp

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	STATUS
Kartbank	Midt-Agder Friluftsråd (MAF)	Oppdatert utenom O-kart. Anbefaler at O-klubber digitaliserer sine kart, enklere å ha oversikt og oppdateringer
Naturlosbrosjyre	MAF, DNT Sør m/flere	Gjennomført. Videreføres og videreutvikles. Finansieres ved eksterne midler. Ca. 155 turer i 2013 og ca. 14 000 deltakere.
Sykkelkart	MAF	Veiviser-kartet (2005), samt digital informasjon på www.midt-agderfriluft.no
Infofolder «Friluftsliv for minoritetsgrupper»	MAF	Gjennomført. Gått over til nettbasert info-folder. Videreføres og videreutvikles. I 2013 var det 21 turer og ca 1400 deltakere.
Føremelding på telefon og internett	MAF	Gjennomført og videreføres. Høyeste antall unike treff er på over 2300 i 2013. Løypekart for Kristiansand digitalt, mulig at det også blir for resten av knutepunktkommunene.
Veviseren – muligheter for alle (turbok for bevegelseshemmede).	MAF, i samarbeid med Vest-Agder Fylkeskommune.	Boken er utsolgt og er til revisjon og opptrykk høsten 2013.
«På Topp»	MAF	Turhefte med 24 turer i eierkommunene til MAF. En topp i hver kommune er spesielt beregnet for barn. Lansert 2012 – varer ut 2015.
Kristiansandskartet	Kristiansand kommune	Revidert kart over kommunen, inkl. turveier, lysløyper, badeplasser og parkeringsplasser. 2013.

Oppvekstsektoren: Barnehage/skole

Strategi/veivalg:

- Barnehager og skoler skal ha god tilgang til naturområder
- Skolegårder utvikles til nærmiljøparker
- Elevene motiveres til fysisk aktivitet

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	STATUS
Utedager/ aktivitetsdager	Barnehagene – Skole (MAF)	Fortløpende
Naturgrupper	Barnehager	Fortløpende - videreføres.
Tilfredshetsundersøkelse	Barnehagene	Gjennomført og videreføres.
«Aktive skolebarn» – Gå til skole aksjon	Oppvekstsektoren /KOMFUG	Videreføres som «Beintøft» By- og samfunnsenheten overtar ansvar.
Ekstra fysisk aktivitet ungdomskolene	Oppvekstsektoren	Sluttført
Utedag 1-4 klasse	Oppvekstsektoren	Den enkelte skole viderefører dette.
Ekstra Fysisk aktivitet 5-7.klasse	Oppvekstsektoren	Innarbeidet som eget fag og videreføres.
Mer fysisk aktivitet inn i SFO	Oppvekstsektoren	Er en del av satsningsområde til SFO.
Tverrfaglig utvikling av leirskoletilbud – bl.a. Mobil leirskole	Oppvekstsektoren/ MAF	Videreført
«Læring i friluft» -naturskolekurs for ansatte i skole, SFO og barnehage	MAF	Videreføres, utvikles og tilpasses i forhold til kunnskapsløftet og andre føringer. Gratis til alle ansatte i skoler/SFO/barnehager. Tilbud om kurs både i naturskoleleirene og i skolenes egne nærmiljøer. Ca 165 deltok på kurs i 2013.
Undervisningsopplegg for naturskoleleirene	MAF	Videreføres og utvikles. Gratis og tilgjengelig for bruk til alle skoler/SFO/barnehager.
Videreutvikling av natur- skoletilbud i Helleviga, Donevann, Ogge og Gåseflå	MAF	Tre nye gapahuker kom på plass i Helleviga. Stadig utvikling og supplering av utstyr. I 2013 var det drøyt 7000 registrerte brukere av leirene og 2100 deltakere på aktivitetsdager for elever.
Videreutvikle skolegårdene til nærmiljøparker	Oppvekstsektoren /parkvesen	Fortløpende arbeid.
Videreutvikle samlokalisering/ bygging av oppvekst-idrett-kultur	Oppvekstsektoren/ Idrett/kultur	Videreføres.
Oppdatering/ digitalisering av skolenes bruk av nærmiljøet	Oppvekstsektoren	Pågående

Friluftsliv

Strategi/veivalg:

- Videreføre arbeidet med sikring av arealer- og tilrettelegging for friluftsliv for aktiv friluftsbruk i hverdagen i nærmiljøet
- Sikre god tilgang til friluftsansaer i nye og eksisterende boligområder
- Fokus på tilgjengelighet for alle i friluftsområder (tilrettelegging for bevegelseshemmede)

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	STATUS
Merking av turløyper	Parkvesenet / idrettslag / skole + MAF	Gjennomføres kontinuerlig.
Naturlos (guidede arrangerte turer)	MAF + lag / organisasjoner / andre friluftsråd	Gjennomført. Videreføres og videreutvikles. Også egne turer for barn. Finansieres ved eksterne midler. Ca 150 turer i 2013 og ca 14 200 deltakere.
Aktivitetsdager i friluft	MAF – UiA studenter i praksis. Skole	Gjennomført og videreføres.
Friluftsliv for minoritetsgrupper	MAF + voksenopplæring, mottaksskolen m/flere.	Gjennomført. Gått over til nettbasert info-folder. Videreføres og videreutvikles. I 2013 var det 21 turer og ca 1400 deltakere.
Dagsturhytte Kyrtyønn	MAF (medfinansiering av private)	Ikke startet opp grunnet uavklarte forhold vedrørende avhending av eiendom fra Forsvaret til annen myndighet
Sikre friluftsområder	Parkvesenet	Årlige prosjekter i samarbeid med fylkeskommunen og miljødirektoratet.
Lysløyper	Parkvesenet	Høy prioritet på drift av lysløypene sommer og vinter.
Oppgradering/utvikling Sandripeheia	MAF/Sandripeheia Fritidspark.	K-60 bakken er oppgradert med nytt unnaerenn og plastdekke. Utvidet parkeringsplass og drenert for bedre avrenning. Nytt skileikområde og diverse utbedringer av K-20 og K-40 bakkene.
Regionale sykkelruter	MAF/Aust- og Vest-Agder fylkeskommuner	Prosjektet pågår.
Videreutvikle Friluftsområdene i marka og i skjærgården	Parkvesenet	Plan for skjærgårdsparken og statlig sikrede friluftsområder er revidert. Planen foreslår diverse tiltak i perioden 2013 - 2017
Sommerkafé på Østre Randøya og Dvergsøya	MAF	Gjennomført og videreføres. Vertskap hele sommer-sesongen. Utvidet med kafé også på Dvergsøya i 2011
Badebåt	Kristiansand kommune	Badebåt til øyene i skjærgården fra Kai 6 i sommer-sesongen. Det har vært tilbud siste år, og det arbeides med å få til et permanent tilbud.

Oversikt over større sikrede arealer i planperioden:

OMRÅDE	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Marvika	■										
Odderøya	■										
Østre Randøy		■									
Forsvarseiendommene på Flekkerøy			■								
Kveviga, Ålefjær			■								
Buane						■					
Myrane på Flekkerøy				■							
NRK-eiendommen på Flekkerøy			■								
Tømmerstøveien 10						■					
Voie 17						■					
Kirkegt. 2d					■						
Nodøya										■	
Tollbodhola på Møvig											■
Nodeberget på Flekkerøy											■
Hamresanden										■	
Tømmerstø på Flekkerøy									■		
Ternevig											■
Otra Elvepark - turvei										■	
Høievassdraget									■		
Jegersberg gård								■			
Alsvika, nord for båthavn								■			

Helse

Strategi/veivalg

- Arbeide for å øke forståelse i og utenfor kommunen om den økonomiske og helsemessige betydningen av å drive helse fremmende og forebyggende arbeid.

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	STATUS
Aktiv i Kristiansand, katalog	Folkehelse i Kristiansand, Kommunikasjonsgruppen	Videreutviklet, er både på nett og papir Siste trykte utgave 2012
Aktivitetsguiden internett	Folkehelse i Kristiansand, kommunikasjonsgruppen	Siste oppdatering 2012
Aktivitet på resept – for alle voksne og eldre som har et behov for hjelp til å endre levevaner	Frisklivssentralen, Folkehelse i Kristiansand Knutepunkt Sørlandet, Universitetet i Agder (UiA), Vest-Agder Fylkeskommune (VAF), SSHF Kristiansand	Aktivitet i gågruppe 2 ganger i uka i 12 uker. Aktivitetsgrupper fra Karuss, Gimlehallen og Todda. En saktegruppe og en bassenggruppe. To selvgående gågrupper og to selvgående bassenggrupper. I løpet av vinter 2014 starter «Friskliv ungdom» med samarbeidspartnere Aktiv Fritid, Arbeidsforberedende og ungdomshelsetjenesten. MAF har også vært inne med noen tilbud i 2013. Videreføres i 2014.
Bevegelsesglede, alternativ kropps-øving. Lavterskel ungdom – for alle som har et behov for hjelp til å endre levevaner	Barne- og familievirksomheten i Kristiansand, UiA, VAF, Skolehelsetjenesten og Folkehelse i Kristiansand	Prosjekt for å utvikle og utprøve en mestringsfremmende modell for kroppsøvfaget i videregående skole. Tangen videregående skole og Kvadraturen skolesenter. Oppstart august 2013. Evaluering og justering av modellen for videre utprøving juni 2014.
SMS-lavterskelaktivitet	Folkehelse i Kristiansand, VAF, Midt-Agder Friluftsråd (MAF), DNT-Sør, Kr.sand OK, Røde Kors, Energiverket (LPP og Mental helse), Norges Blindforbund, Vest-Agder Bedriftsidrettskrets (VABIK), 4H,	Gjennomført lavterskelaktivitet langs Grimsbekken og Strandpromenaden i 2012-2013
«Opp av godstolen»	Idrettsetaten Folkehelse i Kristiansand, VABIK, MAF	Videreutviklet, økt fra 3 til 4 tilbud. Nytt tilbud startet høst-13 i Aquarama. Randesund idrettslag har hånd om et av tilbudene, samt Spring Treningssenter.
Stavgang, stavgang-grupper	Folkehelse i Kristiansand, Midt-Agder Friluftsråd	Gir kurs på oppfordring/bestilling. Ingen konkrete stavganggrupper i gang nå.
Trilleturer for småbarnsforeldre	Helsestasjoner, Folkehelse Kristiansand, Midt-Agder Friluftsråd	Ligger litt nede for tiden. Igangsettes når det kommer initiativ fra deltakere.
Aktiv ute	Oppvekstsektoren, Midt-Agder Friluftsråd, Folkehelse i Kristiansand	Prosjektet er slutført på skolene, men er videreført til barnehagene. MAF er engasjert i utviklingen av skolegårder, nærmiljø og naturområder ved skoler.
Aktiv hver dag (for eldre)	Enhet for rehabilitering	15 ulike grupper fordelt på hele Kristiansand. Treningen består av øvelser som gir dokumentert positiv effekt på muskelstyrke, balanse og utholdenhet.

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	STATUS
Frisklivs- og mestrings-tjenester	Frisklivssentralen, Folkehelse i Kristiansand, Knutepunkt Sørlandet, UiA, SSHF, VAF	Frisklivssentralen er en kommunal forebyggende helsetjeneste med tilbud om hjelp til endring og mestring av levevaner.
Psykisk helse og aktivitet	Energiverket. Arbeidsforberedende. Fritidsetaten Øst.	Kondisbox. Badegruppe. Yogagruppe. Quigong. Aktivitetsgruppe. Aquaenergi. Individuell veiledning i forhold til trening og livsstil. Gnisten, uformell trening med ansatte og deltakere. Åpent treningsrom med treningsveileder. Torsdagskveld på Tangen, aktivitetsgruppe for deg under 40 år. Rusletur. Bålplassen med fysisk aktivitet og friluftsgupper.
Psykisk helse og aktivitet	Huset treff- og aktivitetssenter. Fritidsetaten Øst	Turgruppe. Svømmegruppe
Psykisk helse og aktivitet	Treffpunktet Fritidsetaten Øst	Fysisk aktivitet
Psykisk helse. Kulturaktiviteter innen idrett og friluftsliv	Fritidsetaten Øst. DPS Solvang, DPS Strømme, NAV, Aktiv Fritid.	Fotballtrening. Bassengtrening. Tur- og friluftsgruppe. (andre aktiviteter, se også under Energiverket).
Fritidsaktiviteter for barn, unge og voksne	Aktiv fritid	Aktiv fritid administrerer støttekontaktjenesten i Kristiansand kommune for barn, unge og voksne med ulike hjelpebehov. De tilbyr: Deltagelse i grupper. Individuelle tilbud i samarbeid med frivillige organisasjoner (Fritid med bistand). Individuell støttekontakt.
Fysisk aktivitet for barn og unge med funksjons-hemming / bistandsbehov	Fritidsetaten Vest	Gymsalgruppe for både barn, unge og foreldre/ foresatte
Gruppetilbud for ungdom	Fritidsetaten Øst	Tur- og friluftsgupper. Hestegruppe. Klatregupper. Idrettsgruppe. Aktivitetsgrupper. Dansegruppe.
«Friskus», aktivitetstilbud for overvektige barn, 1–4 klasse	Frisklivssentralen Skolehelsetjenesten	Prosjekt med aktivitet og kostholdsveiledning for barn og foreldre. «Friskus» videreføres etter prosjektslutt desember 2013.
Gruppetilbud for ungdom	Fritidsetaten vest	Aktivitets grupper med ulike aktiviteter. Tur, klatring, padling og friluftsliv
Psykisk helse og aktivitet	Fritidsetaten vest	Slettheia aktivitets og vennegruppe
Psykisk helse. Kulturaktiviteter og friluftsliv	Fritidsetaten vest. Aktiv Fritid.	Båt og friluftsgruppe

Idrett

Strategi/veivalg

- Tilstrebe bredde på anleggsmassen som er tilpasset barn, unge og voksnes behov for aktivitet
- Utvikle gode vilkår for utøvelse av idrett

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	STATUS
Arealplanlegging – vurdering av anleggsbehov	Idrettsetaten/ Idrettsrådet Oppvekstsektoren/ Parkvesenet Plan- og bygningsetaten	Gjennomført - videreføres
Årlig handlings-plan for drift- og vedlikehold av anleggsmassen	Idrettsetaten – dialog Kr.sand Eiendom	Er iverksatt
Legge til rette for varierte idrettsanlegg for både uorganisert og organisert aktivitet	Idrettsetaten/ Parkvesenet Velforeninger	Nye anleggstyper i perioden gir rom både for organisert og uorganisert idrett og aktivitet: jfr. anleggsinvestering i perioden.
Sikre videre tilskudd til drift av idrettslag	Kultursektoren	Opprettholdt i regi av kultursektoren tilskuddsposter
Barn og unge, samt toppidrettsutøvere prioriteres i tidsbruk av anleggene	Idrettsetaten	Ja - videreføres
«Storbyidrett» - prosjekt	Idrettsetaten/ Idrettsråd/ Idrettslag	Ja, videreført i samarbeid med idrettsråd og idrettsklubber
Tilrettelegge for større nasjonale konferanser og idretts-arrangement	Idrettsetatenw Idrettslag/andre offentlige instanser	Landskonferanse for park og idrett juni 2013, NM friidrett junior 2011, NM Friidrett senior 2012, NM Sandvolleyball junior 2013, NM Bueskyting 2013, NM Volleyball veteran 2013, NM Kajak 2013, NM Boccia 2013, NM Svømming langbane 2013, NM Svømming Masters 2013, NM Dans 2014
Faste brukerundersøkelser	Idrettsetaten	Ikke gjennomført
Idrettsutveksling for ungdom	Idrettsetaten	Gjennomført
Videreføre fritak for treningsavgift for barn og unge	Idrettsetaten	Opprettholdt
Arrangements-avgift	Idrettsetaten	Ikke redusert eller fjernet i perioden
Legge til rette for utvikling av toppidrett	Idrettsetaten	Fortløpende
Faste driftsmidler idrettsråd	Idrettsetaten	Kr. 800 000 er innarbeidet i budsjett på årlig basis
Tilrettelagte tilbud for ungdom	Fritidsetat Øst- og Vest	Ja, Tur- og friluftsgruppe, hestegruppe, klatregruppe, idrettsgruppe
Tilrettelagte aktiviteter innen psykisk helse for voksne	Fritidsetat Øst- og Vest	Ja – se punkt under helse.

3.4 STATUS BRUK AV VIRKEMIDLER I FOREGÅENDE PERIODE:

Plan for 2011-2014 hadde forslag til ulike virkemidler for bedre å imøtekomme de utfordringer en sto overfor.

Normative virkemidler:

- «Normaler for utomhusanlegg» er innarbeidet i kommuneplanen. Føringerne gir forutsigbarhet både for kommune og utbyggere ved etablering av utendørsanlegg.
- Nye barnehager og skoler er sikret gode utearealer gjennom kommuneplanens bestemmelser
- I perioden har Folkehelseloven og Samhandlingsreformen kommet til som overordnede styringsdokumenter
- I 2009 trådte Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (DTL) i kraft. Denne lovfester tilgjengelighet som en rettighet. Sammen med ny plan- og bygningslov, har dette gitt klarere føringer.
- I perioden har ny plan- og bygningslov blitt innført og den har gitt klarere føringer i arealplansaker
- Samlet sett har disse plandokumentene styrket betydningen av å tilrettelegge for fysisk aktivitet i folks nærområde

Økonomiske virkemidler:

- Ordningen med statlige spillemidler er en god toppfinansiering for utbyggere (stort sett kommuner) av ordinære anlegg og nærmiljøanlegg. Kommunen er bevisst i forhold til ordningen og søker årlig om spillemidler til delfinansiering av anlegg.
- Den forenklede spillemiddelordningen til mindre kostnadskrevende nærmiljø- og friluftsanlegg har vært et supplement til den ordinære spillemiddelordningen. Kultur-departementet har vedtatt at ordningen med tilskudd til nærmiljøanlegg opprettholdes, men at den forenklede ordningen for mindre kostnadskrevende anlegg fases ut fra 30.04.2014.
- «Stiftelsen for store kulturanlegg i Kristiansand» har bidratt økonomisk til etablering av flere idrettsanlegg i perioden; tennishaller på Lund, Jeger- og fiskerforeningen sitt anlegg ved Farvannet, Idda Arena og Aquarama mm.

- Ordningen med gratis trening for barn og unge i kommunen er opprettholdt i perioden
- Tilskuddsordningen til velforeninger o.l. som har utført arbeid på nærmiljø- og friluftsanlegg er opprettholdt i perioden
- Tilskudd til uorganisert idrett for barn, unge og eldre som er prosjekterrelatert, er opprettholdt, jfr. Storbymidler.
- Tilskuddsordningen i kommunen til idrettslagenes barne- og ungdomsarbeid er opprettholdt
- Sikringsprosjekt for kjøp av viktige friluftsområder og grøntkorridorer, er opprettholdt gjennom årlige søknader
- Tiltak i statlig sikret friluftslivsområder

Fysiske virkemidler:

- God arealbruk for idretts-, nærmiljø og friluftsmål er videreført gjennom føringer i vedtatt kommuneplan
- Skolegårdene er definert som nærmiljøparker og rustes opp fortløpende
- Behovet for idrettsanlegg blir vurdert ut fra idrettens og skolens behov og sametableres så langt som mulig. Dette gjelder spesielt flerbrukshaller og kunstgressbaner
- Idrettsanlegg som kan inkludere både organisert og uorganisert idrett, er etablert i forrige periode: Eksempelvis imøtekommer Aquarama og Idda Arena dette.
- Nødvendig areal til idretts- og friluftsmål i nye utbyggingsområder sikres fortløpende i arealplansaker med forankring i gjeldende kommuneplan
- Sikring av attraktive områder for friluftsliv er en pågående prosess

Pedagogiske virkemidler:

Handlingsprogram for aktivitet har forhåpentligvis bidratt til økt fokus på fysisk aktivitet i perioden fra flere instanser. I Folkehelseforum i kommunen er fysisk aktivitet et gjennomgående tema som stadig er på agendaen. Frisklivscentralen i Aquarama er etablert i perioden. Presse og media har generelt mye fokus på, og informasjon om, betydning av fysisk aktivitet. Dette skaper økt interesse for området.

3.5 VURDERING AV ØKT ANLEGGSKAPASITET – SETT OPP MOT UTVIKLINGEN I IDRETTE

Idrettslagene i kommunen har et samlet medlemstall på drøyt 39 000 pr. 31.12.13, inkludert bedriftsidretten. Det er 112 klubber i 2013. Status i 2013 viser at 89 % av kommunens 6-19 åringer, har medlemskap i et idrettslag. Noen er medlem i flere idrettsgrener/klubber og blir i denne sammenheng da telt to ganger, men tallene er allikevel et par og åtti prosent, hvilket er høyt – utfordringen er å holde på dem i idretten!

Medlemsøkningen i idretten i kommunen er på 28,5 % fra 2000 - 2012. Innbyggertallet i samme periode er økt med 15 % (Kristiansands befolkningsstatistikk). I følge Regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, ligger Kristiansand på «Topp 3» i fylket i forhold til å ha flest aktive idrettsutøvere.

Anleggsdekning:

I storbynettverket (ASSS kommunene: Tromsø, Fredrikstad, Stavanger, Bærum, Bergen, Sandnes, Trondheim, Drammen, Oslo og Kristiansand) lå Kristiansand på «2. plass» i 2012 hva angår «anleggsdekning» per 10 000 innbyggere. Det er imidlertid kun de «store» anleggene flerbrukshaller, fotballbaner og svømme- og badeanlegg som vektet og som er medtatt i rangeringen. Etter at Aquarama ble ferdigstilt i 2013 antas det at Kristiansand nå «topper» denne oversikten over anleggsdekning. Les mer her (spesielt graf på side 17):
<http://www.ks.no/tema/Okonomi1/EffektiviseringsNettverkene/Storkommune-samarbeidet-ASSS/>
(Trykk på Hovedrapport 2013)

Telemarksforskning (www.telemarksforskning.no) utgir årlig «Norsk idrettsindeks». Rapporten underbygger Kristiansands ledende rolle angående anleggsdekning.

Kommunen har allikevel utfordringer. Dagens underdekning av 2 flerbrukshaller i Randesund/Tveit, er en begrensende faktor for videre utvikling av mange idrettsgrener i denne bydelen og gir mange aktive lenger reisevei enn nødvendig.

Oversikt over noen idretter i Kristiansand og deres anleggsdekning per 031.12.13 - utenom bedriftsidretten

IDRETTSANLEGG - TYPE	ANTALL IDRETTS- ANLEGG	ANTALL AKTIVE IDRETTSUTØVERE PER IDRETT I KR.SAND
Kunstgress fotballbaner	28	7 102
Flerbrukshaller (kommunale)	17	4 736
Turnanlegg	2	1 257
Golfanlegg	2	1 692
Friidrettsanlegg (kunststoffbaner og friidrettsstadion)	1	321

*Gimlehallen regnes som 3 haller (innehar 3 håndballflater). Tall i fotball er registrerte aktivitetsgrupper i klubbene pr.31.12.13 – bedriftsidrettsaktivitet inngår ikke i tallet. Idretter som inngår i flerbrukshall er håndball (3 243), volleyball/sandvolleyball (745), badminton (190, innebandy (337), baske (116)t, bordtennis (63) og fekting (42). (tall fra idrettsregistreringen for 2013)
Sør Arena og Sørlandshallen inngår i antall kunstgressbaner. Turnanlegg er RS hall og apparathallen i Gimlehallen.*

Flerbrukshaller dekningsgrad på innbyggertall pr. 1.1. 2014

Det er etablert 2 flerbrukshaller (med 3 hallflater) i perioden 2011-2014; Idda Arena (2012) og Aquarma (2 håndballflater; i 2013). Forholdstallet mellom befolkningsantall og halldekning pr.1.1.14 er 85.983: 17 = 5 057 i Kristiansand. Hellemyr flerbrukshall kommer i 2015 og innbyggere pr. hall vil ytterligere reduseres når denne er etablert.

	LANDS-GJENNOMSNITT	KRISTIANSAND
Innbyggere pr. flerbrukshall/flate pr. 1.1.2007	5 844 *	5 987
Innbyggere pr. flerbrukshall/flate pr. 1.1.2014		5 057

*Riksrevisjonens undersøkelse av tilskudd til idrettsanlegg (2008-2009)

Vurdering:

Dekningen er samlet sett god, når det gjelder flerbrukshaller. Imidlertid er det en skjevfordeling i steds plassering. Randesund/Tveit har underdekning på 2 flerbrukshaller pr. i dag, i forhold til befolkningstall og aktivitet i klubbene. Dette er i tillegg bydelen som står foran stor boligutbygging. Manglende hallkapasitet gir sterke begrensninger både i aktivitetsmangfold og aktivitetsmengde. Aktive i klubbene i bydel øst må i dag foreta en utstrakt forflytning når det skal trenes.

Befolkingstilveksten i Kristiansand er omtrent 4 - 5 000 i en 4- års periode. Dette er grunnlag i seg selv for etablering av en flerbrukshall i hver planperiode. Dette for å holde tritt med befolknings-utviklingen. Aldersgruppen 6 -19 år er den store brukergruppen av denne anleggstypen.

Kunstgress fotballbaner dekningsgrad fordelt på innbyggertall pr.1.1.2014

Per 1.1.14 er det registrert 52 kommunale fotballanlegg med kunstgress (ikke medregnet Sørlandshallen) i Vest-Agder fylke i ulike størrelser. Kristiansand har på samme dato registrert 28 fotballanlegg (inkludert Sørlandshallen) av denne typen (både 7'er og 11'er baner). Dette gir et forholdstall på 85.983:28= 3 070.

	VEST-AGDER FYLKE	KRISTIANSAND
Innbyggere pr. kunstgress fotballbane	3 432	3 070

*Tallene er basert på opplysninger i idrettsanlegg.no http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/kampanjer/idrettsanlegg/soek_etter_anlegg.html?id=487438

Vurdering:

Kommunen har vært god til å legge til rette med 7'er kunstgressbaner for de yngste. Det spilles 11'er fotball fra 13 år og opp. Det har stagnert med bygging av 11'er kunstgressbaner de siste årene. Den siste som ble regulert og nybygd i denne størrelsen var Presttheiabanen i 2005. Ellers har oppgradering og bedret tilgjengelighet for fotball, blitt løst ved å legge om grusbaner til kunstgressbaner.

Det er viktig å øke kapasiteten for 11'er fotball noe (det er den største barne- og ungdomsidretten i kommunen). Tveit er den eneste bydelen uten 11'er kunstgressbane. Tveit sitt behov kan løses ved omlegging av Solsletta gressbane slik at de får et tilbud i egen bydel.

Generelt er det stort trykk på fotballbanene det meste av året. Det er imidlertid ledig kapasitet i helger, flere kamper for de eldste bør flyttes til disse dagene.

4 Helsefremmende og forebyggende arbeid

Helsefremmende og forebyggende arbeid har i de senere årene fått stadig større betydning og oppmerksomhet. Dette arbeidet bygger på to hovedstrategier. Den helsefremmende strategien tar sikte på å utvikle tiltak som kan bedre livskvalitet, trivsel og muligheter til å mestre de utfordringer og belastninger en utsettes for i dagliglivet. Den forebyggende strategien tar sikte på å utvikle tiltak som kan føre til en reduksjon i sykdommer, skader, sosiale problemer, dødelighet og å redusere risikofaktorer. Samlet omtales de to strategiene som folkehelsearbeid.

Helsedepartementet har gjennom Stortingsmelding nr.34 (2012-2013) «Folkehelsemeldingen. God helse – felles ansvar» beskrevet strategiene for en god folkehelsepolitikk, hvor målet er et sunnere Norge. Det pekes på fire veier til et friskere Norge:

- Skape gode forutsetninger for å kunne ta ansvar for egen helse
- Bygge allianser for folkehelsen/helsetjenesten
- Forebygge mer for å reparere mindre
- Utvikle ny kunnskap

Inaktivitet er betegnet som den største trussel mot folkehelsen i det 21. århundre

Folkehelsemeldingen fremhever betydningen av fysisk aktivitet for befolkningens helse og trivsel. Det må bli samfunnets oppgave å begrense faktorer som skaper fysisk inaktivitet og legge forholdene best mulig til rette for å fremme fysisk aktivitet i befolkningen.

Folkehelsemeldingen fremhever spesielt aktivitetstilbud med lav terskel. Mange faller utenfor de ordinære idretts- og aktivitetstilbudene. Det er behov for å bygge ned barrierer mot fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. I meldingen anbefales det sterkt å legge til rette for lavterskeltilbud i nærmiljøene. Dette innebærer blant annet sikring og tilrettelegging av nærfriluftsområder, turveier og stier. Den demografiske utviklingen og endringen i sykdomsbildet kan gi utfordringer som kan true samfunnets økonomiske bæreevne. Ett mål er å vri innsats for å styrke helsefremmende forhold, forebygge sykdomsutvikling i tidlig sykdomsfase. Relatert til dette bør tiltak styres mot områder som har dokumentert effekt.

4.1 TILSTANDSRAPPORT - FYSISK AKTIVITET OG HELSE GENERELT

Fysisk aktivitet som tidligere var en naturlig del av arbeid og daglige gjøremål er sterkt redusert. Økning i trening og mosjon de siste tiårene kompenserer ikke for reduksjon i hverdagsaktivitet. Over lang tid har det vært økende tendens til fysisk inaktivitet både blant barn, unge og voksne. Kraftig redusert hverdagsaktivitet hos de fleste blant oss er årsaken til at aktivitetsnivået totalt sett har gått ned og viser negativ utvikling (Helse- og omsorgsdepartementet (2012))

I løpet av perioden 1985 - 2011 har befolkningen økt sin fysiske aktivitet i fritiden. I 2011 trente nesten to tredjedeler, 64,9 prosent, 1-4 ganger i uken, mens bare 13,9 prosent trente 5 ganger i uken eller mer. Målinger av daglig fysisk aktivitet med aktivitetsmåler, tyder på at den reelle andelen som tilfredsstillt helsekriteriet bare ligger på omkring 20 prosent. Den europeiske tidsbruksundersøkelsen (HETUS) viser at Norge ligger nest nederst i Europa i samlet daglig fysisk aktivitet knyttet til transport, turer, trening, og idrett. (Gunnar Breivik og Kolbjørn Rafoss, 2012).

De viktigste positive utviklingstrekkene innen folkehelseområdet er økt levealder og nedgang i dødelighet av hjerte- og karsykdom. Utfordringene er økt forekomst av overvekt og fedme samt alvorlige sykdommer relatert til levevaner – som kreft, diabetes type 2 og KOLS. Også innen området psykisk helse er det store folkehelseutfordringer. Samtidig er trenden en mer inaktiv livsstil gjennom stillesittende hverdag og fritid, som de siste årene fått økt oppmerksomhet ut fra klare forskningsresultater om at synkende hverdagsaktivitet og økende inaktivitet er medvirkende til en rekke livsstilssykdommer. Dette bekreftes også i Folkehelsemeldingen kap.2 2.1.4 om helseutfordringer i det 21. århundret s.26.

Helsedirektoratets rapport «Fysisk inaktive voksne i Norge – Hvem er inaktive og hva motiverer til økt fysisk aktivitet?» (mai 2009) gir en meget god oversikt over utfordringer og virkemidler. «Fysisk inaktivitet er fremtidens store helseutfordring. Økende inaktivitet gir negative konsekvenser; både fysisk, psykisk og sosialt.» Rapporten angir at:

- 4 av 5 den voksne befolkningen er inaktive. Det betyr at de vanligvis ikke utfører aktivitet som gjør dem andpustne eller svette. Samtidig er det under 20 % som oppfyller

anbefalingene om daglig fysisk aktivitet på minst 30 minutter for voksne.

- 2 av 4 av 15-åringene er aktive i tråd med helsemyndighetens anbefalinger om minst 60 minutter daglig fysisk aktivitet. Aktivitetsnivået faller dramatisk fra ni til 15-årsalder.
- 3 av 4 i gruppen med inaktive kan tenke seg å bli mer aktive. Det viser at det ligger stort potensial blant denne gruppen. Helseeffekten vil kunne være stor om man klarer å øke aktiviteten i denne gruppen. Det som også er interessant, er at de som oppgir å ha vært aktive tidligere, er interessert i å bli mer aktiv betydelig større enn for de som aldri har vært fysisk aktive. Dette er også et viktig moment i forhold til å arbeide med barn og unge.

Det vil antakelig være lettere å få de moderat aktive til å bli mer aktive, enn å få inaktive til å begynne med fysisk aktivitet. Derimot vil antakelig samfunnet spare mest penger ved å få de inaktive aktive, og de lite aktive mer aktive.

4.2 FYSISK AKTIVITET OG HELSE

Fysisk aktivitet er et vidt begrep som omfatter for eksempel lek, friluftsliv, idrett, mosjon, trening, trim, kroppsoving og fysisk arbeid. Alle aktiviteter hvor du beveger deg i hverdagen og bruker kroppen er fysisk aktivitet. Regelmessig fysisk aktivitet er viktig for normal vekst og utvikling og har en forebyggende effekt mot en rekke sykdommer. Helsefremmende fysisk aktivitet gir også økt overskudd, virker positivt på humøret, og er en fin mulighet til sosialt samvær. Daglig fysisk aktivitet er viktig for barn, unge, voksne og eldre. Personer som er fysisk aktive lever i gjennomsnitt lenger enn personer som er lite fysisk aktive. Det finnes god vitenskapelig dokumentasjon for at jevnlig fysisk aktivitet gir en rekke helseeffekter, og reduserer risikoen for mange sykdommer og lidelser.

Helsedirektoratet utga nettopp en ny rapport med anbefalinger om fysisk aktivitet. *Anbefalinger om kosthold, ernæring og fysisk aktivitet* (Helsedirektoratet (2014))

Barn og unge

Økende beskyttelse og voksenstyring av hverdagen, gir grunn til bekymring for barnas helse og trivsel. Barn gis stadig mindre tid til å være ute og leke. I løpet av en generasjon har skoleveien utviklet seg fra å være en aktiv oppdagelsesferd til å bli en passiv transportetappe. Fysisk aktivitet er en kilde til helse og livskvalitet, og er nødvendig

for normal vekst og utvikling hos barn og unge (Helse og omsorgsdepartementet (2014)). Barnehagene og skolene er meget viktige arenaer som kunnskapsformidlere og bidragsyttere i helsespørsmål og for å tilrettelegge for fysisk aktivitet.

Anbefalinger:

- Barn og ungdom bør være fysisk aktive minimum 60 minutter hver dag. Aktiviteten bør være av moderat eller høy intensitet. Minst tre ganger i uken bør aktiviteter med høy intensitet som gir økt muskelstyrke og styrker skjelettet, inkluderes.
- Fysisk aktivitet utover 60 minutter daglig gir ytterligere helsegevinster.
- Redusere stillesitting.

Aktivitetene bør være så allsidige som mulig for å sikre optimal utvikling av den fysiske formen, herunder påvirke fysiologiske trekk og kvaliteter som kondisjon, muskelstyrke, fleksibilitet, fart, bevegelighet, reaksjonstid og koordinasjon. Variert fysisk aktivitet gir mulighet til å utvikle både fin- og grovmotoriske ferdigheter. Regelmessig fysisk aktivitet har videre positiv effekt på psykisk helse, konsentrasjon og læring.

Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet (SEF) anbefaler at det bør innføres 1 times fysisk aktivitet hver dag i skolene. Lysten og motivasjon til fysisk aktivitet legges til grunn tidlig i barndommen. Det er viktig å styrke den forebyggende innsatsen overfor barn i barnehager for å gi gode rammer og motivere til et aktivt liv. For lite fysisk aktivitet har konsekvenser for det enkelte barns motoriske, sosiale og psykiske utvikling, samt livskvalitet. Dette vil få samfunnsmessige konsekvenser i et langsiktig perspektiv.

Blant 6-åringene tilfredsstillt 87 % av jentene og 95.7 % av guttene anbefalingene for fysisk aktivitet. Andel som tilfredsstillt anbefalingene synker imidlertid med økende alder. Blant 9-åringene tilfredsstillt 69.8 % av jentene og 86.2 % av guttene anbefalingene, mens tilsvarende tall blant 15-årige jenter og gutter er 43.2 % og 58.1 %. I alle aldersgrupper er det flere gutter enn jenter som tilfredsstillt anbefalingene for fysisk aktivitet (jf. «Fysisk aktivitet blant 6-, 9- og 15-åringer i Norge», Helsedirektoratet 2012).

Natur og friluft som en naturlig del av strategien for økt aktivitet, vil motivere til å nyte naturen i hverdagen. Ved tidlig intervensjon (primærforebygging) kan det legges til rette for at sunnhet er moro. God fornemmelse av egen kropp

og gode opplevelser knyttet til bevegelse, kan danne gode vaner for en aktiv livsstil. Dette er også i samsvar med barnehageloven som knytter seg opp mot fagområder som; fysisk aktivitet, helse og natur, og er felles satsningsområder for alle barnehager. Lov om barnehager Ot.prp. nr. 72. kap. 5.3.1 «Barnehager oppfordres til å legge vekt på utelek og friluftsliv». Forskning viser at i barnehager som legger vekt på friluftsliv, leker barn flere fantasileker (Fjørtoft 2000, Fjørtoft 2004, Fjørtoft & Gundersen 2007). I disse barnehagene er tempoet roligere, konfliktene færre, barna er mindre syke, har bedre konsentrasjon og er bedre motorisk utviklet enn barn i bybarnehager med liten plass».

Det er en dramatisk nedgang i fysisk aktivitet og et stort frafall fra organisert idrett i ungdomstiden fra 15 til 20 år. For å motvirke dette vil det være nødvendig å styrke kroppøving i skolen og det vil være fornuftig å bygge relevante anlegg i tilknytning til skolene som også kan brukes av den frivillige idretten og ungdomsklubber etter skoletid (Gunnar Breivik og Kolbjørn Rafoss, 2012).

Voksne

Anbefalinger:

- Voksne bør være fysisk aktive med minimum 150 minutter moderat intensitet per uke eller minimum 75 minutter med høy intensitet per uke. Anbefalingen kan også oppfylles med en kombinasjon av moderat og høy intensitet.
- Aktiviteten kan deles opp i bolker på minst 10 minutters varighet.
- Økt dose gir større gevinst. For å oppnå ytterligere helsegevinster bør voksne øke den moderate fysiske aktiviteten inntil 300 minutter i uken, eller utføre inntil 150 minutter fysisk aktivitet av høy intensitet i uken eller en tilsvarende kombinasjon av moderat og høy intensitet.
- Øvelser som gir økt muskelstyrke til store muskelgrupper bør utføres to eller flere dager i uken.
- Redusere stillesitting.

Voksne som i utgangspunktet er lite fysisk aktive vil ha en betydelig helsegevinst ved å utøve fysisk aktivitet omtrent 30 minutter av moderat til høy intensitet daglig. Optimale helseeffekter oppnås sannsynligvis ved en kombinasjon av minst 75 minutter fysisk aktivitet med høy intensitet per uke og inntil 30 minutter daglig moderat fysisk aktivitet. Styrketrening er spesielt nyttig for å vedlikeholde muskelstyrke. Styrkeøvelser bør tilpasses den enkelte med hensyn til type øvelser, antall sett, antall repetisjoner og treningsøktenes hyppighet. Voksne som ikke kan følge rådene på grunn av

nedsatt funksjonsnivå eller en sviktende helse, anbefales å være så fysisk aktive som evne og helsetilstand tillater.

God tilgang til kortreist natur og aktivitetsvennlige bo- og nærmiljøer er sentralt for å fremme fysisk aktivitet i et livsløpsperspektiv. I Danmark er det gjort undersøkelser som viser at dersom det er 300 meter til en park, brukes den gjennomsnittlig 2,7 ganger i uken. Dersom det er 1000 meter til en park brukes den i gjennomsnitt 1 gang i uken. Denne undersøkelsen viser at mange parker samlet sett gir mer bruk enn få og store parker (Grahn og Stigsdotter 2003). Regjeringen vil derfor ha økt satsing på nærfriluftslivet og fortsatt verne om allemannsretten (jf. Folkehelsemeldingen).

Voksne har et ansvar for å ta vare på egen helse blant annet gjennom å drive fysisk aktivitet (Kulturdepartementet 2012)).

Eldre

Anbefalinger:

- Eldre bør være fysisk aktive i minimum 150 minutter hver uke med moderat intensitet eller minimum 75 minutter med høy intensitet, eller en kombinasjon av moderat og høy intensitet, fortrinnsvis fordelt på de fleste dagene i uken.
- Aktiviteten kan deles opp i bolker med minst 10 minutters varighet.
- Økt dose gir større gevinst. For å oppnå ytterligere helsegevinster bør eldre øke den moderate fysiske aktiviteten inntil 300 minutter i uken, eller utføre inntil 150 minutter fysisk aktivitet med høy intensitet i uken, eller en tilsvarende kombinasjon av moderat og høy intensitet.
- Eldre med nedsatt mobilitet bør gjøre balanseøvelser og styrketrening tre eller flere dager i uken for å styrke balansen og forhindre fall.
- Øvelser som gir økt muskelstyrke til store muskelgrupper bør utføres to eller flere dager i uken.
- Redusere stillesitting.

Regelmessig fysisk aktivitet hos eldre er forbundet med forbedret styrke og funksjonsevne, og fører til økt selvhjelpenhet i hverdagen. Generelt rådes friske eldre til å følge anbefalingene for voksne. Dette gjelder særlig rådet om å bli mer fysisk aktiv i hverdagen. Eldre som ikke kan følge rådene på grunn av nedsatt funksjonsnivå eller en sviktende helse, anbefales å være så fysisk aktive som evne og helsetilstand tillater. Intensiteten kan økes ved å gå i trapper eller bakker som gradvis blir brattere. Andre former for kondisjonstrening som kan være et alternativ til turgåing, omfatter svømming og andre vannaktiviteter, dans, sykling og bruk av utstyr som

ergometersyssel. Styrketrening er spesielt nyttig for å vedlikeholde muskelstyrke, og eldre anbefales et variert, og progressivt styrketreningsprogram. Styrkeøvelser bør tilpasses den enkelte med hensyn til type øvelser, antall sett, antall repetisjoner og treningsøktenes hyppighet. Styrkeøvelser bør optimalt sett kombineres med kondisjons-, balanse- og rørlighetstrening.

For eldre er det viktig å kunne være fysisk aktiv i nærmiljøet, og at det er enkel og lett tilgang til gode stier og gangveier med benker for hvile og til hyggelige møteplasser. Nærmiljøet skal også ha steder å møtes og gi mulighet for avkobling og ro i det offentlige rom.

4.3 INKLUDERING, LIKESTILLING, UNIVERSELL UTFORMING OG MANGFOLD

Når det gjelder barrierer for fysisk aktivitet er det samlet sett er en liten andel av befolkningen som opplever barrierene som svært viktige. Selv ved sykdom, skader eller handikap er fysisk aktivitet ingen umulighet. Blant barrierene er personlig situasjon en viktigere barriere enn organisering og utstyr/anlegg. Motivasjon er nok en større utfordring i forhold til det å bli fysisk aktiv. Den lavere sosiale klasse opplever betydelig mer barrierer enn andre, særlig knyttet til utstyr/anlegg og organisering. Både egen utdannelse, foreldres utdannelse, egen bruttoinntekt og husstandens samlede inntekt slår tydelig ut i forhold til fysisk aktivitet. Den høyeste sosiale klasse er nesten dobbelt så aktiv som den laveste klasse (Gunnar Breivik og Kolbjørn Rafoss, 2012).

Det er små forskjeller knyttet til kjønn og bosted. Yngre er mer aktive enn de eldre. Sivil status og livsfase spiller en rolle med tanke på fysisk aktivitet. Unge enslige er mer aktive enn de som er i en familiesituasjon. Omsorg for flere barn medfører mindre mulighet til egen aktivitet, men dette endrer seg senere i livet for de som er i stabile forhold.

Aktiviteter som friluftsliv i skog/mark, svømming, gymnastikk og dans fenger i langt større grad jenter/kvinner og favner bredt i befolkningen. Særlig utholdenhetsaktiviteter, som ski og sykkel, og ulike former for styrketrening har de senere år hatt en sterk utvikling, med mer enn 20 prosent oppslutning. Det å øke satsingen på denne type aktiviteter må være hensiktsmessig, både fordi de er lavterskeltilbud med tanke på spesifikke ferdigheter, krever beskjedne anlegg og kan drives gjennom hele livet. Kommersielle treningsformer (treningsentre) og livsstilsaktiviteter (brettaktiviteter, ekstremспорт) har hatt økende oppslutning og representerer

betydelige potensialer i utvalgte befolkningssegmenter (Gunnar Breivik og Kolbjørn Rafoss, 2012).

4.4 FRILUFTSLIV OG PSYKISK HELSE

Det er godt dokumentert at de generelle psykologiske virkningene av fysisk aktivitet bl.a. gir livsutfoldelse, lek og glede, økt velvære etter aktivitet, overskudd og energi, bedre søvn, redusert forbruk av beroligende medisiner og sovetabletter, kreativ tenkning, bedre selvfølelse, bedre forhold til egen kropp og opplevelse av mestring. I Miljøverndepartementets rapport «Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse» (2009) fokuseres det på den positive effekten friluftsliv har for vår psykiske helse. Videre sier rapporten at naturbaserte fritidsaktiviteter synes å ha den avgjort mest allsidige positive effekten når det gjelder psykisk helse.

En rekke studier viser tilsvarende positive effekter ved utførelse av friluftsliv I følge «Friluftsliv, en vei til bedre psykisk helse?» (A. Myrvang (2003)) utgjorde den gruppen som drev generell fysisk aktivitet og rapporterte positiv mental effekt, ca. 30 %. Mens de som drev med friluftsliv rapporterte dobbelt så stor (60 %) positiv effekt. I rapporten fra det nordiske miljøprosjektet «Friluftsliv og psykisk helse» (2009) bygger Andersson og Arnlund på kvalitative intervjuer og viser til at friluftsliv kan ha en mengde positive effekter på psykisk helse gjennom positiv påvirkning av sinnsstemning, demping av symptomer, innby til fellesskap og samvær, samt kan fremme en positiv helseutvikling hva gjelder vaner og livsstil.

Ved milde og moderate depresjoner er effektene av fysisk aktivitet godt dokumentert. Noen studier viser at fysisk aktivitet kan medføre like stor reduksjon i depressive symptomer som etablerte behandlingsmetoder, slik som antidepressive medikamenter (Fysisk aktivitet og psykisk helse, Helsedirektoratet 2010).

Ved å legge til rette for friluftsliv vil befolkningen generelt nyte godt av de positive effektene på vår psykiske helse. Kristiansand kommune har i tillegg en rekke tilrettelagt tilbud innen idrett, friluftsliv og psykisk helse, ref. kapittel 3.3 og 9.3.

4.5 FOLKEHELSEARBEIDET I KRISTIANSAND

I Stortingsmelding nr.34 «Folkehelse – god helse felles ansvar» (2012-2013) ligger grunnlaget for det folkehelse-

arbeidet som nå drives i Kristiansand. Ved å forebygge mer må vi reparere mindre. Kristiansand kommune opprettet i 2001 Folkehelseforum, som et permanent rådgivende organ, sammensatt av medlemmer fra alle sektorer i kommunen, politikere, frivillige organisasjoner og lovpålagte kommunale utvalg med konsultative medlemmer fra Universitetet i Agder, Sørlandets Sykehus Kristiansand, Midt-Agder Friluftsråd, Vest-Agder Fylkeskommune og Fylkesmannen i Vest-Agder.

En viktig del av folkehelsearbeidet i dag er å utjevne sosial ulikhet i helse og minske relativ fattigdom. Målgruppen for folkehelsearbeidet er i utgangspunktet alle i befolkningen (jf. Helsefremmingsplanen 2013), men vil også inkludere marginaliserte grupper (kronikere, innvandrere, trygdede, de med lav inntekt, inaktive, eldre m. m). Dersom en lykkes med tiltak for disse har det stor innvirkning på folkehelsen totalt sett. Tiltakene må ha en lav inngangsterskel og må ses i sammenheng med flere innsatsområder eks. satsing på sunt kosthold, frukt og fysisk aktivitet i barnehage og skole.

Den største utfordringen i årene som kommer, blir å finne tiltak som kan nå frem til og rekruttere deltakere fra det stadig økende antall av befolkningen som er fysisk lite aktive, og som ikke benytter seg av eksisterende tilbud gjennom organisert idrett og ulike treningstilbud. Helse-fremmingsplanen anbefaler å styrke samarbeid med frivillige organisasjoner og interesse-organisasjoner i planlegging og gjennomføring av tiltak. Det bør stimuleres og legges til rette for igangsetting og utvikling av tilpassede aktiviteter for alle aldersgrupper i et samarbeid mellom frivillige organisasjoner og det offentlige.

Frisklivssentralen er en kommunal forebyggende helsetjeneste med tilbud om hjelp til endring og mestring av levevaner, og vil være en sentral aktør for å styrke samarbeid med frivillige organisasjoner for gjennomføring av tiltak.

Status i Kristiansand:

Arbeid med Folkehelse- og levekårsindeks:

Nye statlige føringer innebærer større behov for at regional og kommunal planlegging skal skje med bakgrunn i behov basert på analyser av utfordringsbildet og utviklingstrekk. Kommunen har behov for å styrke og videreutvikle sitt statistikk- og analysearbeid og utvikle dette til GIS/kartfestet informasjon på kommune- og bydelsnivå samt å gjøre ting systematisk og øke bruken. Arbeidets formål er å formidle styringsinformasjon og beslutningsgrunnlag som angår

Kristiansand/regionen for folkevalgte og ansatte i egen organisasjon. Innholdet vil være i form av statistikk, analyser, trend-beskrivelser, prognoser, brukerundersøkelser, presentasjon av forskningsrapporter og samfunnsanalyser. Innbyggernes sosiale og materielle ressurser påvirker i stor grad deres levevaner og helsetilstand. Kristiansand har en høy og stigende andel innbyggere med innvandrerbakgrunn. Noen grupper blant innbyggere med flyktningebakgrunn er særlig utsatt for dårligere levekår og helsesvikt. I henhold til rapporten Fysisk aktivitet blant 6, 9 og 15-åringer i Norge. Resultater fra en kartlegging i 2011 (Helsedirektoratet 2012) har deltakere med en vestlig bakgrunn et 6.4 % høyere aktivitetsnivå enn ikke-vestlige innvandrere. Denne forskjellen ble også observert i andel som tilfredsstilte anbefalingene. Mens 75.9 % av deltakerne med vestlig bakgrunn tilfredsstilte anbefalingene var tilsvarende tall blant ikke vestlige innvandrere 61.5 %.

Kristiansand vil få en betydelig økning av andel eldre framover. Mange pensjonister har høy kompetanse og lang yrkeserfaring. Aktivitet og deltakelse er sentralt for god helse og for samfunnsutviklingen. Forebyggende tiltak som bidrar til å fjerne risikofaktorene eller redusere konsekvensene av fall, ensomhet og kognitiv svikt kan øke den enkeltes mulighet for god livskvalitet og en frisk alderdom.

4.6 Barnehage/Grunnskole/Videregående skole - status Kroppsøving

Læreplanen i kroppsøving vektlegger fysisk aktivitet ut fra menneskets grunnleggende behov og for å fremme god helse.

Hovedområder i kroppsøvingsfaget er:

- Aktiviteter i ulike bevegelsesmiljøer på 1.-4 års trinn
- 5-7 klasse har økt uketimetall i fysisk aktivitet siden 2009
- Idrettsaktiviteter, dans og friluftsliv på 5. – 7 trinn
- Idrett og dans, friluftsliv, aktivitet og livsstil på 8-10-årstrinn
- 1. – 7. årstrinn har 478 timer fordelt over 7 år
- 8. – 10. årstrinn 228 timer fordelt over 3 år

Svømming

Det er viktig at barn blir trygge i sjø og vann, og oppøver de nødvendige svømmeferdighetene for dette. Skolens svømme- og livredningsopplæring spiller en viktig rolle i denne forbindelse. I Læreplanverket for Kunnskapsløftet er det tatt inn kompetansemål om svømme- og livredningsopplæring. Skoleeier plikter å gi elevene svømme- og livredningsopplæring, jf. forskrift til opplæringsloven

§ 1-1. I kroppsøving er det kompetansemål etter 4.årstrinn, 7.årstrinn og etter 10.årstrinn.

Svømmeundervisning

I Kristiansand kommune får alle elever på barnetrinnet svømmeundervisning. Svømmeundervisningen er en del av kroppsøvingsfaget i skolen. Undervisningen planlegges og utføres av svømmeinstruktører ansatt av Kristiansand kommune ved skoleetaten og gjennomføres i svømmehallene i kommunen. Hoveddelen av svømmeundervisningen får barna i 3. trinn med 10 timer i løpet av skoleåret. Elevene får normalt også noen timer på 4.-7. trinn.

Fysisk aktivitet

Nasjonalt er det innført en styrking av fysisk aktivitet på mellomtrinnet med 2 timer/uke til sammen på 5. – 7.trinn i tillegg til ordinære kroppsøvingstimer.

- Det er nettopp gjennomført en undersøkelse på kvalitet på tilbudet i fysisk aktivitet i kommunens egne skoler. I all hovedsak positivt resultat. Reell medvirkning av elevene vil kunne ytterligere forbedre tilbudet.

Lokalt er det tilbud om ekstra fysisk aktivitet på ungdomstrinnet. Dette stimuleres med bystyrets løpende bevilgning fra 2010 på kr. 1 mill.

SFO - Skolefritidsordning

Tjenesten omfatter 29 skolefritidsordninger på alle kommunale barneskoler. Steinerskolen og Samfunnets skole har også SFO. Et av satsningsområdene i SFO er lek og skapende barnestyrt uteaktiviteter. 80 % av 1.klassingene er i SFO.

Fysisk aktivitet på ungdomstrinnet

Ungdomsskolene har tilrettelagt for ekstra fysisk aktivitet. Undervisningstiden er ikke utvidet. Aktivitetene er i hovedsak lagt til midttimen/storefri. Dette er en kommunal ordning. Skolene har fått tilført noe ekstra midler. Midlene er ikke øremerket.

Valgfag Fysisk aktivitet og helse

I skoleåret 2012/2013 har det vært gjennomført 8 valgfag på ungdomstrinnet, deriblant Fysisk aktivitet og helse. Dette var valgfaget som hadde desidert størst deltakelse.

Leirskoletilbud – Bringsvær

Kristiansand kommune drifter Bringsvær leirskole.

Leirskolen er primært for grunnskoleelever. Målsettingen med leirskolen er å bidra til å utvikle elevenes forståelse av samspill i naturen og hvordan vi mennesker må oppføre oss i den. Det legges vekt på å utvikle elevenes etiske og estetiske holdninger til naturmiljøet og ulike samarbeidsferdigheter knyttet et «enkelt friluftsliv». Leirskolen er i bruk 11 av 12 måneder i året.

Randøya

Skoler og barnehager, spesielt i Randesund, benytter øya til ulike aktiviteter. Opphold på øya gjøres i alt fra sosiale sammenhenger for klasser, til at det gjennomføres opphold i undervisnings-sammenheng.

Bragdøya

Naturgruppen på Skårungen barnehage benytter øya omtrent daglig. I tillegg er opphold på øya i undervisnings-sammenheng benyttet spesielt av skoler og barnehager i Vågsbygd. Øya har leirområde med gapahuk mm.

«Aktiv ute»

Prosjektet har fokus på fysisk aktivitet i skolegård og nærmiljø. Målet er å utvikle selvaktiverende skolegårder, bruke skolegården mer bevisst i undervisningen og øke skolens kompetanse. «Aktiv ute» på skolene er avrundet – men videreført med barnehagene. Midler er flyttet over til barnehagens opprusting. Samme modell rettet mot mindre barn.

«Aktiv skolevei»

Skoleveien kan gi barn en mulighet til å få frisk luft og være i bevegelse. Ved å bruke skoleveien aktivt kan barn bli mer opplagte på skolen og samtidig forebygge livsstilssykdommer. Tiltaket gjaldt tidligere 1.-4.klasse. Dette er nå utviklet til et nasjonalt konsept og gjelder for hele grunnskolen – både gå og sykle. Tiltaket heter nå «Beintøft» og administreres av teknisk sektor.

Videregående skole

For at alle elever skal kunne like å delta, samt ha glede av kroppsøvingstimene, har Tangen videregående skole og Kvadraturen skolesenter tilbydd elever valget mellom deltakelse i «Kroppsøvingsglede» eller vanlig gymnastikk i skoleåret 2013/14. Dette ser ut til å hjelpe både på motivasjon og fraværet blant elevene og anses som et spennende pilotprosjekt.

5 Idrett, nærmiljø og friluftsliv i et byutviklingsperspektiv

Utøvelse av fysisk aktivitet er en viktig faktor i et folkehelseperspektiv. Folkehelseloven regulerer det langsiktige og systematiske folkehelsearbeidet og skal gi kommuner og fylkeskommuner et verktøy for å møte fremtidens helseutfordringer. Det offentlige bidrag i denne sammenheng blir i stor grad å tilrettelegge for utøvelse av fysisk aktivitet for alle, gjennom tilrettelegging og utvikling av gode bo- og nærmiljø som har rom for blant annet tilgjengelig uteareal, turstier, grøntområder, nærmiljøanlegg, gang- og sykkelveier og idrettsanlegg. I større byer kan dette være en utfordring å innpasse med tanke på urbanisering, fortetting og befolkningsvekst. Kristiansand har høy deltakelse i organisert idrettsaktivitet, så det er viktig å bygge opp om denne gode trenden.

Utfordringer i forhold til areal og anlegg for idrett, friluftsliv og nærmiljøaktivitet

Kristiansand vokser jevnt og trutt i befolkningstall. Pr.1.1.2013 er det 84 476 innbyggere. Veksten i folketall forutsetter større utbygginger, samt fortetting. Dette presser på de ubebygde arealene og mange hensyn må tas, blant annet til barnehage, skole, idrettsanlegg og annen infrastruktur. Utbygginger skaper stort press på eksisterende grønnstruktur og medfører økt behov for gode nærmiljøområder, friluftsliv- og idrettsanlegg. Det er og en stor utfordring å bevare viktige arealer til idrett og friluftsliv, spesielt med tanke på den frie lek og rekreasjon der folk bor. «Hundremeterskogen» og viktige grønnkorridorer og turstinnett må sikres. Markagrensen må overholdes. I arealplanleggingen må det derfor sikres areal til disse formålene. Friluftsliv- og nærmiljøområder bør ha forbindelse med den overordnede grønnstrukturen for at innbyggerne skal komme seg ut i marka. Tilsvarende forbindelse bør det være fra skoler og barnehager for å gi god tilgang til uteområder utover selve skole- og barnehagetomta. En bærekraftig byutvikling forutsetter samordnet arealbruk og gode infrastrukturløsninger.

I gjeldende kommuneplan er følgende arealbruksprinsipper lagt:

- Prinsippet om samordnet areal- og transportsystem og sikring av grønnstruktur er overordnet all arealplanlegging i kommunen
- Boligbygging skal skje i dagens byggeområder samt i nye utbyggingsområder på bussmetroens forgreininger.
- Strandsonen sikres for allmennheten. Natur og landskap ivaretas. Det legges til rette for båt plasser og sjørettet næringsvirksomhet.
- Grønne korridorer og marka opprettholdes. Markaområdene vises som hensynssone friluftsliv.

I kommuneplanen følger egne retningslinjer knyttet til:

Uteareal for opphold, lek, rekreasjon og idrett

- Der det er mulig, skal arealer for lek, rekreasjon og idrett samlokaliseres i større enheter, i tilknytning til øvrig grønnstruktur, eller bindes sammen gjennom trafikksikker og trygg infrastruktur.
- Ved utbygging eller bruksendring i eksisterende utbyggingsområder vurderer kommunen om krav til utearealer for allmenn lek og rekreasjon er ivarettatt på eksisterende anlegg. Hvis det ikke er det, vurderer kommunen om kravene kan ivaretas gjennom oppgradering av eksisterende arealer eller om det må settes av nye arealer til formålet.
- Kommunen vurderer hvordan fordelingen mellom 11-er og 7-er fotballbaner skal være.

Grønnstruktur

- Grønnstrukturen, korridorene og tilgangen til bymarka er viktige både for boligområder, skoler og barnehager og skal opprettholdes og videreutvikles i planperioden.
- Når reguleringsplaner og byggesaker blir lagt fram til politisk behandling, skal det gå fram av saken om planen eller tiltaket er i tråd med grønnstrukturutredningen av 1995.
- Dersom offentlig grønnstruktur unntaksvis omdisponeres til utbyggingsformål, skal inntektene fra salget komme lokalområdet til gode ved at de benyttes til fysiske nærmiljøtiltak.

Friluftsliv

- Marka skal forvaltes etter flerbruksprinsipper som imøtekommer ulike brukere. Naturvern og friluftsliv interesser vektlegges.
- Tilrettelegging for friluftsliv i samsvar med arealformålet er tillatt. Tiltak i strid med arealformålet, herunder idrettsanlegg, barnehager og private hytter er ikke tillatt.

Både idrett, friluftsliv og annen fysisk aktivitet krever egnet areal både når det gjelder størrelse, utforming og kvalitet, og det er derfor viktig at slike arealer avsettes og ivaretas gjennom arealplanleggingen.

Kommuneplanen: *Styrke i muligheter*, med bestemmelser, vedtatt september 2011, bidrar til å ivareta og sikre denne type areal og anlegg i utbyggingsområder i større grad enn tidligere, og imøtekommer i stor grad arealprinsippene til fylkeskommunen.

Sikring og opparbeiding av areal og anlegg for idrett i tråd med befolkningsutvikling og aktivitetsmønster, bør tilstrebes.

Idrettsanlegg er ofte arealkrevende. Arealbehov for idrettsformål, friluftformål og nærmiljøanlegg som dokumenteres gjennom arbeidet med kommunal plan for idrett og friluftsliv, må innarbeides i kommuneplanens arealdel. Dette sikrer mulighet til utvikling av areal og anlegg for fysisk aktivitet over tid. Eksisterende større anlegg innarbeides i kommuneplanen og en del av de fremtidige anleggene som vi vet hvor skal plasseres, er også innarbeidet. Arbeidet skjer fortløpende ved kommuneplanrevisjonene.

5.1 IDRETT

Idrettsareal/planlegging/sambruk/oppgradering av anlegg

I Kristiansand er nesten alle idretter representert. Antall medlemskap i idrettsklubbene og bedriftsidretten er høyt. Dette er positivt for innbyggerne og for kommunen som sådan. Antall idrettsgrener gir mulighet for mange valg for innbyggerne. Imidlertid gir det også noen utfordringer for kommunen. Forventningene til innbyggerne om hva det offentlige skal tilby er større enn hva som er mulig å imøtekomme på anleggssiden. Alle anleggstyper for idrett som søkes etablert, skal gis en behovsvurdering både sett opp mot forventet aktivitetsmengde i anlegget, og økonomi/drift i forhold til investeringen. Som regionhovedstad er det også viktig å være tilrettelegger for større idrettsanlegg som gir rom for store idrettsarrangement, men samtidig ivareta lokale behov for idrettsanlegg i bydelene.

Kristiansand har de ti siste årene systematisk bygd ut skoler med gode idrettsanlegg i lokalmiljøene. Dette, samt investeringer i spesialanlegg som Aquarama, Idda Arena og hovedskyttebane ved Farnvannet, har gitt rom for nye idrettsgrener, uorganisert fysisk aktivitet og større idrettsarrangement. Dette har bidratt til å synliggjøre byen som idrettsby. Dette er gode tiltak i et folkehelseperspektiv, samt at det har gitt idretten et anleggsmessig løft. Det er selvfølgelig ønskelig at en slik utvikling fortsetter.

Idrettsareal

Idrettsanlegg er i stor grad arealkrevende. Dette betinger langsiktig planlegging. Større spesialanlegg (eks. ishall) vurderes særskilt i forhold til plassering. Ofte er slike anlegg bydelsovergripende i sin funksjon, eller de kan være interkommunale. Bruksmessig er det likevel gunstig med flere anlegg i nærheten av hverandre/utdannelseinstitusjoner; dette pga. det sosiale samspillet som skapes blant brukere/trenere, høy bruk, drift, lett tilgjengelighet m/Metro mm.

Idrettsarenaer i bydelene

Det er viktig at det er arenaer for de største idrettene i alle bydelene. Flerbrukshaller og fotballbaner ivaretar de største

idrettsgrenene. Seriesystemene i bl.a. fotball, håndball, basket og volleyball er bydelsovergripende, dvs. det spilles kamper i alle bydeler som det enkelte lag skal delta på. Fotball alene gjennomfører vel 4 500 kamper årlig. Det er derfor viktig for kommunen å se alle anleggene under ett når det gjelder bruk og utnyttelse. Imidlertid er nærhet til anlegg viktig for jevnlig bruk. Nærhet til anlegg skaper også tilhørighet i eget boområde og er samtidig viktige sosiale arenaer spesielt for barn og unge. Når anleggene etableres sammen med skole og barnehage skapes et enda større «eierforhold» til anleggene og de får høy bruksfrekvens. Langsiktig utfordring for idrettens del ved slike løsninger, er ofte mangel på utvidelsesmuligheter og at særlig deler av utendørsanlegg kan stå i fare for å bli bygd ned hvis skole har behov for utvidelsesmuligheter. Dette må unngås.

Tveit og Randesund har i dag underdekning på flerbrukshaller og kunstgress fotballbaner. Dette er vurdert ut fra innbyggertall og aktivitetsnivå i de store idrettene.

Treningskapasiteten for fotball kan for eksempel raskt bedres ved omlegging av Solsletta gressbane, samt omlegging av gressbane ved Kringsjø skole. Bydel Øst er i tillegg den bydelen som skal ekspandere i forhold til bolig-utvikling. Nye boligfelt har alltid mange barn og unge som innbyggere, og dette vil ytterligere forsterke presset på idrettsanlegg i bydelen. Utvikling av Benestad, Lauvåsen og Hamrevann vil innebære nye behov for idrettsanlegg.

Sambruk flere idrettsanlegg

Eksempel her er blant annet Sukkevann idrettspark. Størrelsen på det regulerte arealformålet til idrett har over tid gitt mulighet for å etablere flere ulike anleggstyper etter som nye behov kommer til. Dette gir en svært god synergieffekt hvor aktivitet avler mer aktivitet. Sambruk kan også innebære idrettsbygg som kan huse flere idrettsgrener. Man kan f.eks. ha friidrettshall med basisareal for turn på deler av midtpartiet i selve friidrettshallen, eller i tilknytning til hverandre. Idda Arena er et eksempel.

Større spesialanlegg i idrett

Anlegg som vi har få av – eller bare ett, må man finne seg i at gir reiseavstand for mange. Imidlertid bør anleggene ligge sentralt og lett tilgjengelig. Slike anlegg bør ligge koblet opp mot skole eller andre idrettsanlegg for å kunne gi maks bruksfrekvens. Eks. her er ishall, basishall turn, friidrettshall etc.

Oppgradering av anlegg/standardheving

I noen tilfeller kan man gi et bedre og mer omfattende treningstilbud til flere uten å båndlegge nytt areal. Dette

gjelder blant annet ved omlegging av gress til kunstgress på eksisterende fotballbaner. Samtidig er det viktig å ivareta det man har av anleggsmasse, da det representerer store verdier. Anleggene må imøtekomme de krav som idretten har og arenaene bør oppleves gode å oppholde seg i/på. Dette gjelder særlig flerbrukshallene.

Internasjonalisering; nye idrettsgrener

Kristiansand er en internasjonal by med mange innvandre-re og store bedrifter med utenlandske arbeidstakere, samt at vi har Universitetet i Agder med studenter fra hele verden. Tilrettelegging for idrettsgrener vi har liten tradisjon for, tas også med i det totale planleggingsbildet. Dette for å være en god vertskommune og samtidig gir det rom for et bredere tilbud av idrettsgrener til befolkningen generelt.

Svømmehaller

Norges Svømmeforbund (NSF) anbefaler 1 stk. 25 meters basseng per 10 000 innbyggere. Aquarama tilsvarer 4 slike basseng. Sammen med det private 25 meters bassenget på Spicheren, har altså Kristiansand dekning på ca. 50 000 innbyggere. Med 2 av 3 skolebasseng (10 x 12,5m) i meget dårlig forfatning, vil svømmehaldekningen være en fremtidig utfordring i kommunen. Dette sett i sammenheng med NSF's anbefaling.

Interkommunale idrettsanlegg

Knutepunktkommunene har ett sammenvevd bo- og arbeidsmarked. Dette er relevant bakgrunnstappe med tanke på etablering av større spesialanlegg i idrett. Kulturdepartementet gir muligheter for at det kan søkes om ekstra tilskudd av spillemidler på inntil 30 % av ordinær tilskuddssats til større interkommunale idrettsanlegg. Forutsetningen er blant annet at anlegget er et større kostnadskrevende anlegg, og at det inngås bindende skriftlig avtale mellom to eller flere kommuner vedrørende investering og drift. I lys av kommende kommunereform er det viktig å vurdere større idrettsanlegg i en slik sammenheng.

Estetikk og miljø ved idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning

Ved idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av idrettsanlegg, skal det fremgå at estetiske forhold er grundig vurdert for en best mulig tilpasning av anlegget, både i seg selv og i forhold til omgivelsene. Anleggene må i tilstrekkelig grad ta hensyn til omgivelsene, både når det gjelder innpassing i natur- og kulturlandskap og samspill med eksisterende bebyggelse i området rundt. Dette er anlegg som skal stå svært lenge, så estetiske kvaliteter er spesielt viktig og hensynta.

Toppidrett - utdanning

Kristiansand Katedralskole Gimle har svært stor pågang på sin idrettslinje. Tilbudet skal styrkes ytterligere, ved å tilrettelegge for toppidrettsutdanning ved idrettslinja. Dette bedrer muligheten ytterligere for at lokal ungdom som vil satse på toppidrett, kan bli i regionen noe lenger enn tidligere og få et enda bedre tilbud. Toppidrettsutøvere er ofte forbilder for yngre utøvere. Å ha lokale toppidrettsutøvere, er en viktig motivasjonsfaktor for mange yngre utøvere. Samtidig er det med på å synliggjøre Kristiansand på en god måte. For å holde på toppidrettsutøvere, må rammefaktorer slik som blant annet oppgraderte idrettsarenaer med god mulighet for trening og stevner/kampavvikling, være tilgjengelig.

Kompetansesenteret for idrett (KIA).

Hovedsete er på UiA/Spicheren og dette er en sammen-slutning mellom NIF, begge idrettskretser, UiA og ressursnettverk med ulik kompetanse. De skal bistå idretten regionalt og også nasjonalt. Har nå «Basistrening i Agder» og prosjektet «Aktiv Ungdom med Overskudd».

5.2 FRILUFTSLIV

Spesielt viktige områder for friluftsliv er innarbeidet i kommuneplanen (2011 – 2022) med arealformål *grønnstruktur og Landbruks-, natur- og friluftsområder med hensynsone friluftsliv eller grønnstruktur*. I tillegg til de store sammenhengende utmarksområdene som defineres av markagrensen (angitt med hensynsone friluftsliv), ligger det viktige friluftsområder inne blant bebygde områder. Dette er viktige arealer for nærfriluftsliv og for lokalmiljøet.

Urbant friluftsliv

Friluftsliv forbindes ofte med aktiviteter i mer eller mindre urørt natur. Men det kan også innlemme en stor og variert gruppe aktiviteter og opplevelser som også omfatter menneskepåvirket natur, landbrukets kulturlandskap og naturinnslag i byer og boligområder (*Nasjonalt folkehelseinstitutt, Sammenhengen mellom positive miljø-faktorer og helse*). Kap. C.2. 2008). Denne type friluftsliv kan betegnes som urbant friluftsliv og er en ny trend innen byplanlegging. Viktige miljø- og helsefaktorer er her blant annet muligheter for rekreasjon, fysisk aktivitet og sosiale møteplasser i byer og tettsteder i nærheten av der hvor mennesker bor. Fortetting av byen og tettsteder skaper press på rekreasjonsarealene og de gjenværende arealene er ofte gjenstand for interessekonflikter og verdiprioriteringer. Det er i så måte viktig å se verdien at slike arealer blir bevart og tilrettelagt som urbane aktivitetsarenaer.

Vi er derfor i denne planen også opptatt av naturinnslag i byer og boligområder i et folkehelseperspektiv. Det er naturlig at urbane friluftskvaliteter innehar tilgjengelighet for alle med tanke på eldre, barn og unge, mennesker med funksjonsnedsettelse og etniske minoriteter.

I denne sammenheng er det utviklet og gjennomført et interregionalt prosjekt «Stedsutvikling – medvirkning og sosiale møteplasser» Prosjektet (pilotprosjekt i Miljødepartementets nærmiljø-satsing) har blant annet opprustet areal gjennom fysiske tiltak langs Grimsbekken og Strandpromenaden. Dette arbeidet er gjennomført i dialog og medvirkning med beboere i områdene. Mulighet for nærfri-luftsliv vil ha mer fokus fremover og det er kommet føringer gjennom: Nasjonal handlingsplan for statlig sikring og tilrettelegging av friluftsområder (Miljøverndepartementet 2013) og Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv, En satsing på friluftsliv i hverdagen; 2014-2020 (Miljøverndepartementet, 2013).

I Kristiansand er det god tilgang til badeplasser, både i ferskvann og i saltvann. Til sammen viser kommunens anleggsregister 58 strandarealer og badeplasser.

Sonering – differensiert tilrettelegging

Ulike tilretteleggingstiltak må gjøres ut fra overordna og helhetlige vurderinger. Det er hensiktsmessig å inndele utmarka i soner, der graden av tilrettelegging avtar jo lenger ut i marka man kommer. I boligområdene vil tilretteleggingsgraden ha en urban karakter, mens tilrettelegginga i marka underlegges naturforholdene og naturkvalitetene. Turløyper i den urbane sonen kan gjerne være asfalterte for å tåle høy bruksfrekvens og flerbruk, mens turløypene i marka skal avluses av stier med naturtilpasset tilrettelegging. Standarder for turveier og løyper tilpasses denne sonering. Ulik veg- og stistandard tilfredsstiller ulike behov og gir innbyggerne varierte friluftstilbud. Samtidig ivaretar ulike grader av tilrettelegging ulike naturkvaliteter. Veg- og stinettet har også en funksjon i forhold til å kanalisere ferdsele og derved hindre slitasje i naturen. Det er en høyere turstistandard fra tett befolkede bydeler enn fra områder med lav befolkningstetthet. Hovedgrønnstrukturen er vist i kommuneplanen og på plankartet i denne planen. Illustrasjonen viser prinsippskisse for grønnkorridorene fra bebyggelsen og ut i bydelsmarkene.

Universell utforming

I sonene med høy tilretteleggingsgrad skal tilrettelegging av turløyper, veier og anlegg skje etter prinsippet om «tilgjengelig og brukbar» (grad av universell utforming). Dette innebærer at *alle*, også funksjonshemmede, skal

kunne bruke området. Kristiansand kommune har vedtatt standarder for utomhusanlegg hvor standard på stier og turløyper står sentralt. Det er stort fokus på at turveinettet utformes med «tilgjengelig og brukbar» standard. Dette innebærer at bredder, toppdekke og stigning ivaretar ferdsel for bla. rullestoler. Stigningsforholdet tilstrebes på disse turveiene å være maks 1:12. Vi må likevel akseptere at store deler av bymarkene har smale stier som kun er farbare til fots, eller ikke har stier i det hele tatt. Begrunnelsen er å bevare de ulike naturkvalitetene fordi de har en verdi i seg selv, og fordi det også er en kvalitet også å ferdes i relativt uberørt natur. I hver bydel er det tilrettelagt badeplasser, turveier og anlegg som er utformet etter prinsippet om universell utforming. Kristiansand er ressurskommune i forhold til universell utforming og har arbeidet mye med dette temaet. Resultatet er at det er god tilgang til friluftsområder i kommunen for alle brukergrupper.

Grønnstruktur

Kristiansand har foretatt en verdivurdering av grøntområdene i byggesonen. Arbeidet er oppsummert i Grønnstrukturutredningen. Denne viser viktige grøntområder og grøntkorridorer fra bebyggelsen og ut i marka. Prioriterte områder er innarbeidet eller skal innarbeides i kommuneplanen og skal planmessig sikres fortløpende i forbindelse med reguleringsplaner for de enkelte områdene. I tillegg til at viktig grønnstruktur er vist i Grønnstrukturplanen, har kommunen innført plankrav i 100-metersbeltet i strandsonen og byggeforbud i 50 metersbeltet til vassdrag. Sistnevnte innebærer en restriktiv holdning til arealene i et belte på 50 meter på hver side av vassdragene. Plankravet i strandsonen betyr ikke byggeforbud, men stiller krav til at alle byggetiltak skal vurderes gjennom reguleringsplan med tilhørende utrednings- og høringsprosess. Dette innebærer at viktige friluft- og naturområder knyttet til strandsonen og vassdragsmiljøene har fått et sterkere vern. Spesielt viktig i en planprosess blir å ivareta allmennhetens tilgang til vassdrag samtidig som viktige vegetasjonssoner for biologisk mangfold, herunder livsbetingelser for fisk og andre dyregrupper, blir vurdert. Miljødirektoratet har utarbeidet en håndbok for kartlegging og verdisetting av friluftsområder. Denne håndboken vurderes lagt til grunn for verdivurdering av grønnstruktur i kommunen som en videreføring av grønnstrukturutredningen fra 1995.

Markagrensen

Markagrensen er fastlagt i kommuneplanen (2011 – 2022) med avgrensning vist med hensynsone friluftsliv. Markagrensen er vist på plankartet til kommunedelplan idrett og friluftsliv. Markagrensen skal være en grense for utbygging

slik at friluftsområdene sikres mot utbygging i et lengre perspektiv. Markagrensen ble for første gang introdusert i kommuneplanen i 1995 og bygde på verdivurderinger foretatt i Grønnstrukturutredningen. Markagrensen er videreført i de senere kommuneplanrulleringer og er bare i mindre grad endret. Friluftsområder sikres i uoverskuelig framtid ved hjelp av markagrensen. Den er derfor viktig i Kristiansand som har stort utbyggingspress.

Bydelsmarker

Kommunedelplan idrett og friluftsliv (2003 – 2006) introduserte begrepet *bydelsmarker*, tilhørende kommunens fire bydeler; Vågsbygdmarka, Bymarka (inkludert Straiskogen), Jegersberg/ Skråstadheia og Tveit-/Randesundmarka. Disse er innarbeidet i kommuneplanen med hensynsone friluftsliv. Bydelsmarkene er viktige lokale nærtur- og friluftsområder. Innenfor bydelsmarkene er det opparbeidet et stort nettverk av stier og turveier. De fleste av stiene merkes og vedlikeholdes av idrettslag i bydelene i samarbeid med kommunen.

Flerbruksplaner

Bydelsmarkene grenser i ytterkant mot nabokommunene, og forvaltning av marka må skje i samarbeid med disse. I to av bydelsmarkene, Vågsbygdmarka og Jegersberg/ Skråstadheia, er det utarbeidet flerbruksplaner som skal samordne de ulike brukerinteressene i områdene. Tilsvarende er utarbeidet for Dvergsøya og for skjærgårdsparkarealene og statlig sikrede friluftsområder. I tillegg til flerbruksplanene har kommunen revidert atferdsreglene iht. friluftslovens § 15. Disse regulerer forholdet til bruk av hest i utmark, telting, bålbrenning og båndtvang.

Kyststi

For å bedre tilgangen til strandsonen, er det etablert en sammenhengende kyststi i bydel Vågsbygd. Stien er i hovedsak gitt standard «tilgjengelig og brukbar». Flere steder er stien av terrengmessige årsaker opparbeidet som en enkel sti. En sammenhengende trasé for kyststi ble introdusert i kommuneplanen (2005– 2016) og vist også i denne planen. Kyststien er vist som henholdsvis eksisterende og fremtidig trasé, og den skal etableres fortløpende og være gjennomgående i kommunen. I områder under regulering hvor kyststien er vist på kommuneplanen, skal kyststien etableres som del av gjennomføring av utbyggingen ved at det stilles rekkefølgekrav til opparbeidelsen.

Offentlig sikrede friluftsområder

Arealer er en forutsetning for friluftsliv og naturopplevelse. I Kristiansand er det store utmarksområder som er tilgien-

gelige for allmenn bruk med hjemmel i allemannsretten. *Retten til fri ferdsel i utmark (allemannsretten)*, er juridisk forankret i *Friluftsloven*. Ofte er det behov for *tilrettelegging* for friluftsliv, og dette kan kun skje når kommunen eier arealene eller har inngått avtale med grunneier om tilrettelegging av disse. I tillegg til sikring av strandsonen gjennom etablering av *Skjærgårdsparken*, arbeider kommunen systematisk med å sikre viktige friluftsområder for allmenn bruk. Etter omlegging av forsvarsstrukturen er store områder de siste årene sikret som friluftsområder ved at de er kjøpt av kommunen. Dette gjelder Odderøya, Østre Randøy og deler av Marvika. I tillegg arbeides det med statlig sikring av forsvarets arealer i Jegersberg/Skråstadheia og friluftsliv blir prioritert i forvaltning av arealene. Forsvarets arealer på Flekkerøy og i Ålefjær er overtatt av Miljødirektoratet, og er klausulert til friluftslivsmål. Kommunen forvalter disse områdene på vegne av og i samarbeid med direktoratet. De sikrede friluftsområdene er vist i plankartet til denne planen. I det videre arbeidet vil arealforvaltningen være viktig for å sikre allmennheten områder og ferdselsmuligheter i strandsonen. Særlig i Randesund vil dette være viktig. For å effektivisere sikringsarbeidet har kommunen hatt et samarbeid med Miljødirektoratet om kjøp av prioriterte områder. Samarbeidet var et 5-årig prosjekt der hver av partene bidrar med kr 2 500 000,- i året. I dette arbeidet er det fokus på å sikre og tilrettelegge landfaste strandarealer i nærheten av der folk bor. 5 års perioden er nå ferdig og gått over i ordinær fase, der kommunen søker tilskudd hvert år og kommunal egenandel er innarbeidet i kommunale budsjetter.

Ridestier

Ryttersporten er en aktivitet som har økt de siste år. Hester stalles opp på gårdsbruk i bydelene og bruker utmarkas turstier og løyper til trening og rekreasjon. I enkelte områder er det store konflikter mellom ryttersporten og øvrige brukere av friluftsområdene. Spesielt nevnes skiløyper hvor det stadig oppleves at hester trækker i stykker preparerte skispor. På barmark trækker hester opp stier og oppleves av turgåere som truende på smale stier. Med hjemmel i Friluftslovens § 11 er det forbudt å ride og gå til fots i preparerte skiløyper. Lokale atferdsregler iht. friluftslovens §15 regulerer rideaktiviteten i enkelte viktige friluftsområder.

Jakt- og fiske

Jakt og fritidsfiske er populære friluftaktiviteter som utgjør en viktig del av norsk friluftslivstradisjon. I Kristiansand er det gode forhold for jakt og fiske. Jakt er en grunneierrettighet og det felles vald for hjort, elg rådyr og småvilt i Kristiansand. Kommunen har jaktrettigheter på flere av

utmarkseiendommene. Disse jaktrettighetene er i hovedsak bortdisponert til Kristiansand Jeger- og Fiskerforening. Kommunens føring er opplæringsjakt. Flere skoler/barnehager og førstegangsjegere får benytte seg av dette tilbudet.

Mange vann kalkes og kultiveres av private grunneiere og fiskeforeninger. Der det offentlige gir tilskudd til kalking eller til fiskeutsettinger stilles det vilkår om at det selges fiskekort. I Kristiansand er det etablert en ordning med fellesfiskekort. Dette er et rimelig årskort som gir fiskemulighet i en rekke vann. Det er laget et eget kart som viser disse vannene. Barn under 16 år fisker gratis etter innlandsfisk.

5.3 NÆRMILJØANLEGG

I Kultur- og kirkedepartementets veileder for idrett og friluftsliv angis nærmiljøanlegg som prioriterte tiltak som favner om en viktig målgruppe; barn og unge i alderen 6 - 19 år. Dette følges opp i Kristiansand kommunes planer. Anleggene er lokalisert i boligområdenes nærmiljø, og skal fungere som møteplasser for lokalbefolkningen. Nærmiljøanleggene blir ofte plassert ved eksisterende anlegg som skolegårder, kvartalslekeplasser og lignende. Ved opparbeidelse av anleggene fokuseres det på flerbruk, både med hensyn til aktivitet og brukergrupper. Anleggene skal så sant mulig gis universell utforming. Skolene er definert som nærmiljøparker. Dette på grunn av sentral beliggenhet i forhold til utbyggingsmønstre samt for å få til en flerbruk av anlegg som skolen disponerer. Nærmiljøparkene og områder med lav anleggsdekning, skal prioriteres i kommunens satsing i bydelene med hensyn på utvikling av områdene som møteplasser. Nærmiljøanleggene er ofte løkker, binger eller andre aktivitetsanlegg. Nærmiljøparker er en samling av to eller flere nærmiljøanlegg. De kjenne-tegnes ved at de er opparbeidet for lek og fysisk aktivitet beregnet for et lokalområde. I tillegg til nærmiljøparkene er det 131 kvartalslekeplasser, 742 sandlekeplasser og 132 ball-løkker i kommunen.

Tradisjonelt foregår friluftsliv i uorganiserte former. Gjennom tilgjengelige områder og tilrettelegging, har aktiviteten i stor grad skapt seg selv. Forskning viser imidlertid at unge i stadig større grad må lære friluftsliv (Olve Krage, NOVA). I Kristiansand er det flere aktører som bidrar til aktivitet innenfor feltet friluftsliv. Disse er:

- Midt-Agder Friluftsråd
- DNT Sør
- Kristiansand Jeger- og fiskerforening
- Norges Speiderforbund
- Zoologisk Forening

- Botanisk Forening
- Ornitologisk Forening
- 4H
- Skogselskapet i Vest-Agder
- Idrettslag og orienteringsklubber

Skolene er aktive brukere av friluftsområder. Dette gir en positiv flerbruk og en helsegevinst. Ofte gjør skoleelevene seg kjent i områder som de senere presenterer for familien i helgene. Skolene inngår ofte avtaler med grunneiere (privat, eller kommunalt eid grunn) om oppføring av lavvo eller gapahuk. Dette er innretninger som gir skolene økt bruk av friluftsområdene, da dette gir et kjent og konkret turmål, samt at de da har anlegg å trekke inn i dårlig eller kaldt vær.

5.4 BARNEHAGE, SKOLE OG FYSISK AKTIVITET

Barn har som oftest et stort aktivitetsbehov. I det offentlige rom, er det viktig å tilrettelegge for fysisk utfoldelse for denne aldersgruppen – alle andre vil profitte på det. Det offentlige er som oftest premissleverandør for planlegging og utforming av boligområder, barnehager, skoler, idrettsanlegg, sykkelstier etc. Hverdagen betyr mest, da barn er mange timer daglig i barnehager eller skole. Utformingen av denne hverdagen har stor betydning i forhold til å innarbeide gode vaner.

Barnehagens lokaler og uteområde

I «Lov om barnehager» står det at barnehagen skal ha lokaler og uteområder som er egnet for formålet ut fra hensynet til barnas alder og oppholdstid. Barna skal ha mulighet for varierte aktiviteter i trygge omgivelser. Uteområdet skal ligge i umiddelbar tilknytning til barnehagens lokaler. Kommunen søker å lokalisere barnehager til grøntdrag, slik at mulighetene til å komme ut i varierte og gode naturomgivelser er til stede. Samtidig er det viktig at barnehagene er der hvor folk bor, i tilknytning til skole, idrettsanlegg, lokale kulturbygg eller bydelscenter hvor det er god tilgang til naturområder.

De senere årene har daglig oppholdstid økt. Barna tilbringer mye av tiden i barnehagen utendørs. Uteområdets utforming blir derfor viktigere enn noen gang. Investeringsmidler som stod igjen etter at *Aktiv ute* for skole ble avsluttet, er planlagt omdisponert til tiltak på de uteområdene der det er størst behov. Mange av de eldste barnehagene trenger sårt en fornying. Det er ønskelig å satse på opparbeidelse av slitesterke og kreative miljøer for bevegelse og lek også for barnehagene fremover.

Naturbarnehager

Flere undersøkelser gjort både i Norge og Sverige viser at barn som leker i naturen får bedre koordinasjon, balanse, orienteringsevne og styrke. Tidlige og gode opplevelser med ute- og friluftsliv, bidrar til at barn får interesse for denne siden ved norsk natur. Aktivt friluftsliv kan også bidra til å utvikle gode holdninger til miljøvern, til bedre helse og til økt livskvalitet. Mange av Kristiansandsbarnehagene tilbyr naturgrupper innenfor det ordinære barnehagetilbudet. Naturgruppene er utendørs hele tiden. Generelt har de offentlige barnehagene mye aktivitet utendørs.

Skolestruktur(2010) for grunnskolen

Denne utredningen ligger til grunn for fremtidig utbygginger og utvidelser av skoler, ved behandling av kommunens handlingsprogram. Kommunen søker i størst mulig grad å samlokalisere skole- idrett og nærmiljøets behov. Skolebyggene brukes til idrettslag og barne- og ungdomsorganisasjoner. Utover dette benyttes lokalene til elevkvelder, nærmiljøarrangement, ad-hoc grupper mm. I alle planer som er under utarbeidelse forutsettes det at skolen bidrar til å skape et levende lokalsamfunn.

Skolene som møteplass

Skoler etableres først og fremst der elevene bor og i tilknytning til turområder. Samlokalisering med andre offentlige virksomheter, som idrettsanlegg, vektlegges og bidrar til å skape møteplasser med mange, ulike aktivitetsmuligheter. Skolene videreutvikles som møteplass i nærmiljøet. Siktemålet er at hele skoleanlegget, både bygg og uteareal, skal være åpen for alle etter skoletid. I 2008 vedtok bystyret «Normaler for utomhusanlegg». I normalen er det skissert hvilke elementer en skolegård skal inneholde. Skolegården skal være preget av at uteområdet brukes aktivt i læringsarbeidet. Uteområdet er en viktig arena for undervisning, lek og ulike aktiviteter. I tillegg skal det være et godt tilrettelagt område for avkobling og hvile.

Skolenes bruk av nærområdet.

Skolene bruker i dag store deler av nærmiljøet som læringsarena. Det er også etablert gapahuker og lavvoer

etter avtaler med grunneiere. Skolenes bruksområder er blitt registrert og digitalisert. Dette benyttes i arealplanlegging og lignende. Bevaring av attraktive friområder i tilknytning til skolene vil gi alle i nærmiljøet, ikke bare elevene, god tilgang på områder for fysisk utfoldelse. Oppvekst-sektoren har en registrering på skolenes bruksområder som benyttes ved arealplanlegging og planarbeid.

5.5 STØY OG FORURENSNING

Enkelte idrettsanlegg generer dessverre støy. Eksempler på dette er skytebaner, motorcrossanlegg og ballbinger. Nyanlegg må vurderes særskilt opp mot de støyforurensninger som de kan medføre. Dette gjelder også kunstig belysning av idrettsanlegg, friluftsområder og turløyper. I arbeidet med utvikling av indikatorer for godt bymiljø og bomiljø skal stille områder kartlegges (ivareta og sikre stille områder for alle alders- og brukergrupper) i løpet av 2014.

5.6 ESTETIKK OG MILJØ

Idrettsanlegg bør gis en arkitektonisk utforming tilpasset omkringliggende bygninger og terreng. Kulturdepartementet setter krav til estetisk utforming av slike anlegg, samt krav om utomhusplan og landskapsanalyser i forbindelse med forhåndsgodkjenning av idrettsanlegg. Lokalisering og tomtevalg for friluftstilrettelegging og idrettsanlegg, er av stor betydning og skal:

- Egne seg for de aktiviteter som skal utføres
- Etableres i nærheten av brukerne
- Ta hensyn til samlokalisering med andre funksjoner som skoler og grendehus
- Tilpasses landskap og terreng
- Unngå store landskaps- og terrenginngrep
- Ta hensyn til særegne steds kvaliteter og kulturminner
- Knytte flere idretts- og friluftskvaliteter sammen
- Ta hensyn til eksisterende bebyggelse og beboere og vurderes ut fra hvor sterkt anlegget eksponerer seg etc.
- Oppslagstavler og eventuelle reklameplakater må få en diskret plassering

6 By- og bydelsoversikt

Kristiansand er fylkeshovedstad og regionsenter i Vest-Agder og er landets femte største by. Sjø, strandsonen, en variert natur og et rikt innland gir kristiansandere et mangfold av muligheter og naturopplevelser. Med over 2000 soltimer i løpet av et år, har vi et sommerklima som trekker mange turister. Universitet setter sitt preg på byen, og vi har et rikt kulturliv. Kristiansand har en egen rolle som landsdelssenter og kommunen har styrket denne funksjonen ved etablering av Idda Arena og Aquarama. Kristiansand er en flerkulturell by med ca. 135 ulike nasjoner representert. Mangfoldet avspeiles også i et internasjonalt, ekspansivt og fremtidsrettet næringsliv. Kristiansand har nær tilknytning til kontinentet og kommunikasjon nasjonalt og internasjonalt via både fly, tog og båt.

Byen har 85.983 innbyggere (pr. 1.1.2014) og har nesten 50 % av fylkets innbyggere. Byen vokste i 2013 med 1 500 innbyggere og fremskrevet til og med 2018 er folketallet beregnet til 90.350. (basisår 2012). Areal: 259,12 km² (tettstedsareal 41,2 km²). Andel bosatt i tettbygd strøk: 96 % (pr. 1.1.2012)

ALDER	0 - 19	20 - 29	30 - 59	60 - 74	75 +	TOTALT
ANTALL	22 356	12 897	34 393	11 178	5 159	85 983
%	26	15	40	13	6	

* tall i tabellen er basert på SSB registerdata pr. 1.1.2014

Antall kommunale grunnskoler pr. 1.1.2014 er: 37

Antall kommunale og private barnehager pr 1.1.2014 er: 75

Antall medlemskap i idretten, inkludert bedriftsidretten: ca. 39 000 (pr. 31.12.2013)

Kristiansand er en av storbyene – på godt og vondt. I planleggingsøyemed er det viktig at kommunen tar gode strategiske grep som sikrer areal for ulike former for fysisk aktivitet i rimelig nærhet til der folk bor. Dette bedrer den enkeltes mulighet til å foreta gode helsevalg. Gode oppvekstmiljø, tilhørighet og levekår som gir rom for fysisk aktivitet, styrker den enkeltes fysiske og psykiske helse og er samfunnsøkonomisk gunstig i et langsiktig perspektiv. Rammevilkårene som blir tilrettelagt av det offentlige til og for idretten som frivillig organisasjon og samfunnsaktør, har stor betydning for den samlede mengde aktivitet og frivillighet man oppnår.

Det forventes økt antall seniorer fremover. Det har stor samfunnsmessig betydning at denne gruppen er frisk så lenge som mulig. Fysisk aktivitet er et meget godt virkemiddel i denne sammenheng.

Byens innbyggere har opprettholdt høy deltakelse i **organisert idrett**. Antall medlemskap i idretten lokalt har økt med 28,5 % de siste 10-12 årene. Dette gir behov for at kommunen opprettholder og viderefører sin satsning på utvikling av idrettsanlegg. Idrettsetatens visjon: «Verdens Sprekeste By» krever tilpassede anlegg og at disse er spredt over hele byen!

Av større prosjekt åpnet Idda Arena september 2011 med ishall, curlinghall, flerbrukshall mm. Det har vært en lang

planleggingsperiode for ny svømmehall og Aquarama åpnet 22.mars 2013. Foruten at anleggene er tilrettelagt for organisert idrett, så gir disse to anleggstypene stor kapasitet også for uorganisert aktivitet og tilbud til flere brukergrupper i alle aldre, Hovedskyttebane ved Farvannet hadde åpning august 2013, dette frigjør areal til blant annet boligutbygging ved at eldre skytebaner er blitt nedlagt.

Areal til bl.a. ishall nummer 2, friidrettshall og ev. to bydelsanlegg i svømming bør avklares/sikres, selv om det ikke blir etablering på en god stund. Det er et pågående arbeid i forhold til etablering av eventuell friidrettshall i Grimstad, med ønskelig bidrag fra nabokommuner. Dette arbeidet er ikke slutført i skrivende stund. Kommunen har god erfaring med **interkommunalt anlegg** for fysisk aktivitet – ref. Sandriphieia Aktivitetspark.

Fremtidig bolig og næringsutvikling setter press på arealene. Fokus på sikring av areal til utvikling av idrettsanlegg, nærmiljøanlegg og friluftsliv følges opp fortløpende. Det er særlig på østsiden av byen man vil få de store boligutbyggingene i tiden fremover.

I Kristiansand er skolegårdene (inkl. bygningsmassen) i hver bydel definert som **nærmiljøparker**. I tillegg er også Tresse, Nybyen, Vabua, Roligheden og Auglandsparken definert som nærmiljøparker. Alle disse er større møteplasser som består av flere nærmiljøanlegg.

Hver bydel har sin definerte **bydelsmark**. I samarbeid med idrettsforeningenes løypeutvalg vedlikeholdes og merkes gode turstier fra bebyggelsen og ut i marka. Hovedinnfartsårene til bydelsmarkene markeres med infotavler. Bydelsmarkene er en viktig del av kommunens grønnsstruktur og må underlegges en fornuftig forvaltning i samarbeid med brukerne og grunneiere.

Utvikling av en sammenhengende **kyststi** er kommet langt i Vågsbygd. Det er planlagt at denne skal videreføres til å omfatte hele kommunen fra Lillesand til Søgne. En sammenhengende kommunedekkende kyststitråse er lagt inn i kommuneplanen. I de fleste bydelene er det fra før et sammenhengende turstinett som kan koples opp mot kyststien, mens det flere steder er behov for å sikre og opparbeide gode traseer. Kyststien har varierende standard. Nært opp mot bebyggelsen vektlegges en standard som gir mulighet for ferdsel med rullestol og barnevogn. Dette vektlegges ikke i utmarksområdene hvor det kan være konflikt med natur og terrengforhold. Kyststien er markert på plankartet. Fremtidige traseer som på sikt planlegges opparbeidet er også markert. Disse må detaljeres videre i samarbeid med grunneiere.

Det er etablert **lysløyper** i alle bydelene, i sentrum er det tre. Disse løypene er viktige arenaer for fysisk aktivitet og det vektlegges høy standard på disse gjennom hele året. I vinterhalvåret prioriteres løypekjøring i disse løypene. **Hovedturløypa** er primært en vinterskiløype som strekker seg fra Hellemyr til Stemmen i Vennessla. Løypa er også en fin turløype sommerstid men har variabel standard. Totalt har lysløypene en lengde på 24 km. (inkludert hesteløypa).

Alle behov for nye anlegg vurderes opp mot eksisterende og kommende aktivitetsnivå og boligutvikling. Det er utarbeidet eget **kart** som viser idrettsanlegg, nærmiljøanlegg, turstier og friluftsområder. Nye større planlagte idrettsanlegg som kan kartfestes, søkes innarbeidet i arealkart til ny kommuneplan.

Inndelingen i 4 bydeler er gjort slik som sist, da dette gir oss en oppdatert oversikt ut fra det materialet vi sitter med fra siste revisjon.

IDRETTSANLEGG

- 1 volleyballhall;
Torkelsmyra
- 4 idrettshaller;
Flekkerøy, Møvig,
Karuss og Vågsbygd
- 1 dojo arena
- 1 friidrettsanlegg
- 1 svømmehall (k)
- 3 kunstgressbaner 7'er
- 4 kunstgressbaner 11'er
(inkl. amerikansk fotball)
- 2 fotballbaner gress 11'er
- 1 fotballbane grus 7'er
- 1 fotballbane grus 11'er
- 1 trialbane
- 3 tennisbaner (p)
- 6 orienteringskart
- 1 gokartbane (p)
- 1 seillegg (p)
- 1 innendørs skytebane
- 6 gymnastikksaler
- 5 binger

BYDELSMARK:

Vågsbygdmarka og skjærgårdspark/
landskaps-vernrområde
på Flekkerøy

NÆRMILJØPARKER:

Skolene i bydelen og
Auglandsbukta/
Nordenparken
60 Nærmiljøanlegg
33 Tilrettelagte badeplasser

FRILUFTSOMRÅDER OG PARKANLEGG

Auglandsdalen turløype
Storenes
Turløyper og parkering i
Rossevannsområdet.
Kyststi
Fiskådalen
Tyskersti fra Sandvika til
Songdalen
Krageviga
Skjærgårdspark
Lindebøskogen
Lysløype i Voie

6.1 VÅGSBYGD

Befolkning: 22 634 *tallene per bydel er basert på Folkeregistret 20.1.2014

Barn- og unge: 27 % barn og unge i aldersgruppen 0 -19 år

ALDER	0 - 5	6 -15	16 -19	20 - 29	30 - 59	60 - 74	75 +	TOTALT
Antall	1 749	3 012	1 452	2 959	9 059	2 981	1 422	22 634
%	7,7	13,3	6,4	13,1	40,0	13,2	6,3	

Bydelen består av delområdene Flekkerøy, Ytre og Midtre Vågsbygd og Slettheia. Bydelen har en lang kystlinje og fint turterreng innover i marka. Samtidig grenser bydelen til Søgne og Vennesla. Bebyggelsen er variert og har ulike boligtyper. Bydelen inneholder også en del større nærings- og industribedrifter. Bydelens største idrettslag er allianseidrettslaget IK Våg, med ca. 1 500 medlemskap.

Idrettsanlegg:

Status: Flekkerøy og Vågsbygd anses dekt med større idrettsanlegg pr. dags dato.

Utfordringer: Utbygging på Kroodden gir behov for 7'fotballbane. Det vurderes om eksisterende bane ved Torkelsmyra skole skal utvides for å imøtekomme dette behovet. Kirkebanen ved Vågsbygd kirke vil inngå i ny bydelspark og vil over tid utvikles til 7'er bane kunstgress. Innregulert bane på Bråvann må vurderes etter behov. Det er mulig å legge om grusbane ved Møvig skole til kunstgress. Deler av Vågsbygd stadion er regulert til barnehage og ved etablering av denne, vil resterende del bli rustet opp med ny kunstgressbane, delanlegg friidrett mm. Tennisbaner bør vurderes innpasset bl.a. på Karuss. Generelt bør eksisterende fotballflater med grus og gress oppgraderes til kunstgress for å gi større utnyttelse. Bydelen vil ha behov for ny lokal svømmehall på sikt.

Nærmiljøanlegg:

Status: Det er etablert gode nærmiljøanlegg i bydelen

Utfordringer: I Bydelspark ved Vågsbygd kirke og skolen er under planlegging og skal opparbeides i tråd med plan

Friluftsliv:

Status: Det er en god utbygd grønnstruktur i bydelen som gir god tilgang til marka. Oksøy – Ryvingen landskapsvernrområde er tilrettelagt også for friluftsliv.

Utfordringer: Videreføre kyststi i retning Søgne's grense. Videreutvikle grønnkorridoren i Fiskådalen og Auglandsdalen. Oppgraderer Tyskerstien fra Sandvika til Songdalen. Etablere lysløype Slettheia – Karuss. Forvalte og videreutvikle forsvarrets arealer på Flekkerøy og Møvik (Kroodden). På Møvig vil friluftsutviklingen samkjøres med det museale området (med utgangspunkt i kanonmuseet). Videreutvikle turparkeringstilbudet, særlig på Flekkerøya.

Utbygging:

Sentralt står utvikling av Vågsbygd fra bygd til by, med sentrumsutvikling av Vågsbygd senter mot Lumber. Arealbruken på Kroodden avklares i egen områdeplan. Det gjenstår utbygging av delfelt på Bråvann og Flekkerøy, samt at det fortettes generelt i bydelen. Alle behov for nye anlegg vurderes opp mot eksisterende aktivitetsnivå og kommende boligutvikling.

IDRETTSANLEGG

- 5 idrettshaller
(1 p + Idda, Odderøya, Torridal og Aquarama med 2 hallenheter)
- 1 50 m svømme- stupe- og badeanlegg - Aquarama
- 2 mindre skoleanlegg svømming
- 1 ishall Idda
- 1 curlinghall Idda
- 1 kampsportareal Idda
- 2 kunstgressbaner 7'er
- 2 kunstgressbaner 11'er
- 1 fotballbane gress 11'er
- 1 fotballbane grus 7'er
- 14 orienteringskart
- 1 hoppbakke
- 1 crossanlegg (p)
- 1 klatrehus
- 1 skyteanlegg (p)
- 1 bowlinganlegg (p)
- 1 bingehus
- 8 gymnastikksaler

BYDELSMARK:

- Bymarka og Straimarka
- 14 tilrettelagte badeplasser

NÆRMILJØPARKER:

- Skolene i bydelen
- Tresse/Strandpromenaden/Nybyen
- 60 Nærmiljøanlegg

FRILUFTSOMRÅDER OG PARKANLEGG:

- Otra Elvepark
- Postveien
- Tresse tusen årssted,
- Tangenparken, Bystranda
- Baneheia
- Hovedturløype
- Odderøya
- Eigevann friluftsområde
- Duekniben
- Kyststien
- Lysløype i Baneheia,
- Hellemyr og på Strai

6.2 SENTRUM

Befolkning: 23 175 *tallene per bydel er basert på Folkeregistret 20.1.2014

Barn- og unge: 21 % i aldersgruppen 0 -19 år:

ALDER	0 - 5	6 -15	16 -19	20 - 29	30 - 59	60 - 74	75 +	TOTALT
Antall	1 544	2 286	1 141	4 052	9 249	3 182	1 721	23 175
%	6,7	9,9	4,9	17,5	39,9	13,7	7,4	

Bydelen består av delområdene Kvadraturen/Eg, Grim, Tinnheia, Hellemyr, Strai og Mosby. Bydelen innehar sentrumsfunksjon for hele byen, samt et langstrakt løp mot nord med variert bebyggelse. Dette gir bydelen tilhørighet til sjø og innland. En vil spesielt fokusere på den nærhet mange boligområder her har til Kvadraturen og hva dette innebærer, spesielt i forhold til ungdoms-problematikk. Store deler av Kvadraturen og Odderøya står foran endringer. Bydelens største idrettslag er Vigør IL, med nesten 1 300 medlemskap.

Idrettsanlegg:

Status: Bydelen har 4 kommunale flerbrukshaller (med 5 håndballflater) og flerbrukshall m/miniaturskytebane er under planlegging/bygging på Hellemyr, beregnet ferdig i 2015. Bydelen anses godt dekt med flerbrukshaller. Reguleringsplan for Idda Arena inkluderer 7'er kunstgressbane på «lille Idda», som ble ferdig opparbeidet høst -14.. Kristiansand skytterlag har overført sin aktivitet til Farvannet og skyting er dermed opphørt på Grotjønn.

Utfordringer: Transformering av større areal fra næring til bolig i Kvadraturen kan på sikt gi nye behov. Skolebassenget på Grim ble stengt sommeren 2014. Stenging gir behov for mer trening/svømmeundervisning i Aquarama.

Nærmiljøanlegg:

Status: Det er etablert gode nærmiljøanlegg i bydelen.

Utfordringer: Fokus på Nybyen, Tangen og Tresse.

Friluftsliv:

Status: Det er gode friluftstilbud i bydelen. Odderøya og Baneheia er etablert som attraktive tur og rekreasjonsområder nær byen.

Utfordringer: Videreutvikle urbant friluftsliv ved strandpromenaden – Elveparken og langs Grimsbekken og ferdigstille Nybyen nærmiljøpark. Baneheia er foreslått vernet som landskapsvernområde.

Utbygging:

Kvadraturplanen er revidert. Nytt urbant boligområde på Silokaia skal utvikles og det legges til rette for transformering av areal fra næring til bolig på bl.a. Lagmannsholmen og NSB-tomta. Alle behov for nye anlegg vurderes opp mot eksisterende aktivitetsnivå og kommende boligutvikling.

IDRETTSANLEGG

- 6 idrettshaller;
(Gimlehallen med
3 hallflater, Havlimyra,
Odderneshallen,
Badmintonhallen + 1p)
Spicheren idrettsanlegg
m/svømmeanlegg (p)
- 1 turnhall
- 1 roanlegg
- 1 kajakkanlegg
- 2 gymnastikksaler + lite
svømmeanlegg (p)
- 1 friidretts- og
fotballanlegg
- 1 fotballstadion
- 3 tennishaller
- 3 utendørs tennisbaner
- 1 hovedskytteanlegg
- 1 innendørs skytebane
- 1 arena for mudo/
taekwando(p)
- 1 klatrehus (p)
- 1 flerbruksløype
- 1 rideløype
- 2 kunstgressbaner 7'er
- 5 kunstgressbaner 11'er
- 1 treningsfelt kunstgress
- 1 fotballbane gress 11'er
- 1 fotballbane grus 7'er
- 1 fotballbane grus 11'er
- 6 orienteringskart
- 6 gymsaler
- 3 binger
- 1 bowlinghall (p)
- 1 golfbane 18-hull (p)

BYDELSMARK:

Jegersberg/Skråstadheia og
Marviga
20 tilrettelagte badeplasser

NÆRMILJØPARKER:

Skolene i bydelen
Vabua
Roligheden
45 Nærmiljøanlegg

FRILUFTSOMRÅDER:

Jegerberg/Skråstadheia og
Marviga
Postveien, Kyststien,
Roligheden og Bertes bukta,
Prestebekken/Volle bekken
Kongsgård/Ringåsen
Kyststien, Otra Elvepark
Galgebergtangen
Lysløype i Jegersberg
Flerbruksløype på
Kongsgårdjordene

6.3 LUND/JUSTVIK

Befolkning: 20 292 *tallene per bydel er basert på Folkeregistret 20.1.2014

Barn- og unge: 25 % i aldersgruppen 0 -19 år

ALDER	0 - 5	6 -15	16 -19	20 - 29	30 - 59	60 - 74	75 +	TOTALT
Antall	1 663	2 284	1 044	3 299	7 852	2 638	1 512	20 292
%	8,2	11,2	5,1	16,3	38,7	13,0	7,5	

Bydelen består av delområdene Lund, Kongsgård/Gimlekollen, Justvik og Ålefjær. Området har nærhet til Kvadraturen, sjøen og innmark. Bydelen har en relativt stor andel eneboliger og rekkehus. UIA m/Spicheren treningssenter, ligger ved inngangen til Jegersberg. Her er videregående skoler og flere idrettsanlegg. Dette gjør at andelen ungdom til tider er høyt i området. Den største idrettsklubben i området er Start med på nesten 1 500 medlemskap.

Idrettsanlegg:

Status: Bydelen har 4 kommunale flerbrukshaller (med 6 håndballflater). Hallkapasitet anses dekt. Knapt med fotballbaner i dag. Hovedskyttebane Farvannet del 1, åpnet i 2013. Løpedekke med mer på Kristiansand Stadion er rustet opp. Klubbhus for Oddersjaa er etablert privat ved Kongsgårdbanen.

Utfordringer:

Videreutvikling av Lundsområdet fordrer at bane nr. 2 på Kongsgård opparbeides. Stedsplassing ny ridehall er under vurdering. Tretjønnsbanen ønskes opprustet til 7'er bane. 3 tennishaller er etablert privat ved stadion og rehabilitering av utendørs tennisbaner, klubbhus mm er ønskelig (p). Hovedskyttebane bør ferdigstilles. Det er behov for større rehabiliteringsarbeid i Badmintonhallen og i Gimlehallen.

Nærmiljøanlegg:

Status: Det er etablert gode nærmiljøanlegg i bydelen. Flerbruksløype (kombinert rulleskiløype/rullestolløype) på Kongsgårdjordene er etablert.

Utfordringer: Nye nærmiljøanlegg etableres fortløpende i nye utbyggingsområder og i samarbeid med velforeninger i etablerte områder.

Friluftsliv:

Status: Det er gode friluftstilbud i bydelen.

Utfordringer: Videreutvikle kyststi og Elveparken og Postveien.

Utvikle Jegerberg/Skråstadheia ihht. flerbruksplan.

Utvikle Roligheden gård, Bertesbukta og deler av Marvika.

Utvikling av friluftsområder på Justneshalvøya.

Etablere infotavler bymark.

Utvikle friområdet v/Ringåsen og Ringknuden.

Behov for å utbedre turparkeringsstilbudet i forbindelse med bydelsmarkene.

Utbygginger:

Bydelen står foran transformering/fortetting på Oddemarka og Marviksletta, utbygging av Bjørndalsletta. Alle behov for nye anlegg vurderes opp mot eksisterende og kommende aktivitetsnivå og boligutvikling.

IDRETTSANLEGG

- 2 volleyballhaller;
Ve og Holte
- 2 idrettsbarer; Sukkevann og Hånes
- 1 innendørs fotballhall
- 1 travpark (p)
- 1 mindre skoleanlegg svømming
- 1 delanlegg friidrett
- 1 miniatyrskyttebane
- 4 tennisbaner
- 1 squashanlegg (p)
- 1 fallskjermanlegg
- 1 motorsportanlegg
- 1 bowlinganlegg (p)
- 1 grusbane 7'er
- 9 kunstgressbaner 7'er
- 2 kunstgressbaner 11'er
- 3 fotballbaner gress 11'er
- 1 treningsfelt gress
- 1 baseballbane
- 1 fotballbane grus 11'er
- 3 binger
- 1 alpinanlegg
- 2 rideanlegg (p)
- 6 gymnastikksaler
- 11 orienteringskart
- 1 golfbane 9-hull (p)

BYDELSMARK:

Tveitmarka og Randesundsmarka

NÆRMILJØPARKER:

- Skolene i bydelen
- 28 tilrettelagte badeplasser
- 65 Nærmiljøanlegg
- 1 frisbeegolfanlegg ved Sukkevann

FRILUFTSOMRÅDER

Sukkevann friluftsområde
Hamresanden
Hånestangen
Sømsstranda
Lysløyper v/Sukkevann og på Dønnestad
Buane

6.4 RANDESUND/TVEIT

Befolkning: 19 562 *tallene per bydel er basert på Folkeregistret 20.1.2014

Barn- og unge: 30 % i aldersgruppen 0 -19 år

ALDER	0 - 5	6 -15	16 -19	20 - 29	30 - 59	60 - 74	75 +	TOTALT
Antall	1 758	2 907	1 199	2 324	8 009	2 440	925	19 562
%	9,0	14,8	6,1	11,9	40,9	12,4	4,9	

Bydelen består av delområdene Indre og Ytre Randesund, Hånes og Tveit. Bydelen har både tettbygde strøk med høy andel rekkehus og eneboliger, samt landbruksareal. Bydelen er relativt langstrakt og favner både stor strand-sone og større innmark. Det er, og vil være høy utbyggingstakt i bydelen i årene fremover. Byens største idrettslag er Randesund IL, med vel 2 400 medlemskap.

Idrettsanlegg:

Status: Korthullsbane golf er etablert i Randesund golfbane (privat). Skyte-banen på Bjørnstad er avvirket, og klubben er flyttet inn i nytt anlegg på Farvannet. Miniaturskyttebane er etablert i Sukkevann idrettspark. Del av Dønnestad gressfelt er under opparbeidelse til baseballanlegg.

Utfordringer: Det er underdekning av flerbrukshaller i bydelen pr. dags dato i forhold til innbyggertall, aktivitet og medlemstall i klubbene. Tveit mangler både flerbrukshall og 11'er kunstgressbane, og Randesund mangler en flerbrukshall for å imøtekomme dagens aktivitetsbehov. Høy fremtidig utbyggingstakt i større nye boligfelt i bydelen, fordrer ytterligere oppfølging/videreutvikling av idrettsanlegg med blant annet haller og baner i takt med dette. Skolebassenget ved Haumyrheia skole vil være i drift inntil videre. Fremtidig stenging kan gi behov for mer trening i Aquarama. Det er regulert inn areal til svømmehall i Sukkevann. Bydelen vil ha behov for ny lokal svømmehall på sikt.

Nærmiljøanlegg:

Status: Det er etablert gode nærmiljøanlegg i bydelen

Utfordringer:

Nye nærmiljøanlegg etableres fortløpende i nye utbyggingsområder og i samarbeid med velforeninger i etablerte områder.

Friluftsliv:

Status: Det er gode friluftstilbud i bydelen.

Utfordringer: Videreutvikle Kyststi gjennom bydelen.

Planlegge og etablere rundløype Sukkevann, samt sikre Sukkevannsområdet.

Infotavler i forbindelse med bymark.

Videreutvikle grønstrukturen og turløypenettet.

Videreutvikle Hamresanden i tråd med forvaltningsplan.

Utbygging:

Bydelen vil ha ekspansiv utbygging i årene fremover. Nye store boligfelt skal etableres på Benestad og Lauvåsen, samt at området Dvergnes/Tømmerstø er under utvikling. Kommunedelplan for Hamrevann er under arbeid. Rona/Strømme skal og videreutvikles til bydelssenter. Alle behov for nye anlegg vurderes opp mot eksisterende og kommende aktivitetsnivå og boligutvikling.

7 Analyse av kortsiktige og langsiktige behov for aktivitet, anlegg og områder

Statlige føringer

Statens overordnede mål med idrettspolitikken kan sammenfattes i visjonen *idrett og fysisk aktivitet for alle*. Dette innebærer at staten gjennom sin virkemiddelbruk skal legge til rette for *at alle som ønsker det skal ha mulighet* til å delta i idrett eller drive egenorganisert fysisk aktivitet på alle nivåer. Det er enkelte prioriterte målgrupper som det er særlig viktig at den statlige virkemiddelbruken rettes inn mot å nå: barn og ungdom, personer med nedsatt funksjonsevne og inaktive. En sentral utfordring på idrettsområdet de kommende år vil være å utvikle og styrke ungdomsidretten (Kulturdepartementet (2012)).

Anleggspolitikken skal imøtekomme ulike ønsker og behov. Det skal bygges anlegg for idrettens behov for konkurranseanlegg, samtidig som det er viktig å legge til rette for lavterskeltilbud og for egenorganisert aktivitet. Staten betoner i sin Stortingsmelding nr.26, Den norske idrettsmodellen (2011-2012), at idrett og fysisk aktivitet er en kilde til glede, overskudd og mestring. Idrett handler også om sosiale fellesskap, om gode oppvekstvilkår og om god helse. Virkemiddelbruken er hovedsakelig statlige spillemidler som fordeles både til drift av Norges idrettsforbund sine aktiviteter og til delfinansiering av idretts- og friluftsanlegg ute i kommunene.

Stortingsmelding nr. 39 (2000-2001) Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet, har som mål at «*Alle skal ha høve til å drive friluftsliv, som helsefremjande, trivselsskapande og miljøvennleg aktivitet i nærmiljøet og i naturen elles.*» Dette legger føringer for tilrettelegging for friluftsliv som aktivitetsarena, på lik linje med idrett. Tidligere var miljødirektoratets satsing på friluftsliv knyttet til de store regionale friluftsområdene. Det har nå blitt en dreining i prioritet til nærmiljøprosjekter. Miljødirektoratet har en egen nærmiljø-satsing; tiltak i nærmiljøet der brukerne bor. Dette innebærer også en dreining lokalt.

Idrettens verdier er følgende: Glede, fellesskap, helse og ærlighet.

Deltakelse i den organiserte idretten gir mange viktige verdier for den enkelte: sosial tilhørighet, mestring, deltagelse i et fellesskap, motorisk utvikling, samspill med andre mv. Andre felt som er viktige for utøvelse av idrett og fysisk aktivitet er: nærhet og tilgjengelighet til anlegg og friluftsansett, anleggsvariasjon, kostnad for bruker, tilbud og kapasitet på tilbud, tilgjengelighet og kompetanse hos lokale trenere med mer. Gode vaner dannes tidlig. Aktive foreldre får ofte aktive barn, som igjen blir aktive voksne med økt livskvalitet og helse.

Naturopplevelsen er kjernen i friluftslivet

Allemannsretten er sikret gjennom friluftsløven, og gir alle rett til å ferdes i utmark året rundt og i deler av innmarka vinterstid når en tar hensyn til eier, andre brukere og naturmiljøet. Vi trenger skog, strender, turveger og nærfriluftsområder for å utøve friluftsliv. I Kristiansand har vi store og allsidige muligheter til dette. Kommunen har også en lang, vakker og mye besøkt (spesielt i sommermånedene) kystlinje. Friluftslivet er sammensatt og mangfoldig. I aktivitet og utøvelse har friluftslivet mange former, men dets kjerne er naturopplevelsen. Dette er den ekte og dype gleden over å være i naturen og å oppleve seg som del av denne. Utøvelse av friluftsliv har mange andre aspekter; oppleve stillheten, være sosial, kjenne mestring, være fysisk aktiv, sanke, fiske og jakte med mer.

7.1 NÅSITUASJON AKTIVITET

Generelt er det et stort fokus i samfunnet på fysisk aktivitet og betydningen av å være i jevn fysisk aktivitet – og at dette har betydning for alle aldersgrupper. Med innføring av Folkehelseloven har dette feltet fått større samfunnsmessig betydning og viktige plangrep sikres i det kommunale arbeidet for å styrke muligheten for å utøve fysisk aktivitet. Lokalt er det stor aktivitet i idretts-klubbene, på treningssentre og i marka. Vi observerer at mange er flinke til å gå tur/sykle. Helseledelsekomiteen kom med nye anbefalinger for fysisk aktivitet i mars 2014. Alle alders-grupper anbefales økning i mengde og intensitet. Dette innebærer ytterligere fokus og forsterkning på området idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet både når det gjelder arealsikring, bygging og tilgjengelighet.

Prosjektgruppen har gjennomført møter med ulike referansegrupper i planperioden. Generelt oppfattes eksisterende idretts- og aktivitetstilbud som gode, varierte og mange, men det er for lite informasjon om tilbudene. Dette gjelder særlig for barn, unge og eldre. Markedsføring og informasjon må styrkes. I denne sammenheng er det iverksatt et samarbeid med kommunikasjons-avdelingen i kommunen for å bedre informasjonsmulighetene på kommunens egen hjemmeside. Dette anses som svært viktig. Utdeling av Kristiansandskartet til alle husstander er under vurdering, dette vil kunne bidra til at den enkelte lettere finner egnede tur- og friluftsmuligheter i kommunen.

7.1.1 Organisert idrett og aktivitet

Det er stor aktivitet i idretten i Kristiansand. Idrettsbevegelsen tar i stor grad hånd om barn og unges aktivitetstilbud.

Idretten er en viktig sosial arena i nærmiljøene, både for barn, unge og er i stor grad organisert og driftet på frivillighet, da særlig av foreldre/foresatte.

Status i Kristiansand (31.12.13):

- 112 idrettsklubber registrert
- Ca. 10- 12 000 aktive i bedriftsidretten
- Vel 29 000 medlemskap i ordinær idrett – økning med 7,4 % fra 2012 til 2013
- Nesten 14 000 medlemskap gjelder barn og unge under 20
- 7 klubber med over 1000 medlemmer
- Det er ca. 65 forskjellige idrettsgrener/aktiviteter representert
- Fotball, håndball, svømming og turn er de største idrettene

Kristiansand ligger i Norgestoppen med antall kunstgressanlegg, hvilket gir høy aktivitet i fotball. Dette er den største breddeidretten for gutter og jenter. Det er allikevel viktig å fortsette å ha fokus på videreutvikling av nye tidsriktige anlegg av denne typen. Omlegging fra gress til kunstgress på eksisterende baner vil bidra til en styrking av kapasiteten uten å båndlegge nytt areal.

Organisert barneidrett 6-12 år:

Aktiviteter som barn og unge deltar i, spenner over hele idrettsregisteret. Idrettslagene tilbyr organisert lagidrett for barn fra de er 6-8 år, men mange har et tilbud i tidligere alder i form av lekepartier i turn, idrettsskoler etc. Det er i aldersgruppen 6-12 år at deltakelsen i idrettslag er størst. I enkelte bydeler er over 80 % av denne aldersgruppen aktive innen sitt lokale idrettslag. Barn har et naturlig bevegelsesbehov som det er viktig å støtte opp om og tilrettelegge for. Allsidig bevegelseserfaring er nødvendig i denne aldersgruppen for å oppnå god motorisk, psykisk og fysisk utvikling for det enkelte barn. Det er i forhold til denne aldersgruppen at foreldre yter og bidrar mest i forhold til organiseringen/trenerrollen/dugnad med mer i idrettsklubbene. I tillegg til organisert aktivitet i idrettslagene, deltar også mange barn og unge i andre aktivitetsformer, så som for eksempel ballett eller skating; dvs. aktiviteter som ikke faller inn under den organiserte idretten.

Organisert ungdomsidrett 13 - 19 år:

Det er i denne aldersgruppen at kravet om økt treningsmengde og prestasjonsnivå gjør seg gjeldende i de fleste idretter. Det er i denne aldersgruppen at frafallet innen idretten kommer, særlig gjelder dette aldersgruppen 16-19 år. Norges idrettsforbund (NIF) tar grep om denne situasjonen og har vedtatt retningslinjer for ungdomsidrett på tinget i 2011. Fokus her er aktivitet, utdanning og klubben/idretts-

laget. Ungdom er et av satsningsområdene til NIF. Som en del av dette arbeidet har Kompetansesenteret for idrett i Agder (KIA) ansatt prosjektleder for 3 år. Prosjektet skal jobbe med Ungdomsidrett i Agder – ungt lederskap, hvor målet er å få flere unge ledere i idretten.

«Det er stor variasjon i hvorfor ungdom driver idrett. Noen ønsker å satse på sin idrett, andre driver idrett mest av sosiale grunner. I ungdomsårene øker ofte kravet til tidsbruk på idretten og det blir et prestasjonsfokus rettet hovedsakelig mot resultat. Det blir mindre fokus på ungdom som en variert gruppe og den helhetlige idrettsutøveren. Det strammes til i denne aldersgruppen, parallelt reduseres valgfrihet og man må «underlegge seg autoriteter» i de idrettslige aktivitetene i idrettslaget. Dette er motsatt av hva flesteparten av ungdommene i dag ønsker; slakkere tidsfaktor/tidspunkt, mindre prestasjonsorientering, større valgfrihet og økt mulighet for å styre selv. Dermed ser man følgende: Treningsentre blir et godt alternativ i stedet for idretten i store deler av denne aldersgruppen (de unge er fortsatt aktive!). Et mer variert idrettstilbud for alle ungdommer er noe idretten bør jobbe med om de vil beholde ungdom lengre i klubben.»
(ref. prosjektleder Marit Sørvig v/KIA)

Rapporten *Ungdom og trening: Endring over tid og sosiale skillelinjer* (NOVA 2010), viser at utviklingen i medlemskap og trening blant unge preges av stabilitet og gir ikke støtte til en oppfatning om at ungdommer har blitt latere de siste tjue årene. Samtidig viser den at det er færre unge som aldri trener og noen flere som trener veldig mye. Om ungdom slutter i idretten, betyr ikke dette nødvendigvis at de blir mindre aktive. 40 % av 2.klassinger i videregående skole trener i treningsentre.

En av dagens utfordringer for den organiserte idretten, er å skaffe nok kvalifiserte trenere til ungdomsgruppen. Det fordrer mer kunnskap av den enkelte trener; både pedagogisk og faglig. Kvalifiserte trenere henger igjen sammen med avlønning og dette er igjen et økonomisk spørsmål for den enkelte klubb. Det er begrenset hva den enkelte klubb kan bidra med til dette i dag. Det viser seg at idrettslag som vektlegger trivsel, dyktige trenere, og barn- og unges medvirkning, har funnet en god formel for å få oppslutning i denne målgruppen. Det har vist seg at klubber som har god bredde i ungdomstiltak også har flere som fortsetter i «voksenidretten» – ref. Gimletroll.

Kommunens utfordring blir å tilrettelegge for oppdaterte anleggstyper som imøtekommer behovet for interessante idrettsgrener, og som gir rom for variasjon i aktivitet for denne aldersgruppen.

Organisert idrett for voksne

Voksne deltar i de fleste idrettsgrener, men i mindre omfang i organisert idrett. Voksne er ofte mer aktive i idrettsgrener hvor barn og unge er representert i mindre grad, eks. golf som har høye medlemstall for voksne. På landsplan trener en av fem voksne kvinner og en av fire voksne menn mer eller mindre regelmessig i idrettslag, mens den øvrige delen av den voksne befolkningen aldri trener i idrettslag (Helsedirektoratet: Fysisk aktivitet blant voksne og eldre i Norge, 2009). Lokalt er mange voksne aktive i bedriftsidretten.

Organisering av idrettslag

De siste 10-12 årene har medlemskap i idretten lokalt økt med ca. 28,5 %. Fra 2012 og inkludert 2013 var medlemsøkningen på 7,4 %. Dette er mye. I tillegg kommer bedriftsidretten med sine 10-12 000 medlemskap. Klubbene er i mange tilfeller «limet» i sitt nærmiljø. Foruten det helsefaglige og sportslige aspektet, gir det barn og unge mulighet for å delta på en sosial arena med tilhørighet, sosial utvikling og trygghet.

Kristiansand har nå flere store idrettslag med over tusen aktive eller mer. Sørlandets største idrettslag er fremdeles Randesund idrettslag med vel 2 400 medlemmer. Drift av idrettsklubber med en slik størrelse fordrer stor grad av organiseringsdyktighet. Flere klubber har lønnete heltidsansatte for å klare det omfanget av administrasjon som er nødvendig. Klubbene blir med andre ord mer profesjonaliserte og sånn sett også mer stabile samarbeidspartnere for kommunen. Heltidsansatte gir rom for mer innsats i etablering av turneringer og cup'er lokalt. Allikevel er det foreldre/pårørende som drifter idrettsklubbene i form av frivillighet som gjenspeiles i trenerrollen, lederrollen, bilsjåføren, vaffelstekeren mm. Uten denne frivilligheten og dugnaden hadde ikke idretten eksistert i den form den har i dag.

Med høy aktivitet i idretten, er det høye forventninger til godt tilrettelagte offentlige idretts- og friluftstilbud. Kristiansand har bygd mange nye store idrettsanlegg de siste årene. Dette har bidratt til et bredere spekter av idretter, noe som gir større valgmulighet for den enkelte. Klubbene trener gratis i anleggene og dette er viktig å

videreføre slik at frivilligheten ikke får enda flere utfordringer og dugnadsjobber.

Studentidrett:

Kristiansand Studentidrettslag har ca. 250 medlemmer. Det gis tilbud i 17 ulike idrettsgrener. De fleste aktiviteter utøves på Spicheren og i tillegg noe utendørs. De benytter seg i begrenset grad av kommunale idrettsanlegg. Studentidrettslaget har også Lacrosse som idrett med egne treninger og seriespill – de tok for øvrig sølv i NM i 2011. Kristen Idrettskontakt (Student KRIK) har også flere idrettsaktiviteter. Studentene deltar også i de ordinære idrettene som tilbys i Kristiansand.

Bedriftsidrett

Bedriftsidretten er en del av Norges Idrettsforbund og et av dets særforbund. Omfang av aktivitet og medlemstall er høyt i Kristiansand. Lokalt beregnes medlemsantall til å være ca. 10-12 000 høsten 2013. Det utøves stor grad av frivillighet av medlemmene under gjennomføring av ulike arrangement. «Terrengkarusellen» har tatt seg opp til å bli et mosjonsløp med et enormt omfang og stor deltakelse. De to siste års tilskudd pålydende kr. 100 000,- ble under budsjettbehandlingen i 2013 foreslått fjernet for 2014. Det ble bevilget kr. 50 000,- for 2014.

Bedriftsidretten organiserer bl.a. «Sykle til jobben», «Otrarittet», «Aktiv Bedrift» mm. I tillegg tilbys livsstilsfremmende treningsformer som «Bli sterkere» som er et målrettet treningskonsept – hvor alle kan delta. Bredden i tilbudene fra bedriftsidretten øker på og favner nå bredt utenom de tradisjonelle idrettsgrenene. Det gis ellers tilbud og seriespill innen håndball, curling, fotball (80 lag), bowling, volleyball, innebandy mm. Sørlandshallen er særs viktig for fotballserien. Bedriftsidretten er og samarbeidspartner i forhold til «Opp av Godstolen» (tiltak for eldre) i kommunen. Kommunen samarbeider med bedriftsidretten gjennom flere prosjekter.

Storbyprosjektet

Storbyprosjektet har i 2013 deltakelse fra 21 lokale idrettsklubber som har gitt ulike tilbud for å fange opp barn og unge. Målgruppen har vært inaktive barn og unge, barn og unge med risikoatferd, innvandrere med spesielt fokus på jenter, samt barn og unge fra familier med lav betalingsevne. Klubbene har gjennomført aktiviteter tilpasset målgruppene. Prosjektet er et samarbeid mellom idrettsråd og kommune hvor den enkelte idrettsklubb er ansvarlig for gjennomføring av tilbudene. Prosjektet tilføres kommunale midler

og utløser dermed statlige midler. Prosjektet videreføres. God måloppnåelse, spesielt innenfor tilskudd til «barn fra familier med lav betalingsevne». Prosjektet igangsetter og opprettholder aktiviteter for utsatte grupper – aktiviteter som ikke hadde vært opprettholdt uten offentlige tilskudd. Tilbakemeldingene fra sentralt hold (NIF OG KUD) er positive og prosjektet har sin faste post i tildelingen fra KUD til NIF.

Idrett og minoritetsgrupper

Norges Idrettsforbunds holdning er at minoritetsgrupper skal delta på lik linje med andre i våre idrettstilbud. Vi vet at jenter med minoritetsbakgrunn deltar mindre i organisert idrett enn etnisk norske jenter. Innsats for at denne gruppen skal øke sin deltakelse, er viktig. Arbeidet med integrering vil være et fortløpende arbeid hvor det kreves informasjon, holdningsendringer, respekt og tillit både fra idrettsorganisasjonene og de aktive.

Idrett og fysisk aktivitet for mennesker med tilretteleggingsbehov:

Norges Funksjonshemmedes Idrettsforbund ble oppløst med virkning fra 31.12.2007. Nå har de 58 særforbundene det formelle ansvaret for funksjonshemmede i sin idrett. Så langt som mulig skal anleggene være universelt utformet og tilgjengelige for alle. Generelt er det ønske om at alle kan delta på lik linje i all aktivitet, som i samfunnslivet for øvrig. Menneskelige ressurser relatert til kunnskap og erfaringer i den enkelte klubb er en viktig faktor i forhold til det tilbud som gis. I klubbregi arrangeres egne serier i ulike idrettsgrener som er spesielt tilrettelagt for funksjonshemmede. Egne tilbud i idrett og fysisk aktivitet gis også til personer med psykiske utfordringer, - både i idrettens - og i kommunens regi. Man ser at det til dels er utfordringer forbundet med ledsager og transport.

Toppidrett og utdanning:

Kristiansand har flere toppidrettsutøvere/-lag i ulike idretter. Flere av disse hevder seg nasjonalt og internasjonalt. Toppidretten er av vesentlig betydning, både for den enkelte utøver, tilskuere og yngre utøvere. For å bli toppidrettsutøver skal mange faktorer klaffe; talent og treningsiver, gode trenere, tidsriktige og tilgjengelige anlegg med mer. Kristiansand har med sitt attraktive videregående studietilbud på Kristiansand Katedralskole Gimle (KKG), lagt til rette for utvikling av mang en toppidrettsutøver. Det legges til rette for toppidrettsutdanning ved KKG. Over lengre tid har det utviklet seg gode studietilbud i idrett og folkehelse ved UiA. Det idrettsfaglige universitets-miljøet er en ressurs i

utviklingen av lokal kompetanse innen feltet. Dette bidrar til økt kompetanse på dette området lokalt og sikrer kvalitet på gymnastikk-lærere i skolen og på trenere ute i idretten. Norges Idrettsforbund har også egne utdanningsløp for sine trenere. Kompetansesenteret for idrett i Agder (KIA) er etablert.

Antidoping – Rent idrettslag – Rent idrettsanlegg

Idrettslagene spiller en viktig rolle i verdi- og antidoping-arbeidet. Her skapes utøverens verdier og holdninger for år fremover. Doping kan være en utfordring i ungdoms- og treningsmiljøer i Norge, og ikke bare i internasjonal toppidrett. Idrettslaget skal være en tydelig verdiformidler for en Ren idrett, og skape et trygt oppvekstmiljø for unge. Som vertskommune for svært mange idretts-utøvere, ønsker Kristiansand kommune å bidra til gode holdninger i idretten. Fra 2012 har kommunen satt krav til idrettslag som skal søke treningstid i kommunale anlegg om at de forplikter seg til å bidra i antidopingarbeidet med å bli «Rent idrettslag». Dette vil bli fulgt opp nøyer i tiden som kommer.

Informasjon

Under arbeidet med planen fremkommer det tydelig behov for bedre informasjon om tiltak for fysisk aktivitet – både for ungdom og for eldre. Informasjon kan formidles på ulikt vis via besøk, nett og på papir. Innfallsvinklene må nok være varierte for å fange opp flere. Idrettsklubbene oppfordres blant annet til å invitere skoleklasser til besøk på anleggene – prøve idretter mm. Kommunen vil bidra med å tilrettelegge for økt tilgjengelighet på nett for både ungdom og eldre, samt ha papir-informasjon mm særlig med tanke på eldre. Det er utallige organisasjoner som tilbyr fysisk aktivitet – alt fra lokalbanken som har turgrupper til seniorgrupper, til dans for seniorgrupper i turistforeningens regi. Det utøves svært mye egenorganisert aktivitet som ikke fanges opp i noe system.

7.1.2 Uorganisert fysisk aktivitet

Mange driver egenorganisert trening/fysisk aktivitet/friluftsliv i relativt stort omfang. Egenorganisert trening utøves i form av blant annet styrketrening (treningssentre), jogging og utholdenhetsaktiviteter/idretter som ski og sykling, som har økt veldig i popularitet og omfang de siste årene. Voksne og eldre benytter i stor grad også arenaer som turstier, turveier og lysløyper til sine aktiviteter.

Barn og unge

Barn og unge hiver seg raskt på nye trender. Mange barn og unge er aktive fysisk utenom den organiserte idretten. Det kan være i alt fra skigåing, jogging, ballett, skating, dansing med mer. Hurtig endrede aktivitetsbehov, utfordrer kommunen til å være raskt på plass med tilpassede anlegg, helst i barn og unges nærmiljø. Flere ulike typer nærmiljøanlegg vil kunne imøtekomme behov for uorganisert aktivitet for barne- og ungdomsgruppen. Tilgjengelighet, uforpliktende bruk og nærhet er viktig. Et spennende større anlegg er Nybyens aktivitetspark. Skatehallen på Lund har blitt et flott aktivitetstilbud for mange barn og unge hvor de kan utøve sin aktivitet på egne premisser. Ungdom slutter ikke å trene selv om de går ut av idrettslaget, de fleste bytter bare arena og går inn i treningscentre.

Voksne

Voksne som ikke er organisert innen idrettslag/bedriftsidrettslag eller benytter treningsstudio, men som allikevel er aktive, tar turer i skogen og til fjells, skitur, svømmer, sykler, etc. Tilrettelegging av tilpasset areal/anlegg for nære aktiviteter er et viktig virkemiddel for å styrke denne type aktivitet. Det samme er svømmeanlegg, turstier, lysløyper, gang- og sykkelveier med mer. En videreutvikling av denne type infrastruktur som ivaretar folkehelseperspektivet, vil komme alle innbyggerne til gode.

Mennesker med minoritetsbakgrunn

Vågsbygd svømme- og livredningsklubb har over flere år hatt et godt tilbud om svømmeopplæring til kvinner med minoritetsbakgrunn. Dette bidrar til mestring, innsikt i vårt organisasjonssystem og vår kultur, og ikke minst er det en sosial arena som kan være positiv for mange. Tilrettelegging av flere arenaer for nye idrettsgrener – som mange fra denne gruppen er kjent med, vil kunne bidra til å styrke deltakelsen av etniske minoritetsgrupper i idrettsklubbene. Cricket kan være en av disse idrettsgrenene. Mange voksne kvinner i denne gruppen er i alt for liten fysisk aktivitet, hvilket gir forhøyet risiko for flere sykdommer som for eksempel diabetes. Tilpassete lavterskeltilbud bør etableres for disse kvinnegruppene. Midt-Agder Friluftsråd har mange tilbud til denne gruppen. Dette er en stor suksess og det ble i 2013 gjennomført 122 turer med over 900 deltakere. Dette skjer i samarbeid med voksen-opplæringen og Flyktningmottak. Turene foregår i lokalmiljøet samt fellesturer til større friluftsområder.

Seniorer

I dette planarbeidet skulle man vurdere tiltak rettet inn mot den eldre del av befolkningen spesielt. I denne sammenheng definerer vi eldre fra 60-74 år (ref. Hilde Lohne Seiler v/UiA). Svært mange er friske og raske i denne aldersgruppen mens andre ikke er i samme situasjon. Generelt anses det viktig at eldre arbeidstakere er i aktivitet, organisert eller uorganisert, før de slutter jobb, da det vil kunne være lettere å forbli i et slikt fellesskap etter man er ferdig i arbeidslivet.

Det er i samarbeid med representanter fra ulike frivillige organisasjoner, blitt foretatt en gjennomgang av eksisterende tilbud som man kjenner til. En tydelig mangel er informasjonsdelen, som kommunen nå tar tak i og ønsker å forbedre. Det er i tillegg ulike andre tilbud i blant annet regi av for eksempel banker. I dag gis det tilbud i enkelte treningscentre. I tillegg er det et samarbeid mellom Kristiansand kommune og Vest-Agder Bedriftsidrettskrets, hvor det gis et variert treningstilbud til seniorer på ukentlig basis (*Opp av Godstolen*), fire steder i byen. Det sosiale aspektet er vektlagt. Aquarama tilbyr også rimelig svømme-tilbud til seniorer 2 ganger i uken.

Under omtales noen av de mange tilbud som finns. Det er mange aktivitetstiltak i regi av private organisasjoner. Det er vanskelig til en hver tid å holde en samlet oversikt over dette – men det observeres annonser i avisen om slike tilbud med jevne mellomrom. Den Norske Turistforening har blant annet et allsidig tilbud til voksne/eldre som inkluderer både turer i nærmiljøet på dagtid, seniorgrupper med turaktiviteter.

Oversikt aktiviteter, ref Aktivitetskatalogen Kristiansand Opp av Go'stolen

er et kommunalt aktivitetstilbud til seniorer i kommunen. Det som gjør *Opp av Go'stolen* særegent er den helhetlige aktiviteten som tilbys deltakerne. Omtrent 250 deltakere hver uke. Steder: Sukkevannshallen, Aquarama, Badmintonhallen og Spens sine lokaler i Vågsbygd. Randesund idrettslag har hovedansvar for tiltaket i Sukkevannshallen. Kommunalt tiltak i samarbeid med idretten og private aktører.

Seniortilbud i DNT Sør har mange svært aktive seniorer. 770 seniorer i år, og denne gruppa utgjør 11,5 % av alle medlemmene. Seniorgruppa er delt inn i to grupper, og de arrangerer turer onsdager og torsdager. Det regelmessige turtilbudet i Kristiansandsområdet er året rundt, bare avbrutt av noen ferier. Over 60 turdeltakere hver uke, i alt 60 turer i året.

Gåstrategi er et forsknings- og tiltaksprosjekt med fokus på identifisering av gode uteområder og motivasjon for å gå blant eldre personer i Kristiansand. Prosjektet er avsluttet og nye tiltak vil bli vurdert i kommunen.

Aktiv hver dag er et treningstilbud for eldre som ønsker en sunn og aktiv aldring. Deltakerne er fra 65 år og oppover og er gående med eller uten gåhjelpemidler. Treningen foregår i 18 grupper som samles to ganger i uka fra september til mai. Aktivitetene består av øvelser som gir positiv effekt på muskelstyrke, balanse og utholdenhet og ledes av fagutdannede trenere/fysioterapeuter. Treningen foregår i deltakernes nærmiljø og det kreves ingen henvisning fra lege eller andre. Kommunalt tiltak.

Frisklivsresepten – Frisklivsentralen i Aquarama.

Endre livsstil? «Frisklivsresept» kan være en god start på et fysisk aktivt og dermed et bedre liv. Dette er et lavterskeltilbud for alle som har et behov for hjelp til å endre levevaner. Kommunalt tiltak.

Prosjektgruppen finner med bakgrunn i dialog med ulike representanter for grupper av eldre, samt innspill underveis i arbeidet, at de mange tiltak som eksisterer er tilfredsstillende i forhold til denne aldersgruppen på dette tidspunktet. Utfordringen er å formidle eksisterende tiltak og tilbud. Arbeid for å bedre informasjon via nett og papir er iverksatt av kommunen.

Nye føringer fra Helsedirektoratet oppfordrer til større treningsmengde samt styrketrening for eldre. På et generelt grunnlag er det derfor viktig å tilrettelegge godt for varierte muligheter til fysisk aktivitet. Det er mye informasjon i media som bidrar positivt til at eldre får nødvendig informasjon om betydningen av regelmessig fysisk aktivitet.

Ytterligere nye tiltak i kommunal regi vil fordre både økonomi, personell og anlegg til gjennomføring. Det samme vil gjelde om en skal inn i et partnerskap med f.eks. idretten. Det fordrer ressurser i form av oppfølging av kommunalt ansatte og tilført økonomi og kompetanse til idretten. En begrensende faktor nå er tilgang til innendørs areal for utøvelse av aktivitet.

Treningssentre

Kristiansand har i dag ca. 20 treningssentre – dette er viktige bidragsyttere til økt fysisk aktivitet i befolkningen. Sentrene er gode arenaer for fysisk aktivitet og rekrutterer særlig mange kvinner. Disse utgjør i snitt 70 % av bruker-

gruppen på landsbasis, mens de i idretten representerer en langt mindre andel, nemlig ca. 37 %. På sentrene er størstedelen av kundene «yngre voksne» mellom 18 og 45 år. Enkelte sentre har de siste årene hatt en satsning på eldre utøvere. Det er en tredobling i andel av befolkningen som trener og mosjonerer på treningssentre i tidsrommet 1978-2007. Blant ungdom er treningssentre både supplement og hovedscene for fysisk aktivitet. Mange trenings-sentre senker sin nedre aldersgrense og ungdom kan nå starte og trene der fra ca. 15 års alder. I medvirkningsprosessen med ungdom observerte man at de var veldig nysgjerrige på denne type tilbud.

DNT-Sør er en naturlig samarbeidspartner for det offentlige i arbeidet for å fremme god folkehelse i befolkningen gjennom vår samlede aktivitet og tilbud, også i fjellet. DNT som folkehelseaktør styrkes gjennom samarbeidet med Sunne kommuner og med mange andre organisasjoner som Røde Kors, Norsk Veteranforening osv. Det kommer flere ut på tur nettopp gjennom samarbeid som DNT Sør går i gang med.

- Andre turtilbud i nærområdene – nærturer for alle
- Tur på dagtid: Hver tirsdag med fast oppmøtested fra torvet i Kristiansand og med tre mer eller mindre faste turruter
- Tur på kveldstid: Nytt for 2014 vil det være at man kan gå tur sammen på kveldstid, de samme turrutene som Tur på dagtid
- Månedlig søndagstur: Nærområdeturer fire søndager, vår og høst. Turene går som oftest i Kristiansandsregionen. Start og slutt på løypa bør legges til der det er god bussforbindelse.

7.2 UTFORDRINGER I FORHOLD TIL FYSISK AKTIVITET

Det ser ut til å være en trend med økt trening og mosjon på fritid i deler av befolkningen. Treningen kompenseres imidlertid ikke for en tendens til økt stillesitting på skole, jobb, transport, foran TV, PC og mobil resten av uken. Det totale aktivitetsnivået i befolkningen har sunket over tid og viser negativ utvikling (Helse- og omsorgsdepartementet (2012))

Følgende aspekter er viktig å være oppmerksomme på:

Fysisk aktivitet barn og unge

Barns hverdag har endret seg dramatisk. Det råder en generell bekymring over at fysisk form og fysisk aktivitetsnivå hos barn og unge er dårligere i dag enn før. Mange barn og

unge er svært aktive, men mange er også svært inaktive. Etter skolen er det vesentlig flere 15-åringere (42 %) som bruker mer enn 2 timer på TV-titting enn 9-åringene (17 %). Samme tendens er det for tid brukt på PC og TV-spill der 38 % av 15-åringene bruker mer enn 2 timer per dag mot kun 12 % av 9-åringene. (Helsedirektoratet.(2008)). Dette er en trussel mot helsen til den enkelte. Spriket i aktivitetsnivå er større enn før. Særlig gjelder dette barn fra ungdomsskolealder og oppover. Dette fordrer en bevisst holdning til tilretteleggelse av arenaer for fysisk aktivitet for barn- og unge. Å kunne gå eller sykle til skolen har stor betydning for hverdagsaktiviteten. Tilgjengelighet til arenaer for fysisk aktivitet i nærmiljøet er en del av dette helhetsbildet.

Unge har i medvirkningsfasen uttrykt ønske om å trene i treningsstudio – til lav/ingen kostnad. Kommunen mangler denne type anlegg, men noen treningsentre har åpnet opp for egne tilbud til tenåringer fra 15 år og opp.

Fysisk aktivitet voksne

En stor andel av den voksne befolkningen ligger under anbefalingene om daglig aktivitet. Dette er ikke bra. De mest aktive ligger langt over anbefalt nivå. Bedriftsidretten er særlig viktig for mange voksne og gode tiltak rekrutterer stadig flere. Treningsentrene viser også betydelig bruksvekst i perioden 1987 til 2007. Turløyper og sykkelstier kan skilte med en betydelig bruksvekst i samme periode. Fysisk aktive er større forbrukere av tilgjengelige anlegg og fysiske omgivelser sammenliknet med grupper av inaktive. Både positive psykologiske og sosiale forhold i befolkningen og fysisk/materielle omgivelser er viktig for økt fysisk aktivitet.

Fysisk aktivitet seniorer – fra 65 år og eldre

Det demografiske bildet som tegner seg fremover, tilsier en relativ stor økning i antall eldre som del av befolkningen. Det er positivt samfunnsøkonomisk og for den enkelte, at eldre er aktive så lenge som mulig. Hovedutfordringen er å øke andelen som oppfyller anbefalingene til fysisk aktivitet og minske omfanget av stillesitting¹. God arealplanlegging med tilgjengelighet til lokale turområder som sikrer muligheter året rundt, har stor verdi for denne aldersgruppen. Strøing, brøyting og benker er gode virkemidler som bedrer tilgjengeligheten og hverdagsaktivitet.

Tilrettelegging av fysisk aktivitet for eldre, er ikke innenfor idrettens kjerneområde. Idretten driftes hovedsakelig i regi av foreldre til barn og unge i klubbene, og av frivillighet på dugnad. Hvis det skal etableres nye tiltak i regi av idretten,

må idretten tilføres både midler og kompetanse. Det er og en utfordring å kunne avgi tid i flerbrukshallene til trening for eldre, da hallene i all hovedsak blir benyttet til skole på dagtid og barn og unge i idretten på ettermiddagen. Tiltak må i stor grad legges utenom hallene. Dagens ordning med spillemidler som delfinansiering av idrettsanlegg, skal primært bidra til å sikre etablering av anlegg for barn og ungdom i aldersgruppen 6-19 år.

Mange bedrifter er i dag flinke til å tilby fysisk aktivitet i arbeidstiden til ansatte. En systematisk planlegging av tiltak som inkluderer eldre – før de slutter i arbeidslivet, kan være svært positivt i form av bedre psykisk og fysisk helse for den enkelte, gjennom fortsatt sosialt og aktivt samvær med andre/tidligere kollegaer mm. Bedrifter kan spesielt oppfordres til å være oppmerksomme på denne problemstillingen.

Lavterskeltilbud

Lavterskeltilbud er for mange viktige for å komme i gang med jevnlig aktivitet. Frisklivssentralen har flere tilbud, men det er på langt nær nok. En antar at behovene vil øke på i tiden som kommer. Det er også mange drop-outs i videregående skole, som kan dra nytte av alternative og skjermede tilbud. Tiltak er iverksatt for økt deltakelse i gymnastikk blant annet ved Tangen videregående skole, foreløpig viser dette positive resultat. Arenaer utendørs blir benyttet, men det er i stor grad også behov for innendørs-fasiliteter.

Idretten

Idretten er basert på frivillighet. En av bekymringene er frafallet i ungdomsidretten. En av årsakene kan være mangel på høyt kvalifiserte instruktører/trenere for barn og unge. En annen grunn kan være mangel på variasjon i idrettsaktivitetene, og ev. spissing av aktivitet/nivå.

Jo større klubbene er, jo vanskeligere er det å få noen til å ta lederansvar. Opprettholdelsen av frivilligheten er viktig da det idretten tilbyr og gir tilbake til samfunnet har stor betydning. Rammefaktorene for drift, som tilrettelegges av kommunen, er av avgjørende betydning.

Klubber og særforbund må selv gjøre en vurdering av hvordan de best skal organisere og tilrettelegge tilbudene til de ulike aldersgruppene.

Kjønnsforskjeller – idrettsaktivitet

Gutter og jenter har til dels ulike preferanser i valg av

idrettsaktiviteter, og dette gjenspeiles i bruken av de forskjellige anleggene. I dag har fotball og håndball den største deltakelsen blant barn og unge. Flerbrukshaller og fotballbaner imøtekommer anleggsbehovet for bl.a. disse idrettsgrenene. Dette er i tråd med føringer fra Kulturdepartementet om at det skal etableres anlegg som imøtekommer aktivitetsbehovet til de største idrettsgrenene. Det er til dels kjønnsdelte arenaer innen idretten, men gutter og jenter er representert i de aller fleste idrettsgrenene. Det er for eksempel dobbelt så mange jenter i alderen 6-19 år som spiller håndball som gutter sett på landsplan. Norsk Rytterforbund hadde over 4000 jenter mellom 6-12 år i 2013 som medlemmer, men kun 338 gutter i samme alder var aktive innen denne idretten. Aktivitetsvalg er både kulturelt og sosialt betinget. ¹ <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article3482229.ece>

Kvinner og menn foretrekker stort sett de samme aktivitetene. Dette dokumenteres i en undersøkelse av norsk Monitor 2008, referert i fra 2008 i Kari Fasting og Trond Svel Sand, 2009, Kjønn i endring, s. 13 og 14) Bortsett fra gymnastikk/jazzballett/aerobic/freestyle og dans blant kvinner og langrenn og fotball blant menn, så er de andre åtte idrettene som ble sjekket det samme, fotturen i skog og mark var den mest populære aktiviteten. Imidlertid utøves svømming og styrketrening på treningscentre i langt større grad av kvinner enn menn. Det samme gjelder gymnastikk/jazzballett/aerobic med mer. Voksne kvinner foretrekker i langt større grad sosiale aktiviteter som ikke er konkurransepregede og som er uorganiserte. Kvinnene i den organiserte idretten utgjør nesten 40 % av den aktive medlemsmassen. Denne andelen har ikke endret seg vesentlig de siste årene (Kari Fasting og Trond Svel Sand, 2009, Kjønn i endring – en tilstandsrapport om norsk idrett).

I Kristiansand er det registrert 5 732 jenter og 8 142 gutter fordelt på aldergruppen 0-19 år som er registrert i organisert idrett (31.12.13). Størst er medlemstallet i aldersgruppen 6-12 år. Med bredde og ulike valgmuligheter når det gjelder idrettsarenaer og idrettsgrener, gis det rom for valg basert på egne interesser.

Integrering av barn og unge med minoritetsbakgrunn

Spesielt jenter med minoritetsbakgrunn er svakt representert innen den organiserte idretten. Norsk idrett og lokale idrettslag gjør i mange tilfelle en stor jobb med å ivareta barn og unge med minoritetsbakgrunn på lik linje med andre barn og unge. Videreutvikling av informasjon til

foreldregruppen er et viktig virkemiddel for økt deltakelse. Et bredt tilbud av aktiviteter kan også bidra til at man finner noe som kan passe den enkelte. Kulturelle ulikheter og manglende erfaring og kunnskap om hvordan vårt idrettsliv fungerer, er ofte årsak til manglende deltakelse. I dag hevder mange ungdommer med minoritetsbakgrunn seg på landslagsnivå i flere idrettsgrener. Dette kan bidra til å styrke deltakelsen av barn og unge med minoritetsbakgrunn innen idretten over tid og er svært positivt.

Kommunens forvaltning av ressurser/ treningstid til idrettslagene

Gratis trening for barn og unge i de kommunale idrettsanleggene er indirekte støtte til klubbene. Det betyr at klubbene kan ha mer fokus på aktivitet og i mindre grad på det økonomiske. Dette bør opprettholdes.

En god og riktig ressursforvaltning innen den offentlige idrettsforvaltningen, er vesentlig.

Fokus må bl.a. være på:

- Får vi fordelt treningstid i riktig omfang ut fra behov til den enkelte klubb og idrettsgren?
- Klarer vi i god nok grad å imøtekomme begge kjønnsbehov for ulike anleggstyper?
- Støtter vi f.eks. mer opp om anleggstyper som fanger opp de tradisjonelle gutteidrettene?
- Støtter kommunen tiltak som går ut på å få gutter og jenter til å tørre å satse på utradisjonelle idretter?
- Har vi en god fordeling av anlegg i bydelene i forhold til der hvor barn og unge bor?
- Kan vi utnytte idrettsanleggene bedre, kan f.eks. helgene benyttes bedre på eksisterende fotballanlegg?
- I idrettsanlegg som både gutter og jenter benytter, kan kjønnsrepresentasjonen likevel være skjev. Hvor mange gutter og jenter bruker anlegget?
- Hvis det er skjevheter, hva kan gjøres for å gjøre tilbudet like attraktivt for gutter og jenter? Hva anses som beste treningstid, og hvem får tildelt den?
- Hva skal til for å få inaktive i aktivitet?

Dette er alle spørsmål som må vurderes jevnlig, for å gi et best mulig tilbud. Fotballbaner benyttes i stor grad av gutter og flerbrukshaller av jenter. Dette er anleggstyper vi bygger mange av. Det vil med andre ord ikke si at en bygger for ett kjønn, men at det finnes arenaer for begge kjønn, selv om det velges ulikt i forhold til aktivitet. Fotball er den idretten som øker mest hos jenter og en av tre spillere i de aldersbestemte klassene er jenter. Med etablering av nytt svømme- og badeanlegg, samt isanlegg, er dette anleggstyper som i stor grad kommer

begge kjønn til gode, samtidig som dette er anlegg som i stor grad gir rom for uorganisert aktivitet.

Alternative/nye løsninger?

- Utvikle flere samarbeidsprosjekt kommune/idrett?
- Utvikle Idretts- SFO med kvalifiserte offentlig ansatte trenere/innleid fra idretten?
- Gi tilskudd til opplæring av trenere i idrettslag – sertifisere dem som instruktører?
- Andre lavterskeltiltak i samarbeid mellom idrett og kommune?
- Etablere flere tiltak/arenaer for seniorer i samarbeid med idretten?
- Tenke etablering av arena/hall kun til aktivitet for eldre?
- Private aktører – treningssentre – hvor er de i forhold til ungdom/seniorer?
- Trenger bedriftsidretten egen treningshall? Kan bedrifter sponse den?

Tilgang til idrettsanlegg

Kommunen etablerer og bygger stadig nye idrettsarenaer – det gode med det er at aktiviteten øker tilsvarende – paradokset er at vi aldri kommer i «overskudd» med ekstra timer til fordeling til klubbene. De fleste anleggene er utnyttet maksimalt – det er bare på sommeren og på fredags-kvelder og helger at det er noe ledig kapasitet i hallene. Helger kan benyttes i større grad til å avvikle fotballkamper på banene. Dette frigjør mer tid til trening på ukedagene.

Fysisk aktivitet i arbeidstiden

Mange arbeidsgivere har forstått verdien av å legge til rette for fysisk aktivitet for de ansatte og har tilrettelagte tilbud både i og utenfor arbeidstid. Mye tyder på at fysisk aktivitet og god fysisk form har gunstig effekt på arbeidsmiljø og effektivitet. Dette er relevant for bedriftenes helse- miljø og sikkerhetsarbeid (HMS). Bedriftsidretten er en av bidragsyterne her og de har et høyt aktivitetsnivå. Mangel på arenaer setter nok noen begrensninger i økning i aktivitet i enkelte idrettsgrener. Det vil være særs viktig å fange opp senior-arbeidstakere i slik aktivitet, da det kan bidra til en bedre overgang når en slutter å arbeide om man har et nettverk og er vant til å være i aktivitet.

Arbeidsplassen bør i større grad tilrettelegges for de som går, løper eller sykler til jobb. Parkering for sykler under tak og garderobes med dusj og mulighet for å kunne tørke tøy vil være med på å fremme helse og trivsel.

Friluftsliv

Tilgang til arealer for friluftsliv i nærhet til der hvor folk bor er vesentlig da dette bidrar til å styrke muligheten til å kunne drive lavterskelaktivitet utendørs. Friluftsliv krever lite utstyr og er noe de fleste kan drive med. I et miljø- og oppvekstperspektiv betyr de grønne nærområdene mye for alle aldersgrupper. Redusert transportbehov vil øke bruksfrekvensen og senke terskelen for å ta det grønne nærområdet i bruk. Gode arealer for friluftsliv og adkomst til disse må sikres i overordnet planarbeid og følges opp i detaljregulering og byggesak.

Informasjon og kunnskap om friluftslivets muligheter er viktig å opprettholde og videreutvikle, spesielt i forhold til barn og unge. Opprettholde interessen for friluftsliv som folkehelsearena. Tilgang til grønne lunger, nærmiljø med friluftskvaliteter, «hundremeterskogen», med mer vil måtte ha sterkere fokus sett i relasjon til fremtidige utbygginger. Ikke minst gjelder dette ved lokalisering av nye barnehager og skoler.

Generelt

Anleggstyper som turstier, lysløyper, private helsestudio, og vekt- og styrkerom, aktiviserer den økende andelen aktive eldre i befolkningen. Turstier, lysløyper, og vekt- og styrkerom, er anleggstyper som når store brukergrupper og har en bred sosial profil. Det at svømmebasseng brukes hyppigere av «bredden» i befolkningen, dvs. også av en stor gruppe av folk med lav inntekt og utdanning, gjør at denne anleggstypen bør prioriteres med tanke på å utjevne sosial ulikhet.

(Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet – en oppdatering og revisjon. Gunnar Breivik og Kolbjørn Rafoss, 2012)

7.3 KORTSIKTIGE BEHOV FOR NYE ANLEGG OG OMRÅDER

Kulturdepartementet understreker at barn og ungdom er prioriterte målgrupper, og at dette må gjenspeiles i anleggsutbyggingen². Kulturdepartementet mener det vil være formålstjenlig å legge vekt på følgende kriterier ved utvelgelse av prioriterte anleggstyper framover:

- Brukspotensial; særlig blant barn og ungdom, men også for egenorganisert aktivitet for alle aldersgrupper
- Anlegg med lav dekningsgrad; med dette menes anlegg med stort eller middels stort brukspotensial som det finnes relativt få av på landsbasis

- Flerbruksmuligheter; det vil si anlegg som enten kan benyttes av ulike idretter og aktiviteter og/eller kan benyttes av andre grupper; eksempelvis skolen, på tidspunkt hvor idretten eller andre primære brukergrupper ikke benytter anlegget.
- Mangfold i aktivitetstilbudet; gjennom anleggsutbyggingen skal det stimuleres til et mangfoldig aktivitetstilbud i befolkningen.

Det legges til grunn at den statlige anleggspolitikken både skal ta hensyn til idrettens behov for anlegg som er spesielt tilrettelagt for konkurranseaktivitet, og til behovet for anlegg til egenorganisert fysisk aktivitet. Hvilke anlegg som blir bygget er primært et resultat av kommunale og fylkeskommunale prioriteringer (Kulturdepartementet (2012)). Deltakelse i idrett og fysisk aktivitet er i stor grad avhengig av tilrettelagte arealer og anlegg. For at flest mulig skal kunne delta må det være stor variasjon i anleggstyper, samtidig som at anleggene ligger lett tilgjengelig i nærmiljøet.

Utbygging og prioritering av nye anlegg skal skje på bakgrunn av behovsanalyse knyttet til blant annet antall aktive idrettsutøvere per idrett innenfor kommunen. I tillegg vil parametere som internasjonalisering, boligprogram, sosioøkonomisk profil i bydelene, og anlegg som mangler i regionen/bydelene, også være en del av vurderingskriteriene.

Kommunen har over tid hatt en god og systematisk utvikling av idrettsanlegg – gjerne koblet opp mot skole og nærmiljøparker. Dette har gitt gode oppvekstarenaer. Sambruk av skole- og idrettsanlegg, spesielt kunstgress fotballbaner og flerbrukshaller, bidrar til høy bruksfrekvens av anleggene. Dette anses viktig å videreføre.

Kommunen bygger og drifter de fleste idrettsanleggene i kommunen. For at bruken skal være optimal på eksisterende anlegg bør de vedlikeholdes godt og være oppgradert til dagens standard. Eksempler for å øke standarden på dagens anlegg kan være å legge om idrettsdekket og oppgradere anlegget slik at flere idretter kan benytte samme arena. Fylkeskommunen anbefaler tilrettelegging for aktivitetsformer som kan bidra til økt aktivitet, spesielt blant ungdom, disse skal prioriteres.

Kultursektoren vil i 2014-2015 gjennomføre en behovsutredning: «Kultursenter Øst». Sametablering og stedsplassing av flere kulturfunksjoner vil bli vurdert, blant annet vil svømmehall være relevant.

7.3.1 Idrettsanlegg

Generelt:

Med bakgrunn i kommunens stramme økonomiske situasjon, er det problematisk å gi uttrykk for et stort anleggsbehov innen en kort tidsperiode. Det er allikevel denne planens oppgave å synliggjøre de behov som foreligger. Det er verdt å merke seg at areal og anlegg for fysisk aktivitet gir høyere bruk når dette er tilgjengelig i nærmiljøene der hvor folk bor.

Randesund/Tveit flerbrukshaller

På generelt grunnlag er det viktig å gjøre oppmerksom på at bydel øst har underdekning av flerbrukshaller i dag; Det er vedtatt å etablere flerbrukshall både i Tveit og Randesund. Det er kun 2 flerbrukshaller i bydel øst i dag – det er to for lite ut fra dagens aktivitetsnivå og befolkningsmengde. Det er avsatt areal i kommuneplanen i tilknytning til Kringsjø skole til flerbrukshall. Det er vedtatt at kommunen skal vurdere OPS/samarbeid i forhold til flerbrukshall i Tveit. Randesund IL vurderer etablering av privat treningshall i flukt med eksisterende hall i Sukkevann idrettspark. Med tanke på at dette også er bydelen som skal ha stor boligvekst i årene fremover, så er det viktig å hente inn dette etterslepet, før andre nye behov melder seg i forbindelse med nye feltutbygginger.

Omlegging fra 11'er fotballbane gress til kunstgress – Solsletta/Tveit

Tveit er eneste bydel uten 11'er kunstgressbane. Eksisterende gressbane på Solsletta er delvis i skyggen og har en kort brukssesong. Omlegging til kunstgress her vil øke brukstiden betraktelig og samle mye aktivitet for klubben på et sted. I dag avvikles de aller fleste kamper for 11'er fotball på kunstgress. Dette medfører at fra 13-års alder må lagene ut av bydelen for trening på denne type underlag.

Baseball Dønnestad

Dønnestad treningsfelt er stort og gir rom for mange aktiviteter. «Kristiansand Suns baseballklubb» har behov for å ferdigstille arena for baseball på området.

7'er kunstgressbaner

Nye baner vurderes etter behov og utbygginger. De små banene er viktige arenaer for barn og unges aktivitetsomfang i nærmiljøet og banene støtter opp om aktivitetsmulighetene til det lokale idrettslaget.

Kirkebanen (Vågsbygd): Det er pågående reguleringsarbeid for nærmiljøpark og trafikkarealer for dette området. Planlegges omarbeidet til bydelspark. Det blir tilrettelagt for blant annet 7'er kunstgressbane, samt delanlegg friidrett. Usikkert tidspunkt for etablering.

Dvergsnes (Randesund): Eksisterende 7'er grusbane på Dvergsnes mangler kunstgressdekke. Det er tatt privat initiativ til å få etablert toppdekket.

Tretjønbanen (Gimlekollen): Eldre liten 7'er grusbane som kan opparbeides med kunstgress og lys. Det er tatt privat initiativ til å få opparbeidet denne banen.

Møvig skole: Eksisterende 7'er grusbane som kan opparbeides med kunstgress og lys.

Vågsbygd idrettsplass

Vågsbygd idrettsplass med gressbane og løpebane er omregulert og inkluderer nå areal til barnehage, samt idrettsanlegg. Når bygging av barnehage skal etableres, skal også resten av idrettsplassen reetableres med 11'er kunstgressbane, delanlegg friidrett og klubbhus.

Nye orienteringskart

Med utbygginger og forfettinger vil en kunne forvente at det er behov for utarbeidelse av nye oppdaterte orienteringskart i perioden. Kartplanen til o-kretsen følges av kommunen i forhold til tildeling av midler.

Ski/skiskyting:

Lysløypene prepareres vinterstid for begge stilarter. Det er nå 10 løyper vinterstid i Kristiansand. Utbedring av skiskytteranlegget på Strai er under vurdering. Dette anlegget er viktig i forhold til rekruttering av barn og unge i området. Imidlertid ligger kommunens hovedsatsning på utviklingen av Sandriphæia Fritidspark. Det er utarbeidet en ideskisse til relokalisering av det gamle skiskytteranlegget i aktivitetsparken. Dette skiskytteranlegget må være det skiskytteranlegget som bør prioriteres om det skal etableres flere av denne anleggskategorien i regionen. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal arbeide videre med dette frem mot en evt. styrebehandling.

Regionale anlegg/interkommunale idrettsanlegg

Et regionalt idrettsanlegg bør fortrinnsvis være interkommunalt. Det vil si at det skal foreligge et forpliktende samarbeid mellom to eller flere kommuner i forhold til investering og drift av anlegget.

Ved etablering av regionale anlegg i Vest-Agder vil fylkeskommunen bidra med investeringsmidler. Midlene skal

kunne brukes til toppfinansiering av regionale idrettsanlegg. Anleggene som mottar fylkeskommunalt tilskudd bør etableres som «interkommunale anlegg» siden dette medfører at det utløses ytterligere tilskudd over spillemidlene.

Frem mot 2020 vil fylkeskommunen støtte opp om arbeidet om en regional friidrettshall, fortrinnsvis gjennom interkommunalt samarbeid. Drift og vedlikehold av regionale idrettsanlegg er en stor utfordring. For å imøtekomme dette vil fylkeskommunen årlig avsette midler til drift og vedlikehold av regionale anlegg. Dette gjelder større friluft- og idrettsanlegg. Et regionalt anlegg bør minimum ha kapasitet til å kunne avvikle Norgesmesterskap og inneha de fasiliteter som kreves for slikt arrangement.

Friidrettshall

Det er et pågående arbeid med å etablere en interkommunal friidrettshall i Grimstad v/campus. Kristiansand kommune er blitt bedt om å delfinansiere anlegget. Saken er ikke ferdigbehandlet. Friidretten lokalt har et ganske stort aktivitetsomfang og ønsker primært denne type anlegg plassert i eget fylke/ kommune. Denne type spesialanlegg bør sametableres med andre idrettsanlegg og nær utdanningsinstitusjoner for optimal bruk. I dag har friidretten mindre egnede vinterfasiliteter i Gimlehallen. Friidrettshall bør være interkommunal og om man ikke deltar i prosjektet i Grimstad, anbefales at arealsikring iverksettes.

Ishall nummer to

Ishallen på Idda har høy bruk av idretten. Medlemstallet i de ulike isidrettene har eksplodert. Dette reduserer tilgang til anlegget på Idda for publikum. Denne type spesialanlegg bør sametableres med andre idrettsanlegg og nær utdanningsinstitusjoner, da dette gir maksimal bruk. I første omgang bør areal for dette formålet sikres.

Hovedskyttebane del 2, Farvannet.

Store deler av anlegget åpnet høsten 2013. Det gjenstår opparbeiding av pistolbaner. Både Randesund og Grotjønn skytebaner er stengt.

Speedwaybanen

Banen er opparbeidet av Norsk Motorklubb Kristiansands medlemmer, gjennom økonomiske tilskudd fra kommunen. Banen driftes av klubben. Nye krav (sikkerhet) fra og med 2017 forutsetter oppgradering.

Garasje/lager Karuss

Det er behov for garasje/lager til vinterlagring av anleggsutstyr.

7.3.2 Friluftsanlegg

Friluftsliv

Friluftslivet er i mye større grad enn idretten uorganisert. Viktige arenaer for friluftsliv er finner vi i den ubebygde delen av kommunen, det vil si områder knyttet til utmarka. Private utmarksområder er tilgjengelig gjennom Friluftsløven og allemannsretten. Offentlig sikrede arealer gjør tilgangen til friluftsområder enda bedre og gir muligheter for tilrettelegging. Ofte vil det være behov for tilrettelegging av forskjellig omfang, for eksempel skilting, etablere parkeringsplasser eller oppgradere stier. Tilrettelegging i privateid utmark krever tillatelse fra grunneier. Kommunen har over lengre tid aktivt sikret viktige friluftsområder enten gjennom kjøp av grunn eller gjennom leieavtaler og servituttavtaler (eksempel er Skjærgårdspark).

I boligområdene er det viktig med god atkomst til nærmiljø- og friluftsanleggene. I forbindelse med nye utbyggingsområder stilles det krav til etablering av kvartalslekeplasser.

Disse lekearealene inneholder ofte også nærmiljøanlegg. Anleggene søkes anlagt i forbindelse med øvrig grønnstruktur eller grønnkorridor slik at områdene får god tilgang til tilrettelagt og fri aktivitet. Opparbeidelsen søkes tilpasset også funksjonshemmede.

Nye skoler og barnehager etableres i tilknytning til friluftsområder eller korridorer til marka. Dette vil gi en god bruk av kommunens utmarksarealer samtidig som skolens parkeringsanlegg vil kunne benyttes til turparkering utenom skolens åpningstid. Nærmiljøparkene knyttet til skolene er fortsatt prioritert på anleggssiden. Dette gir en bedre bruk av kommunale investerings- og driftsmidler.

Bydelsmarkene og etablert markagrense gir gode friluftstilbud i bydelene. Samarbeidet med frivillige lag og foreninger gir et godt nettverk av stier og løyper. Turstiene merkes og vedlikeholdes av turlagene. Ny, nasjonal merkestandard vil bli vurdert ved merking av nye stier. Lysløypene i hver bydel har en høy standard slik at det kan kjøres skispor selv med små snømengder. Løypene er attraktive hele året idet de slynger seg i varierte naturomgivelser. Kommunen har utgitt et turkart som viser turstiene i bydelene og sikrede friluftsområder. I tillegg har flere frivillige foreninger gitt ut turkart fra hver enkelt bydelsmark. I tillegg har kommunen utarbeidet nettbasert kartbase med friluft- og turinformasjon som finnes på kommunens hjemmeside.

Kyststien

Kyststien er planlagt sammenhengende fra Søgne i vest til Lillesand i øst. Stien er vist på kartet i denne planen og

er innarbeidet i kommuneplanen. Stien er stedvis ferdig opparbeidet, jfr. kartet, men flere steder gjenstår større arbeider. Intensjonen med kyststien er å etablere en sammenhengende turløypeforbindelse i strandsonen slik at viktige friluftsområder blir knyttet sammen, samtidig som kyststien fremstår som en del av friluftsinfrastrukturen. Stien har varierende standard avhengig av antall brukere og av hensyn til terreng. Der stien ligger i forbindelse med utbyggingsområder har stien ofte en høy urban standard med universell utforming. Kyststien opparbeides fortløpende i kommunal regi eller som del av grønn infrastruktur i utbyggingsområder. Kyststien har både en kortsiktig og langsiktig tidshorisont.

Lysløyper

Lysløypene i kommunen er helårsløyper med høy standard og stor bruksfrekvens. Lysløypene har et fast dekke og et jevnt underlag slik at det kan prepareres skispor selv ved lite snø. Preparering av skispor er en prioritert driftsoppgave i Kristiansand. Lysløypene prepareres for både klassisk og fristil (skøyting). Pr. 2013 er det 7 lysløyper i kommunen i tillegg til flerbruksløypa på Kongsgårdjordene og hesteløypa på Jegersberg. I tillegg til at det planlegges forlengelse av lysløypa i Jegersberg, planlegges det en ny løype i Midtre Vågsbygd, lokalisert til Karuss. Denne nye løypa vil knytte til seg både Midtre Vågsbygd ved Karuss og Slettheia.

Sikring av friluftsområder

Arealer er forutsetning for friluftsliv. Kommunen har derfor sterk fokus på sikring av friluftsområder. Gjennom samarbeidsprosjekt med fylkeskommunen og Miljødirektoratet sikres prioriterte friluftsområder med hovedvekt på landfaste strandområder i nærheten av tettbygde strøk. Bydelsmarkene, korridorer fra boligområder og arealer for adkomst og parkering prioriteres.

Forsvarets arealer på Flekkerøya

Forsvarets arealer på Flekkerøya er overtatt av Miljødirektoratet. Eiendommen forvaltes av kommunen som et friluftsområde. I området er det en rekke forsvarskonstruksjoner som er spennende elementer i friluftsområdet. Det er også fra Forsvarets side etablert en rekke veier og stier. Disse har kommunen utbedret slik at de er lett tilgjengelig for alle brukergrupper. Kommunen har opparbeidet flere turparkeringsplasser ved viktige innfartsårer til områdene. Fortsatt gjenstår noen avtaler slik at parkeringsdekningen og tilgangen til turområdene blir tilfredsstillende. Prioriterte turstier vil bli opprustet. Store viktige friluftsområder blir med dette gjort tilgjengelig for allmennheten.

Randøya

Randøya friluftsområde er kjøpt av Kristiansand kommune etter at Forsvaret har lagt ned sin virksomhet. Kommunen har leid ut Forsvarets bygninger til ulike lag og foreninger som positivt bidrar til utvikling av området. For tiden har kommunen avtale med skoler og barnehager, speiderforeninger, Bymisjonen, Kristiansand jeger- og fiskeforening og zoologisk, botanisk og ornitologisk forening. Midt-Agder Friluftsråd disponerer den gamle vaktmannsboligen hvor det er kafe i sommermånedene. Enkel tilrettelegging gir et variert tilbud til alle brukergrupper samtidig som naturverdiene og opplevelseskvalitetene i området blir ivaretatt. Det er utarbeidet forvaltningsplan for friluftsområdet som legges til grunn for videre utvikling, forvaltning og drift. Prioritert oppgaver blir å gjøre øya lettere tilgjengelig for alle brukergrupper med hensyn til badebrygger/-rampe og ilandstigningsbrygger.

Sandriphelia Fritidspark – interkommunalt anlegg

Anlegget eies av kommunene Vennesla, Songdalen, Søgne og Kristiansand. Området har stor verdi for innbyggerne i tilhørende kommuner og er en stabil og sentral skiarena for små og store. Anlegget er tilrettelagt for helårsaktiviteter; pigging, rulleski, oppbygging og nylig utbedring av hoppanlegget. Videre er det planlagt etablering av barnealpinanlegg og utvidelse av skileikmuligheter. Området har også varmetue og skileikområde. Dette vil være en verdifull tilvekst i tilbudet til en stor gruppe mennesker for aktiviteter i vinterhalvåret. Finansiering av anleggene skjer ved en fordelingsnøkkel mellom de ulike kommunene. Det vil være naturlig at Kristiansand er «motor» for en videre utvikling av anlegget.

Midt-Agder Friluftsråd

Kristiansand kommune er den største av de 8 eierkommunene i Midt-Agder Friluftsråd og er aktiv i arbeidsutvalget og i styret. Friluftsrådet arbeider innen en rekke felt, bl.a. med tilrettelegging for, informasjon om og oppmuntring til å drive friluftsliv, samt en rekke kurs- og aktivitetstiltak hvor barn og unge er en av primærmålgruppene. Friluftsrådene skal i samarbeid med eierkommunene, offentlige etater og ulike organisasjoner bl.a. arbeide for å fremme et enkelt, aktivt, allsidig og miljøvennlig friluftsliv. De arbeider også med sikring av regionalt viktige friluftsområder for å bevare natur- og kulturverdier. Friluftsrådene har hovedfokus på det enkle «hverdagsfriluftslivet».

Kongsgårdjordet:

Flerbruksløypa på Kongsgårdjordene er etablert og i bruk hele året. Anlegget fyller funksjonen som planlagt med kombinert bruk. For å gi anlegget økt attraktivitet planlegges løypa forlenget med ytterligere interne sløyfer og ny adkomst fra parkeringsplass og klubbhuset til Oddersjaa.

Urbane turområder

Grimsbekken og Prestebekken er viktige landskapselementer i bydeler i utvikling. Turløypene er opprustet med nytt toppdekke og det er gjort tiltak i forhold til fiskevandring og oppvekst for sjørørret. Fortsatt gjenstår tiltak i forhold til friluftsliv med hensyn til turløyper og aktivitetsområder for å gi bydelene gode rekreasjons- og opplevelsestilbud.

Strandpromenaden fra Odderøya til Egsområdet inkludert Otra Elvepark er et satsingsområde i forhold til urbant friluftsliv. Området planlegges videreutviklet med høy urban kvalitet.

Vannscooter

Det er nå åpnet opp for lovlig bruk av vannscooter i sjø og vassdrag. Områder til denne bruk er regulert i Forskrift om bruk av vannscooter. Bruk av vannscooter er nå tillatt i sjø i avstand fra land og verneområder på 400 meter. I ferskvann er avstandskravet 500 meter. Adkomsten til disse områdene skal skje langs definerte farleder. Tillatelse til bruk av vannscooter er ny (21.7.2013) og det vil vise seg om aktiviteten er i konflikt med annen bruk av områdene.

7.3.3 Nærmiljøanlegg

Nye anlegg i nærmiljøene utvikles fortløpende i samarbeid med velforeninger og skoler. Prioriterte anleggstyper er flerbruksløkker med ulike dekke. Aktuelle anlegg er sandvolley, allsidig bevegelsesanlegg, basket/streetbasket, skate etc.

7.3.4 Rehabiliteringsbehov idrettsanlegg

Rehabilitering av kunstgressbaner

Kommunen var tidlig ute med «3.generasjons» kunstgressbaner. Mange ble etablert på begynnelsen av 2000 tallet. Reglene fra Kulturdepartementet tilsier at man kan få spillemidler til skifte av kunstgress etter 10 år. Banene i Kristiansand er primært anlegg for breddeidrett med stor bruk og det har vist seg at de nok tåler noe mer enn tiltenkt i utgangspunktet. For å være systematisk er det

viktig å begynne å håndtere skifte av kunstgress. Idrettsetaten har våren 2014 foretatt en test av de eldste banene. Dette har gitt oss oversikt over hvor man først må starte utskiftning av kunstgressdekkene,

Det anbefales at man starter med skifte av Hellemyrbanen og så Karussbanen. Nummer tre vil være å skifte Colorbanen (hovedbanen på Flekkerøy) og så Kongsgårdbanen. Deretter anbefales skifte av Kristiansand Stadion med både 11'er og 7'er bane og så Modenabanen (på Flekkerøy)

Kongsgårdbanen:

Det er i 2014 iverksatt privat initiativ for å få skiftet ut eksisterende kunstgressdekke på denne banen.

Sparebanken Sør Arena

Banedeckket er lagt om til kunstgress. Banen benyttes fullt ut til trening og kamper (breddebane). Banedeckket skal godkjennes årlig for spill i tippeligaen. Man skal være klar over at det med kort varsel kan kreves nytt godkjent banedekke av Norges Fotballforbund for spill i øverste liga. Dette kan ha en kostnad på mellom kr.1 - 2 mill. Eierskapet til «Sparebanken Sør Arena» er fra og med 2014 overtatt av Sørlandshallen Eiendom AS, eid av Kristiansand kommune.

Flerbrukshallene:

Gimlehallen og Badmintonhallen har fått en del midler til større rehabiliteringsarbeider. Det er behov for ytterligere midler til rehabilitering av disse hallene.

7.3.5 Rehabiliteringsbehov friluftsanlegg

Det er utarbeidet egen forvaltningsplan med tiltaksdel for skjærgårdsparken og for statlig sikrede friluftsområder. Denne gjelder for perioden 2013-2017. Denne planen legges til grunn for tilskuddssøknader over miljødirektoratets tilskuddsordninger. Planen omfatter friluftsanlegg knyttet til skjærgård og til andre varig sikrede friluftsområder.

7.4 LANGSIKTIGE UTFORDRINGER OG BEHOV FOR ANLEGG OG OMRÅDER 2015-2025

Kommunene er i startfasen for å vurdere fremtidig kommunestruktur på landsbasis. Dette vil kunne ha innvirkning på planlegging og etablering av større idrettsanlegg på sikt. Behovene her gir ikke rom for aktivitet for bedriftsidrett eller økt aktivitet for seniorer, men kun for den ordinære idretten.

7.4.1 Idrettsanlegg

Klatring

Samsen skal ikke flyttes og dermed består klatreanlegget i dette bygget. Klatrevegg i Sørlands-hallen har vært til vurdering, men er ikke realisert.

Basishall turn – Treningshall med permanent oppmontert utstyr

Eksisterende turnforening på Lund som nå er i Gimlehallen har over 1 000 medlemmer samt ventelister. I tillegg er det etablert ny turnforening i Vågsbygd. Over tid vil det være behov for en basishall/treningshall som har fastmontert utstyr. Basishall for turn bør vurderes sametablert med friidrettshall.

Omlegging fra 11'er gressbaner til kunstgressbaner

Kristiansand har pr. i dag sju stk. 11'er gressbaner: Vågsbygd idrettsplass, Karuss, Hommeren, Kristiansand stadion, Dønnestad, Solsletta og Kringsjø. Kristiansand stadion skal bestå med gress da det er et kombinert anlegg for friidrett og har status som fylkesanlegg for friidrett. Vågsbygd idrettsplass vil bli lagt om til kunstgressbane når barnehagen etableres. Det er ønskelig først å få lagt om Solsletta fra gress til kunstgress for å øke kapasiteten til trening og kamp i bydel øst. De andre banene må vurderes for omlegging over tid, da omlegging til kunstgress gir langt bedre kapasitet for trening og kamper, uten at nytt areal må anskaffes.

7'er fotball kunstgressbane:

Sørskauen, Randesund: Det er under regulering boligområde i Sørskauen og det er ønskelig å innpasse en 7'er fotballbane her.

11'er fotballbane kunstgress:

Bråvann, Vågsbygd: Areal regulert til fotballbane 60 x 100m og kan opparbeides ved behov.

11'er kunstgressbane Kongsgårdjordene

Plan for Kongsgårdjordene åpner opp for at det kan anlegges 2 fotballbaner. Utbyggingsområdene Bjørndalen gård og Marviksletta utvikles og planlegges transformert til nye urbane byområder. Områdene vil samlet kunne få et boligpotensiale på ca. 2000 nye boenheter. Dagens kapasitet på eksisterende fotballbaner i området er sprengt. Dette gir behov for å etablere bane nr. 2 på Kongsgård. Utbyggingsprosjektene Bjørndalen gård og Marviksletta er forutsatt å bidra forholdsmessig i utvikling av ny 11'er bane på Kongsgård.

Benestad

Det er regulert inn areal til flere syver baner, en 11'er bane og en flerbrukshall. Anleggene er lagt i tilknytning til skoler/ barnehager. Etableringstidspunkt er uavklart.

Strømme

En privat tiltakshaver har under vurdering etablering av skole, barnehage mm. Etablering av en flerbrukshall vil bli vurdert i denne sammenheng. Bruk av hallen kan være aktuelt for den lokale idretten.

Lauvåsen

Delfelt i boligområdet er under opparbeiding. Det er behov for både 11'er fotballbane og flerbrukshall i Lauvåsen. Arbeidet med oppvekstsenteret ligger i bero.

Hamrevann

Kommunedelplan for området er under utarbeidelse. Det må etableres nødvendige idrettsanlegg sett i forhold til forventet befolkningsmengde/boligutvikling.

Kroodden*/Torkelsmyra

Områderegulering for området er under arbeid. Det vurderes om krav til 7'er bane i området kan løses ved Torkelsmyra skole ved at eksisterende bane her kan oppgraderes til en 11'er bane.

Flerbrukshus Flekkerøy

Det er tidligere vært under vurdering etablering av et privat flerbrukshus for ulike aktiviteter ved idrettsanlegget på Flekkerøy. Bygget var tiltenkt funksjoner som innendørs fotballbane, treningsstudio, garderobes, klubblokaler, VIP-rom mm. Arbeidet har stått i bero.

Samlokalisering av anlegg for nye idretter/ amerikanske idretter

Dønnestad treningsfelt er omtrent 10 dekar. Deler av dette området er under opparbeidelse for baseball. Det gjenstår et treningsfelt, samt en bane for fotball. Amerikansk fotball har tilhold på Karuss og Kristiansand stadion. I et langsiktig perspektiv kan treningsfeltet på Dønnestad utvikles til en arena for flere «nye idretter» - så som lacrosse (omtrent samme banestørrelse som 11'er fotball) og muligens cricket. UiA Lacrosse tok sølv i NM i 2012.

I Kristiansand er det flere svært store internasjonale firmaer. Et internasjonalt arbeidsmarked betinger at det også legges til rette for idretter som vi tidligere har hatt liten tradisjon for.

Svømmeanlegg i bydel øst og vest

Dagens skolebasseng vil over tid fases ut. Disse er viktige for trening og kursvirksomhet for svømmeklubbene i bydelene. Kursaktivitet er en viktig inntektskilde til svømmeklubbene. Vågsbygd Svømme- og livredningsklubb har sitt lokale basseng på Vågsbygd senter, som dekker en del skoleundervisning, samt gir rom for lokale svømmetreninger. Skolebassenget på Haumyrheia, er tilgjengelig men vil nok bli stengt om noen år. Grim sitt basseng har gitt tilbud til skole og klubber, men ble stengt sommeren 2014. En del av aktiviteten er flyttet over til Aquarama. De lokale svømmeklubbene, har en utfordring i forhold til sitt aktivitetsnivå og treningstilbud til barn og unge når de små bassengene forsvinner. Svømmeklubbene og stupeklubben har i dag ca. 1600 medlemmer. Uavhengig av Aquarama sitt gode tilbud, vil det på sikt være behov for lokale svømmeanlegg på 25 m både for bydelene Randesund/ Tveit og Vågsbygd. Varmtvannsbasseng må og vurderes i en slik sammenheng. Det er regulert inn areal til svømmehall i Sukkevann idrettspark. Dette er viktige arenaer for uorganisert fysisk aktivitet, så vel som for organisert idrettsaktivitet.

Ridehall

Kommunen v/Helse- og sosialsektoren har under vurdering om det skal etableres ridehall ved Jegersberg Gård som en del av rehabiliteringstilbudet som er opparbeidet på stedet. Driftsform på en eventuell ridehall, må vurderes senere.

Sørlandshallen

Hallen er treningsarena for fotball vinterstid for begge Agderfylkene. Kristiansand kommune ved idrettsetaten, drifter hallen.

7.4.2 Friluftsliv/nærmiljøanlegg

Skøytebane på torvet

Utvikling og etablering av isbane på Øvre Torv er ønskelig. Dette vil styrke det sosiale byrommet, samt tilføre barn og unge mulighet for vinteraktivitet i vintersesongen.

Bymarksløypa

Nord for Baneheia er det opparbeidet flotte turløyper som er koblet sammen med turløypene i Baneheia og lysløypa. Med adkomst fra Eg, Grim og Strai. Dette er en attraktiv bynær løype som kan nås uten bruk av bil. Løypa har lav standard og bør oppgraderes for helårsbruk ved at standard på løypa utbedres.

Hovedturløypa

Hovedturløypa er en sammenhengende skiløype fra Kristiansand til Vennesla (Hellemyr – Stemmen). Løypa ligger delvis på kommunal grunn (i syd) og på privat grunn (i nord) med avtale. Løypa er en viktig skiløype. Løypa benyttes også som skogbruksvei for grunneierne til uttak av tømmer. Det er behov for å utbedre standarden på turløypa opp til Bergstøl, i samarbeid med grunneierne slik at den kan brukes som helårsløype og også være egnet for sykling.

Hamrevannområdet

Kommuneplanen legger opp til et nytt større boligområde i Hamrevannområdet. Området ligger mellom Hamresanden, Dyreparken og marka innenfor. Arealbruken avklares i egen kommunedelplan og detaljregulering. Utvikling av en god grønnstruktur, gjennomgående turløype, rundløype rundt Hamrevann og forbindelser til Hamresanden og marka blir viktige elementer i planen og vil være en forutsetning for et godt bomiljø.

Skråstadheia

Jegersberg/Skråstadheia var tidligere et viktig militært øvingsområde. Forsvaret har ikke lengre aktivitet i området og skytebanene er nedlagt. Det gjenstår fortsatt oppryddingsarbeider i grunnforurensning fra omfattende militær virksomhet over tid. Eiendommen planlegges sikret til friluftsmål i statlig/kommunal eie og forvaltning. Det er utarbeidet flerbruksplan for området som foreslår ytterligere tilrettelegging for friluftsbruk på eiendommen. Utbedring av turveier, løyper og etablering av turutfartshytte prioriteres.

Sukke vann - rundløype

Som del av utviklingen av idrettsparken planlegges en rundløype rundt Sukkevann. Denne vil i tillegg til å være et tilbud for friluftslivet, også være et supplement til idrettsaktiviteten i området. Prosjektet har vært diskutert med berørte grunneiere som med enkelte unntak stiller seg positive til tiltaket. Endelig avklaring på prosjektet vil skje gjennom reguleringsplan som avklarer trase og gjennomførbarhet.

Ryttersporten

Ryttersporten er en idrett i vekst som etableres i forbindelse med gårdsanlegg i bydelene. Sporten tar i bruk innmark og utmark. I utmarka er aktiviteten ofte i konkurranse med øvrige brukere. Stedvis er denne sambruken konfliktfylt. Det er etablert egen ridesti på Jegersberg hvor bruken er prioritert for hester hele året. De øvrige stier i Jegersberg er

belagt med restriksjoner i forhold til ryttersporten, jf. egne adferdsregler. Med bakgrunn i den økende interessen for ridning og de konflikter som oppstår bør ridesentra lokaliseres til områder som kan håndtere flerbruk.

7.4.3 Rehabiliteringsbehov idrettsanlegg

Idrettsanlegg representerer store verdier og skal ivaretas, samt være tidsriktige og oppgradert til dagens tekniske funksjonskrav.

Rehabilitering flerbrukshaller

Mange av idrettshallene begynner å bli gamle og fortløpende rehabiliteringer er nødvendig. Idrettsetaten har i inneværende år foretatt en tilstandsanalyse av samtlige idrettshaller. Man må ta høyde for at det over tid vil påløpe behov for større rehabiliteringsarbeider. Kristiansand kommune er i KOSTRA sammenheng den av storbyene som bruker minst penger på drift av idrettsanlegg.

7.4.4 Rehabiliteringsbehov friluftsliv/nærmiljøanlegg Lysløypene

Fleire av lysarmaturene i lysløypene er av eldre årgang og inneholder PCB og må byttes ut. Arbeidet er påbegynt, men noe gjenstår.

8 Økonomi

8.1 SPILLEMIDLER

Spillemidlene er Statens viktigste virkemiddel for å få økt aktivitet hos innbyggerne. Deler av overskuddet av tippe-midlene; spillemidlene, fordeles omtrent 50/50 til aktivitet og anlegg. Aktivitetsmidlene fordeles til Norges idrettsforbund (NIF) og dets aktiviteter. Anleggsmidler går til kommunene som toppfinansiering til anlegg for idrett og friluftsliv. For den enkelte kommune har disse midlene stor betydning som medfinansiering for idrettsanlegg. Spille-middelordningen omfatter ikke sikring av friluftsområder eller turparkering. Man kan maksimalt søke om inntil 1/3 av total kostnad i spillemidler. Større anlegg har egne satser. Det er ikke gitt at alle anleggstyper «skal ha» spillemidler – det skal være anlegg som harmonerer med aktivitetsprofil mm.

Anleggseier som har mottatt spillemidler plikter å holde anlegget åpnet for allmenn idrettslig aktivitet i 30 år fra ferdigstillelse av anlegget. Kravet gjelder både ved nybygg og rehabilitering. Det er et prinsipp at spillemidlene ikke skal danne grunnlag for fortjenestebaserte eierformer.

I 2013 ble 47,9 % av spillemidlene tildelt ordinære anlegg. Intensjonen er å øke dette til 56 % i 2014 og opp til 64 % i 2015. En endring i tippene nøkkelen er nødvendig for å sikre god måloppnåelse innenfor den statlige idrettspolitikken. Særlig gjelder dette i forhold til idrettsanlegg. Kommunene i Vest-Agder har i dag en ventetid på i underkant av 4 år for tildeling av omsøkte spillemidler.

Fylkeskommunene er delegert ansvar fra Kulturdepartementet (KUD) til å fordele spillemidler i eget fylke etter søknad. Det er utarbeidet egne tildelingskriterier som fylkeskommunen skal forholde seg til. Kommunene fremmer årlig søknader på vegne av idrettsklubber og egen kommune til fylkeskommunen. Dette er søknader som gjelder nærmiljøanlegg og ordinære anlegg (idretts- og friluftsanlegg, samt rehabilitering av anlegg). Disse søknadene prioriteres og fremmes parallelt som del av kommunens handlingsprogram ved årlig budsjettbehandling. Søknadene oversendes til fylkeskommunen i etterkant.

For å komme i betraktning av spillemiddeltilskudd, må søknad forhåndsgodkjennes av kommunen, samt at anlegget må inngå i gjeldende kommunedelplan idrett og friluftsliv.

Anleggspolitisk program ble innført i 2003. Først som to fireårige program i perioden 2003 -2006 og 2007-2010. Ordningen ble videreført for ett år av gangen i 2011, 2012 og 2013. Kultur-departementet har signalisert at en fra 2014 vil gå tilbake til flerårige program. Anleggspolitisk program omfattet opprinnelig fire ordninger:

- Ekstra tilskudd til anlegg i pressområder
- Ekstra tilskudd til kostnadskrevenne anlegg
- Utstyrsmidler
- Ekstra tilskudd til moderne anlegg

Ordningen med ekstratilskudd til moderne anlegg ble avsluttet i 2007, mens utstyrsordningen ble et eget punkt, post.1.4. i hovedfordelingen fra 2013.

I «Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet – 2014 (KUD)», fremkommer det at Kristiansand faller inn under «Særlige tilskuddssatser i pressområder» og kommunen gis tilskudd på 15 % utover ordinært tilskudd i tildelingsårene 2015 til og med 2018.

De større byene i Norge har gjennomgående en mye lavere anleggsdekning enn landsgjennomsnittet. En viktig forklaring er trolig at større byer og pressområder har hatt og har en vesentlig økning i folketallet over mange år. Det innebærer også et stort og vedvarende behov for anleggsutbygging.

Fra og med år 2000 er deler av spillemidlene til idrettsformål, øremerket lokale idrettslags arbeid for barn og unge, 6-19 år (LAM – lokale aktivitetsmidler). Dette er en ordning som i sin helhet tilfaller lokalnivået i norsk idrett. I 2013 ble det fordelt kr. 2 856 000,- til klubbene i Kristiansand fra denne ordningen.

8.2 IDRETTENS ØKONOMI OG DRIFT

Idrettsrådet er en paraplyorganisasjon for alle idrettsklubbene i kommunen. Rådet er en viktig støttefunksjon for klubbene og en stabil samarbeidspartner for kommunen. Tidligere har idrettsrådet vært selvfinansiert med midler fra automatinntekter med mer. Dette er ikke tilfelle i dag. Idrettsrådet har en årlig bevilgning fra kommunen på kr. 800 000,- årlig (2014). I tillegg ytes midler til prosjektet «Storbyidrett».

Idretten er bygd på frivillighet og dugnad, og dette er en forutsetning for drift for de aller fleste klubber. Tidligere automatinntekter til klubbene er delvis erstattet med «Grasrotmidler». Fortsatt kreves det allikevel god innsats fra den enkelte klubb og dens medlemmer for å holde hjulene i gang.

Lokalt ser vi at mange klubber har økt veldig i medlemsomfang. Nå er det 7-8 klubber lokalt som har over 1000 medlemmer. Dette fordrer mer ressurser til administrative oppgaver for klubben og flere klubber har nå daglig ansatte. Dette gjelder blant annet Randesund, Våg, Vigør og Gimletroll. Dette profesjonaliserer idretten i større grad enn tidligere. Enkelte store klubber har nå kapasitet til å avvikle større idretts-arrangement, hvilket igjen er en viktig inntektskilde for klubbene.

Idretten ønsker å beholde flere av sine ungdommer. Et bidrag til dette er å sikre økt kompetanse på trenersiden. Med krav om økt kompetanse, kommer også krav om avlønning; dvs. ytterligere driftskostnader for idrettslaget.

8.3 INSTANSER OG STIFTELSE SOM DET KAN SØKES OM STØTTE TIL FRILUFTSTILTAK, TILRETTELEGGING OG AKTIVITET OG DELFINANSIERING AV ANLEGG

Det er flere mulige finansieringsløsninger som kan bidra til å skape mer aktivitet og flere anlegg:

- Kulturdepartementet via fylkeskommuner:
Statlige Spillemidler
- Miljøverndepartementet, via fylkeskommuner:
Post 1420.78 (aktivitet og tilrettelegging i statlig sikrede friluftsområder).
- Fylkesmannen i Vest-Agder: Skjønnsmidler til kommunale utviklingstiltak
- Cultiva: Sikre arbeidsplasser og gode levekår i Kristiansand. Gir støtte til prosjekter ved etablering av kunst-, kultur- og kunnskapsinstitusjoner. Cultiva Ekspress er Cultivas talentutviklingsprogram for kunst og idrett i Kristiansand.
- Stiftelsen for store kulturanlegg i Kristiansand
- Gjensidigestiftelsen: Stiftelsen skal gjennom gaveutdelinger fremme trygghet, helse og andre allmenntilgode formål innenfor stiftelsens grunnverdier: Forebyggende – Utviklende – Aktivitetsskapende – Samfunnsbyggende.
- LOS - fondet: Små og store drømmer fra **barn og unge**

under 18 år som bor på Sørlandet. Hvis du er **voksen** og driver med aktiviteter for eller med barn og unge på Sørlandet kan du også søke LOS Fondet om støtte. Søknadsfrist den første hver måned februar – juni.

- Skillingsfondet: Kun lag og foreninger – drømmer og visjoner, aktiviteter eller tiltak som gleder mange.
- Tilskuddsportalen i Kristiansand kommune:
<http://www.kristiansand.kommune.no/no/ressurser/TMCore/emneord/Tilskuddsportalen-for-lag-og-foreninger/>

8.4 OFFENTLIGE BIDRAG TIL NÆRMILJØ OG FRILUFTSLIV

Statlig:

Kommunen har utarbeidet forvaltningsplan for skjærgårdsparken og offentlig sikrede friluftsområder. Denne planen har en tiltaksdel som foreslår tilretteleggingstiltak. Kommunen søker årlig fylkeskommunen/miljødirektoratet om tilskudd ihht denne planen.

Kommunens bidrag til friluftsliv/nærmiljø:

Parkvesenets arbeidsplan for friluftsliv og nærmiljø bidrar til friluftsliv- og nærmiljøtiltak. Disse midlene brukes ofte som egenandeler til øvrige statstilskudd via Miljødirektoratet og spillemidler. Kommunen bidrar årlig med midler til Midt-Agder friluftsråd med kr. 15,70 pr. innbygger, dvs. ca. kr. 1 350 000,- slik at det kan etableres friluftstilbud i regionen. Kommunen bidrar også med midler til løypelag som foretar enkel merking og rydding av viktige turløyper i bydelene.

8.5 OFFENTLIGE BIDRAG TIL IDRETTSFORMÅL

Offentlig bidrag/støtte til idrettsformål ytes på flere vis:

Statlig:

Spillemiddeltilskudd til anlegg ute i kommunene og støtte til aktiviteter kanalisert via Norges Idrettsforbund og ut til særforbund og klubber (LAM-midler, momskompensasjon, støtte til utstyr)

Kommunens bidrag til idretten:

- Planlegger, bygger og drifter de fleste idrettsanlegg
- Yter driftstilskudd til enkelte mindre private idrettsanlegg
- Klubbene kan søke om tilskudd fra «Tilskudd til barne- og ungdomsorganisasjoner»

- Klubbene kan søke om tilskudd fra «Tilskudd til kunst- og kulturformål»
- Økonomitilskudd til: Storbyidrett (ungdomstiltak – økonomisk bidrag til idrettsklubber for å iverksette og drifte særskilte tiltak)
- Fri hallbruk for Opp av Godstolen (seniortiltak – trening i flerbrukshaller)
- Gratis trening i kommunale anlegg for barne- og ungdomsidretten
- Bistår i å tilrettelegge ved større idrettsarrangement sammen med idretten
- Bidrar med økonomisk støtte til drift av idrettsrådet

Det er viktig å opprettholde fortsatt avgiftsfritak for trening i kommunale anlegg for å stimulere til videre aktivitet. Tilrettelegging for kontinuitet i drift av barne- og ungdomsidretten er svært positivt for videre opprettholdelse av rammevilkårene til frivilligheten. Erkjennelsen av dette er viktig.

Eksisterende ordninger har stor betydning for idretten. Forutsigbarhet er vesentlig for god drift for klubbene. Kommunen bør videreføre og videreutvikle premisser som bidrar til at idretten kan ha fokus på aktiviteten som er dens primær oppgave. Samtidig er det en kjensgjerning at kommunens økonomi nå er stram og vil være det en stund fremover.

8.6 DRIFTSØKONOMI

Idrettsetaten har ansvar for drift og vedlikehold av alle kommunale idrettsanlegg i Kristiansand. KUD setter krav til at det settes av økonomi til forsvarlig drift av nye anlegg, ved tildeling av statlige spillemidler. Drift av anlegg er anleggseiers ansvar.

Anleggskategorier som omfattes er bl.a.:

- 38 fotballbaner med grus, gress og kunstgress
- 1 innendørs fotballhall
- 14 flerbrukshaller m/17 hallflater
- Regionalt stadionanlegg for fotball og friidrett
- Ishall med curlingbaner
- Diverse anleggstyper som tennisbaner, friidrettsdekker osv.
- Diverse idrettsbygg med garderober, garasjer og lagerbygg

Beløpet til rehabiliteringsprosjekter er i 2014 på kr. 700.000 kroner årlig. Prosjektene har ofte utløst spillemidler, og

mange av prosjektene blir utført av etatens egne fagarbeidere. For at vedlikeholds-standard på anleggene skal opprettholdes, er det viktig at denne bevilgningen ikke reduseres, men helst økes i fremtiden.

I rapportering for 2012 for ASSS-nettverket for Kultur og idrett, fremkommer det at Kristiansand ligger klart under ASSS-snittet på netto og brutto driftsutgifter per innbygger til idrett. I ASSS-nettverket ligger Kristiansand 24 % under snittet.

Alle byggregrelerte investeringer blir normalt oppført under Kristiansand eiendom.

Driftsutfordringer i forhold til idrettsanlegg

Stadig større andel av etatens budsjett er basert på inntekter ved ulike type ikke-idrettslig utleie og arrangement. Dette er viktige inntektskilder for etaten, men krever også både tid og ressurser av ansatte. Mange av flerbrukshallene er av eldre dato og gir derfor utfordringer i forhold til drift. Antall anlegg har økt formidabelt de siste 10-12 årene. Parallelt har det omtrent ikke vært nyansettelser i etaten. Dette medfører økt omfang av ansvar- og arbeidsområder for de ansatte.

Samtidig krever eldre idrettsanlegg mer tid og ressurser i form av vedlikehold. I flerbrukshallene praktiseres «Åpen Hall» - dvs. at de er ubemannet (med unntak av Idda og Gimlehallen). Dette reduserer lønnsutgifter, men gir til tider ikke nok tid/tilsyn i anleggene, slik at slitasjen er større enn ønskelig. Om flere brukergrupper/aldersgrupper skal inn i idrettsanleggene, så fordrer dette langt flere anlegg. Dagens kapasitet er sprengt med skoleaktivitet og idrett, og gir ikke rom for mer aktivitet.

NETTO DRIFTSUTGIFTER PER INNBYGGER IDRETT:

I storbynettverket var det kun Fredrikstad som hadde lavere netto driftsutgifter idrett per innbygger enn Kristiansand i 2012 (499 kroner mot 511 kroner). I 2013 er netto driftsutgifter for Kristiansand kroner 418 og i Fredrikstad kroner 508. Stavanger har størst utgift per innbygger med 1013 kroner i 2012, og i 2013 er det kroner 1138.

Les mer her (spesielt side 10)

<http://www.ks.no/tema/Okonomi1/EffektiviseringsNettverkene/Storkommune-samarbeidet-ASSS/>
(Trykk på Hovedrapport 2013)

Drifts- og bruksanalyse gressbane

BRUKSUKER	BRUKSTIMER	ARBEIDSTIMER PR. SESONG
25	90	1 500

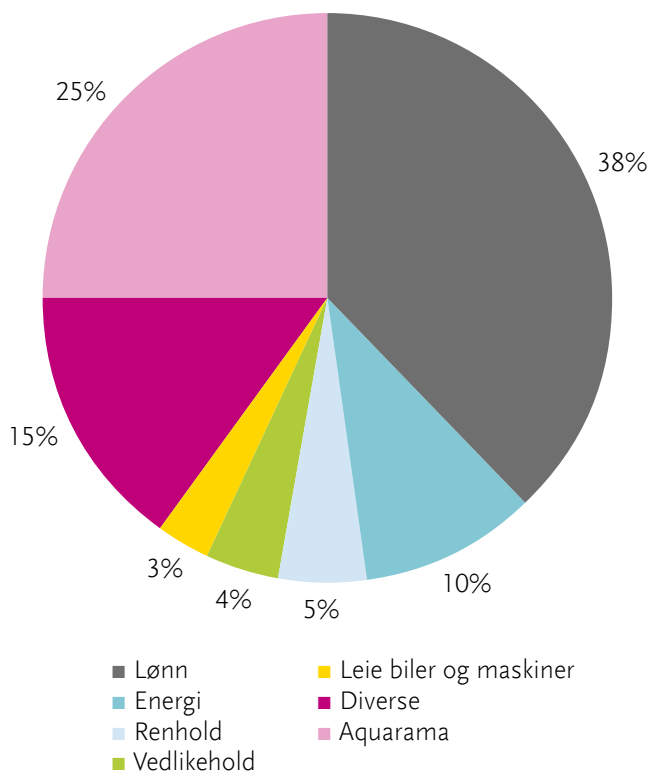
Drifts- og bruksanalyse kunstgressbane

BRUKSUKER	BRUKSTIMER	ARBEIDSTIMER PR. SESONG
40	1 200	200

IDRETTSETATENS (NETTO) REGNSKAP 2008 – 2013:

2008	2009	2010	2011	2012	2013
17 138	26 389	28 271	29 423	25 721	32 641

Brutto driftsutgifter idrettsetaten 2013:

Fordeling av brutto driftsutgifter på anlegg (uten lønn) 2013:

ANLEGGSKATEGORI	KOSTNAD
Flerbrukshaller	Kr. 11 342 684
Utendørsanlegg	Kr. 4 273 275
Aquarama – badeanlegg, flerbrukshall mm.	Kr. 12 042 556

8.6.1 Rehabilitering/opprusting av idrettsbygg og anlegg

Alle bygg relaterte investeringer blir normalt oppført under Kristiansand eiendom. Pågående arbeid med flerbrukshall på Hellemyr, forventes ferdig vinteren 14/15.

Rehabilitering av eldre flerbrukshaller

Mange flerbrukshaller er av eldre dato. Anleggene har svært høy bruksfrekvens både av skole og idretten, og slitasjen er meget stor. Idrettshallene har et årlig besøk av mer enn 1 million personer. Spesielt de eldste hallene vil trenge investeringer til rehabilitering for å holde de tidsmessig oppdatert, vedlikeholdt, samt for å unngå større forfall. Utbedringsbehov gjelder oftest i forhold til tak, brannvarslings-system, VVS, lekkasjer, elektrisk anlegg mm. Idrettsetaten har i 2013 utarbeidet en tilstandsanalyse av flerbrukshallene. Tiltak må iverksettes i tråd med behov i gjeldende analyse.

Opprusting av eksisterende fotballbaner – omlegging fra gress til kunstgress

Det er ønskelig å legge om fra gress til kunstgress på følgende fotballbaner: Solsletta (Tveit), Kringsjø (Randesund) og på Karuss (Vågsbygd). Det er en relativt dyr investering, men tas igjen i økt trivsel, veldig mye større brukskapasitet til trening og kamp, samt mindre tid og ressurser til vedlikehold.

Rehabilitering flomlys

Det er behov for å skifte flomlys på Hellemyrbanen og Fiskåbanen. Dette utgjør i størrelsesorden kr. 0,75 mill.

Universell utforming

Vågsbygdhallen og Odderneshallen er ikke universelt utformet. Dette er til tider en utfordring. Dette kan la seg ordne bygningssteknisk og koster omtrent kr.0,5 mill. pr. flerbrukshall.

Rehabilitering/skifte av kunstgressdekker

Som tidligere omtalt, så anbefales det å starte systematisk utskiftning av kunstgressdekker på de eldste banene i denne handlingsprogramperioden. Et privat firma har våren-14 foretatt analyse og tilstandsvurdering av de syv eldste banene. Hellemyr og Karuss ble vurdert til å være å være i dårligst forfatning og det anbefales å bytte dekket på Hellemyr først, da deler av kunstgresset allikevel nå er rullet vekk på grunn av bygging av Hellemyrhallen. Karuss bane er prioritert nummer to. Deretter anbefales å skifte dekkene i følgende rekkefølge: Colorbanen (hovedbanen på Flekkerøy), Kongsgårdbanen, og så Kristiansand Stadion både 11'er og 7'er bane og så Modenabanen (på Flekkerøy)

Trivsel på idrettsarenaen

Godt vedlikehold og anlegg som er trivelige å bruke, både for utøvere og besøkende, er en viktig faktor for at mange skal bruke anleggene – og ikke minst trives med sin idrett og gi lyst til mer aktivitet. Hardpakke kunstgressbaner eller slitne flerbrukshaller med mangler, skaper ikke trivsel under trening og konkurranser. Å ha anlegg som er i forsvarlig stand, trivelige å benytte og som er oppdaterte i forhold til idrettens krav, er selvfølgelig ønskelig vurdert ut fra både kommunens og brukerens ståsted.

8.6.2 Finansiering og samarbeid

Samarbeidsprosjekter internt i kommunen

Kommunen har god erfaring med etablering av fellesanlegg skole/idrett/kultur (Karuss, Møvig, Flekkerøy, Torridal og Havlimyra). Sambruksløsninger gjør at skolene disponerer anleggene på dagtid, og den organiserte idretten på kveldstid. Dette gir driftsfordeler, maksimal utnyttelse av anleggene og er en styrke i nærmiljøsammenheng.

Alternative investeringsformer

Offentlig/privat samarbeid, skal vurderes for en flerbrukshall i løpet av 14/15 i kommunen (Tveit). Kommunen har nå

noe erfaring med denne type løsning i forbindelse med Aquarama. Idretten lokalt har tidligere i noen tilfeller bidratt økonomisk med egenandel til delfinansiering av kommunale anlegg. Dette er både positivt og negativt. Det skaper lokalt engasjement, eierforhold til anlegget, stolthet, tilhørighet med mer, men det kan presse frem anlegg som ellers hadde stått lenger bak i «køen» vurdert ut fra helhetlig prioritering av anlegg i kommunen. Slike løsninger må vurderes nøye i hvert tilfelle.

Interkommunalt samarbeid og anleggsetablering

Større spesialanlegg som det er få av, bør vurderes for etablering som interkommunale anlegg. Regionen er en sammensatt arbeidssone og man må akseptere at man må forflytte seg for å benytte dyre store spesialanlegg. For å utnytte slike anlegg maksimalt, bør de ligge tett på Metro og utdanningsinstitusjoner.

Friidrettshall er en type anlegg som bør vurderes i et slikt perspektiv. Grimstad har under vurdering etablering av interkommunal friidrettshall. Ved eventuell realisering vil det være behov for investeringsmidler. Det kan søkes om ekstra tilskudd på inntil 30 % av ordinær tilskuddssats til større interkommunale idrettsanlegg. Om ikke dette realiseres i Grimstad med vår kommunes deltakelse, så må det søkes annen interkommunal løsning for denne anleggstypen.

Det samarbeides på driftssiden blant annet mellom Kristiansand og Vennesla kommune. Dette er relatert til lån/leie av spesialmaskiner, kursing med mer. Dette er rasjonelt for begge parter. På anleggssiden er det også interkommunalt samarbeid i forhold til Sandriphæia Fritidspark.

Reklame på anleggene – estetikk

Reklame på idrettsanlegg er en inntektskilde både for idretten og kommunen. Idrettsklubbene har mulighet til å inngå reklameavtaler. Idrettsetaten godkjenner plasseringen under forutsetning av at estetiske løsninger blir valgt.

9 Handlingsprogram for aktivitet i perioden 2015-2018

Handlingsprogrammet for aktivitet er ment som ett av flere bidrag for å styrke fysisk aktivitet i befolkningen. Forebygge mer og behandle mindre er ett av satsningsområdene til regjeringen i forhold til samhandlingsreformen og folkehelseloven. Fysisk aktivitet er ett av de viktigste virkemidlene i denne sammenheng for alle aldersgrupper.

Handlingsprogrammet foreslår videreføring av enkelte tiltak og iverksetting av enkelte nye tiltak. Alle tiltakene vil bidra til å fremme fysisk aktivitet i befolkningene. Noen tiltak har økonomi, andre ikke. Prosjektene er ikke gitt en samlet prioritet, men må fremmes og sikres økonomisk via årlig rullering av kommunens handlingsprogram av den enkelte sektor/etat som er hovedansvarlig for tiltaket, innen den tidsramme som er angitt. Noen tiltak har allerede økonomi til gjennomføring, dette er nevnt i henhold til det enkelte tiltak.

9.1 INFORMASJON

Mangel på tilgjengelig informasjon har vært gjennomgående både fra Kristiansand Ungdomsråd og i samarbeid med grupper som representerer eldre.

Strategi/veivalg

- Styrking av tilgjengelig informasjon om aktivitet og anlegg på kommunens nettside
- Opprettholde noe informasjon i papirformat

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	NÅR	ANSLÅTT KOSTNAD	MERKNADER
Kommuneportalen – fysisk aktivitet	Kommunen	Sommer 14	0	Tiltak/motivasjon i forbindelse med å få økt aktivitet
Kartbank	Midt-Agder Friluftsråd (MAF)	Fortløpende	Ca. 80 000,- pr kart, ekstern finansiering	Ha oversikt, diverse o-kart og turkart.
Naturlosbrosjyre	MAF	Fortløpende	Ca. 420 000,- årlig, ekstern finansiering	Diverse turer m/ guide i hele regionen. Fulldistribueres til alle husstander i Vest-Agder. Videreføres og videreutvikles.
Føremelding på internett	MAF	Fortløpende		Videreføres
Sykelkart	MAF	I perioden		Prosjekt i arbeid, kart utarbeides i forbindelse med «Regionale sykkelruter»
Infotavler ved friluftsområder	Parkvesenet	Fortløpende	I henhold til budsjett	

9.2 OPPVEKSTSEKTOREN

Fysisk aktivitet og naturopplevelser skal bidra til at barn og unge får grunnleggende gode vaner og holdninger i forhold til aktivitet og friluftsliv

Strategi/Veivalg:

- Barnehager og skoler skal ha god tilgang til naturområder
- Skolegårder utvikles til møteplasser
- Elevene motiveres til fysisk aktivitet

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	NÅR	ANSLÅTT KOSTNAD	MERKNADER
Vurdering av fysisk aktivitet for 5-7. klasse	Oppvekstsektor	2013/14	Innarbeidet	Ledd i kvalitetsvurderingen i oppvekstsektoren
Utedager/aktivitetsdager	Barnehagene – Skole (MAF)	Fortløpende		
Utedag 1–4 klasse	Skolesektor	Fortløpende		Den enkelte skole viderefører dette
Naturgrupper	Barnehager			Fortløpende – videreføres
Tilfredshetsundersøkelse	Barnehagene			Videreføres
«Beintøft»	By- og samfunnsenheten			Tidligere «aktive skolebarn» - gå til skole aksjon. Videreføres
Fysisk aktivitet 5-7 klasse	Skole			Innarbeidet som eget fag og videreføres
Mer fysisk aktivitet i SFO	Skolesektor			Er en del av satsningsområdet til SFO
Naturskolekurs for lærere/SFO – «Læring i friluft»	MAF	Fortløpende		Videreføres, utvikles og tilpasses i forhold til kunnskapsløftet og andre føringer. Gratis til alle ansatte i skoler/SFO/barnehager. Tilbud om kurs både i natur-skoleleirene og i skolenes egne nærmiljøer.
Undervisningsopplegg for naturskoleleirene	MAF	Fortløpende		Videreføres og utvikles. Gratis og tilgjengelig for bruk til alle skoler/SFO/barnehager

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	NÅR	ANSLÅTT KOSTNAD	MERKNADER
Videreutvikling av naturskoletilbud i Helleviga, Donevann, Ogge og Gåseflå	MAF			Pågående
Videreutvikle skolegårdene til nærmiljøparker	Oppvekstsektoren/parkvesen			Fortløpende arbeid
Videreutvikle samlokalisering/ bygging av oppvekstsektoren – idrett - kultur	Oppvekstsektoren/idrett/kultur			Videreføres
Oppdatering/digitalisering av skolenes bruk av nærmiljøet	Oppvekstsektoren			Pågående

9.3 FOLKEHELSE

Strategi/veivalg

- Arbeide for å få stimuleringsmidler til lavterskel fysisk aktivitet på urbane friluftarenaer/løyper i regi av frivillige organisasjoner
- Opprettholde lavterskeltilbud fysisk aktivitet for utvalgte grupper

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	NÅR	ANSLÅTT KOSTNAD	MERKNADER
Aktiv i Kristiansand, katalog for barn og unge, katalog for eldre	Folkehelse KRS, Kommunikasjons-gruppen	Årlig, mars, sist utgitt 2011	Forslag: 3.000 stk. Trykkekostnad kr. 25.000 Utsendelse kr. 5.000	Årlige kostnader
Aktivitetsguiden internett, «ett klikk»	Folkehelse KRS, Kommunikasjons-gruppen	Årlig oppdatering		
Aktiv i Kristiansand, to årlige annonsekampanjer i Kristiansand avis	Folkehelse KRS, Kommunikasjons-gruppen	Årlig, januar og august	Forslag: Helse side annonse to ganger kr. 42.000,-	Årlige kostnader
Frisklivsresepten – for alle voksne og eldre som har et behov for hjelp til å endre levevaner	Frisklivssentralen, Knutepunkt Sørlandet, UiA, VAF, SSHF, Folkehelse KRS	Aktivitet i gågruppe 2 ganger i uka i 12 uker.	Egenandel kr. 200,-.	
Bevegelsesglede, alternativ kroppsøving på alle vg.skoler.	Folkehelse KRS, UiA, VAF, Skolehelsetjenesten, Knutepunkt, SSHF, Sørlandet			Lavterskel ungdom – for alle som har et behov for hjelp til å endre levevaner

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	NÅR	ANSLÅTT KOSTNAD	MERKNADER
«Opp av godstolen» – trening for seniorer. Utvidelse av tilbudet	Folkehelse KRS, Idrettsetaten, Spring Tr.senter, Randesund IL, MAF	Mandag til fredag	Egenandel kr. 450,- pr semester kr. 600,- ved deltakelse flere steder	
Aktiv hver dag (for eldre)	Virksomhetsområde behandling og rehabilitering i helse- og sosialsektoren	«Aktiv hver dag» – gruppen samles 1-2 x pr uke i 9 mnd- fra sept til mai.	Egenandel kr 200 for deltakelse i ett år.	
Frisklivs- og mestrings-tjenester	Frisklivssentralen, Folkehelse KRS, Knutepunkt Sørlandet, UiA, SSHF Kristiansand, VAF	Fortløpende		
Psykisk helse og aktivitet	Energiverket Fritidsetaten Øst	Pågående hele året		
Psykisk helse og aktivitet	Huset treff- og aktivitetssenter. Fritidsetaten Øst	Pågående hele året		
Gruppetilbud for ungdom	Fritidsetaten vest Fritidsetaten øst	Hele året		
Psykisk helse og aktivitet	Treffpunktet. Fritidsetaten Øst	Pågående hele året		
Psykisk helse. Kul- turaktiviteter innen idrett og friluftsliv	Fritidsetaten Øst. DPS Solvang, DPS Strømme, NAV, Aktiv Fritid.	Pågående hele året		
Fritidsaktiviteter for barn, unge og voksne	Aktiv fritid	Pågående hele året		
Fysisk aktivitet for barn og unge med funksjonshemning / bistandsbehov «Åpen gymsal»	Fritidsetaten Vest Aktiv Fritid	Vågsbygd samfunnshus onsdager kl.18.00- 19.00		
Friluftaktivitet for barn og unge med funksjonshemning / bistandsbehov «Båtgruppa»	Fritidsetaten Vest	Torsdager kl.18.00- 20.00		
Fritidsaktiviteter for barn, unge og voksne	Fritidsetaten vest Fritidsetaten øst	Hele «skoleåret»		

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	NÅR	ANSLÅTT KOSTNAD	MERKNADER
«Friskus», aktivitets-tilbud for overvektige barn, 1–4 klasse	Frisklivssentralen Skolehelsetjenesten			
Tilskudd til lavterskelaktivitet Aktivitet i regi av frivillige org.	Folkehelse KRS	2015-2018 Urbane nærmiljø, 15 løyper	Forslag: Kr. 400.000	Målgrupper: Unge, ledige, minoritets-språklige, lite aktive og eldre
Trilleturer for småbarnsforeldre	Helsestasjoner, Folkehelse KRS, MAF	Står åpent for oppstart		Har ligget nede en tid, står åpent for oppstart v/initiativ.

9.4 FRILUFTSLIV

Strategi/veivalg

- Kommunen sikrer og tilrettelegger arealer for friluftsliv. I samarbeid med regionale og statlige myndigheter har vi kjøpt viktige arealer og gjort dem tilgjengelige for bruk. Videre sikringsarbeid knyttes opp mot nærmiljø og korridorer fra bebyggelsen inn i marka og skilting av disse.
- Tilrettelegging av urbane friluftsanser for lavterskel fysisk aktivitet og sosiale møteplasser i nærmiljøene og merking av løyper tilknyttet disse

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	NÅR	ANSLÅTT KOSTNAD	MERKNADER
Naturlos (guidede arrangerte turer)	MAF + lag/foreninger og andre friluftsråd	Fortløpende	Kr. 420 000 Ekstern finansiering	Videreføres og videreutvikles.
Aktivitetsdager i friluft	MAF + studenter fra UiA	Årlig høst og vår		MAF, studenter i praksis fra UiA
Friluftsliv for minoritetsgrupper	MAF + voksenopplæring, mottaksskoler, m fl	I perioden – årlig	Kr. 520 000 Ekstern finansiering	
Dagsturhytte, Kyrkjønn	MAF	2014 og utover		Avhengig av avklaring av forhold vedrørende avhending av eiendom fra forsvaret til annen myndighet
Sikre friluftsområder	Parkvesenet, Kristiansand eiendom + Miljødirektorat	Fortløpende utfra årlige tilsagn og budsjett		Kommunen/ direktoratet
Sandripeia	Sandripeia fritidspark, Parkvesenet og MAF	I perioden		Oppgradering og videreutvikling, etappevis i henhold til finansieringssituasjon
Regionale sykkelruter	MAF, Aust- og Vest-Agder fylkeskommune	2014 -		Partnerskapsprosjekt MAF og fylkeskommuner

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	NÅR	ANSLÅTT KOSTNAD	MERKNADER
Vinteraktivitetsdag på Sandrip	MAF, folkehelse KRS	2014 -		Aktivitetsdag for ansatte m/familie i kommunen
Friluftsliv for barn og unge med funksjonsnedsettelse	Krossen skole, MAF	2014 -		Tilrettelegging og utprøving av friluftaktiviteter for elevene på Krossen skole.
Urban trening, utendørs styrketrening	Parkvesenet	2015-2018 Urbane nærmiljø, 5 stk.	Forslag: kr. 1.500.000,-	Komplett sett styrketrening, montert pr plass kr. 300.000
Lavterskel skiløyper og akebakker	Parkvesenet	2015-2018 Urbane nærmiljø, 15 arenaer	Forslag: Kr. 750.000	Årlige kostnader, oppkjøring og snørydding 15 stk a kr. 50.000,-
Turveinett/stier, hvilebenker langs urbane løyper	Parkvesenet	2015-2018 Urbane nærmiljø, 15 løyper	Forslag: Kr. 1.250.000	4-5 benker pr løype, kr. 15.000 inkl montering pr benk
Skyssbåt på byfjorden	Kristiansand kommune/ Bragdøya kystlag	2014 og utover	Innarbeidet i HP	Behov for ramper som ivaretar rullestolbrukere

9.5 IDRETT

Tilrettelegg og videreutvikle tiltak og anlegg som inspirerer til økt aktivitet i befolkningen
Strategi/veivalg

- Utvikle gode vilkår for utøvelse av idrett
- Tilstrebe bredde på anleggsmassen som er tilpasset barn, unge og voksnes behov for aktivitet

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	NÅR	ANSLÅTT KOSTNAD	MERKNADER
Arealplanlegging – vurdering av anleggsbehov	Idrettsetaten Oppvekst-sektoren mm.	Fortløpende	0,-	Bedre rammevilkår, sikre areal og anlegg for uorganisert og organisert idrett
Årlig handlingsplan for drift og vedlikehold av anleggsmassen	Idrettsetaten	Fortløpende		
Legge til rette for varierte idrettsanlegg for både uorganisert og organisert aktivitet			I.h.t. budsjett-vedtak	I henhold til HP

TILTAK	ANSVARLIG/ I SAMARBEID MED	NÅR	ANSLÅTT KOSTNAD	MERKNADER
Sikre videre tilskudd til drift av idrettslag	Kultursektoren	Fortløpende	I.h.t. budsjett-vedtak	Sikre opprettholdelse/ fordeling midler
Barn og unge, samt toppidrettsutøvere prioriteres i tidsbruk av anleggene	Idrettsetaten	Fortløpende	0,-	Tilgjengelighet viktig for aktivitet, spesiell fokus på barn og unge. Være tydelig på primær-gruppene i anleggene
«Storbyidrett» - prosjekt	Idrettsetaten Idrettsråd Idrettslag	Fra 2002 – og videre	Årlig tilskudd - i 2014 er beløpet kr. 316 000,-.	Sikre ungdom ulike former for aktivitet, ikke konkurransepreget. Tilskudd også fra staten.
Tilrettelegge for større nasjonale konferanser og idrettsarrangement	Idrettsetaten Idrettslag/andre offentlige instanser	2015 - fortløpende	I.h.t. budsjett	
Nordisk Vennskapsby- utveksling i idrett	Idrettsetaten	Årlig. Vertskap i 2015	I.h.t. budsjett	Gir lærdom/kunnskap til ungdom i ulike idretts-lag om nordiske forhold
Videreføre fritak for treningsavgift for barn og unge	Idrettsetaten	I perioden		Viktig virkemiddel for stabilt og økt idrettsaktivitet blant barn og unge
Legge til rette for utvikling av toppidrett	Idrettsetaten	Fortløpende		Gjelder alt fra trening til konkurranser, mesterskap.
Faste driftsmidler idrettsråd	Idrettsetaten	I perioden	I 2014 er kr. 800 000,- innarbeidet i budsjett på årlig basis	Idrettsrådet representerer alle idrettsklubbene i byen og er en stabil og viktig samarbeidspartner for kommunen.
Styrke samarbeid idrettsetaten og idrettsrådet		Fortløpende		Samarbeidsavtale inngått 2013
Tilrettelegte tilbud for ungdom	Fritidsetaten Øst- og Vest	I perioden	I.h.t. budsjett	Tur- og friluftsgruppe
Tilrettelegte aktiviteter for personer med tilretteleggingsbehov	Fritidsetaten Øst- og Vest	I perioden	I.h.t. budsjett	Idretts- og friluftslivs-aktiviteter

10 Handlingsprogram for anlegg

Kommunen samordner og fremmer årlig søknader om statlige spillemidler på vegne av både private utbyggere (primært klubber) og kommunen. Dette gjelder for nærmiljøanlegg, friluftsanlegg, idrettsanlegg og rehabilitering av disse. Behandling skjer i bystyret som del av kommunens årlige budsjettbehandling i desember. I etterkant oversendes disse til fylkeskommunen for behandling og fordeling av midler. Fylkeskommunen har gjerne sin fordeling i mai påfølgende år.

Det er en forutsetning at alle anlegg som det skal søkes om statlige spillemidler til, skal være med/omtalt i gjeldende kommunedelplan for idrett og friluftsliv.

Kap.10.1; Kortsiktige anleggsbehov 2015 - 2018

Det differensieres i følgende søknadslistene:

- **Ordinære anlegg** (en samordnet prioritert søknadsliste). Gjelder for ordinære idrettsanlegg, friluftsanlegg og rehabilitering av anlegg (**kap.10.1.1.**)
- **Nærmiljøanlegg (kap.10.1.2.)**

Disse søknadslistene gir en 4-årig oversikt over de anlegg som kommunen søker spillemidler til.

Anleggene i disse listene er alle «innenfor rammen» og har hel eller delvis bevilgning. De fleste av anleggene er ferdig bygd – det er nå ca. 3-4 års ventetid for utbetaling til ordinære anlegg.

Det skal være overensstemmelse mellom kommunens årlige handlingsprogram og planens handlingsprogram for anlegg i 4-årsperioden 2015 - 2018.

I planen følger søknadene som blir overlevert fylkeskommunen i januar-15. jfr. kap. 10.1.1 og 10.1.2. Fordeling av årlige spillemidler skjer i mai/juni -15, i Vest-Agder Fylkeskommune.

I henhold til «Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet – 2014» (KUD), gis det særlige tilskuddssatser i pressområder – deriblant til Kristiansand, for perioden 2015-2018. Dette innebærer en økning av spillemidler på 15 % ut over ordinært tilskudd. Planen ble fremmet til politisk behandling uten at denne satsen var innarbeidet i søknadene. Dette var i påvente av avklaring fra fylkeskommunen på hvordan dette skulle håndteres. Etter politisk godkjenning av planen i november -14, samt budsjettmøtet i bystyret i desember, er satsen med særlige tilskuddssatser for pressområder nå innarbeidet i søknadene i kap. 10.1.1. Ordinære søknader.

Nødvendige justeringer i listen for Nærmiljøanlegg – kap.10.1.2., er også foretatt før oversendelse til fylkeskommunen.

Kap. 10.2; Langsiktige anleggsbehov 2015 - 2025

Disse oversiktslistene (10.2.1 og 10.2.2.) er uprioriterte og viser langsiktige behov for nærmiljø-, friluftslivs- og idrettsanlegg, samt rehabiliteringsbehov i perioden 2015 - 2025. Ingen anlegg i kap.10.2. har finansiering.

Anleggsbehovene for 2015-2025 er utarbeidet med bakgrunn i dette planarbeidet og skal gi en oversikt over forventede behov. Anlegg fra disse listene kan «hentes opp» og realiseres når kommunen/politikere ønsker det. Dette skjer gjennom årlig behandling av handlingsprogrammet til kommunen.

PRI NR.	ANLEGG	ANLEGG ENHETS NR.	STED	TOTAL KOSTNAD I 1000 KR.	MAKSIMAL SATS FOR SPILLEMIDLER	ANTATTE ÅRLIGE DRIFTS-UTGIFTER	TIDLIGERE INVESTERINGER OPP TIL OG MED 2014						2015		2016		2017		2018			
							K	P	K	P	K	P	K	P	K	P	K	P	K	P	K	P
18	Rehab friidrettsstadion	1001019715	Kristiansand Stadion	4 775	1 830		4 775															
19	Skytter/Klubbhus	1001041401	Farvannet	12 200	1 150		12 200															
20	200m riflebane	1001041402	Farvannet	7 300	1 150		7 300															
21	100m riflebane	1001041403	Farvannet	7 200	1 150		7 200															
22	Bane for stang og feltskyting	1001041404	Farvannet	3 100	1 150		3 100															
23	Miniatur- skytebane 15m	1001031914	Sukke vann	5 700	1 150		5 700															
24	Aquarana flerbrukshall 2 stk.	1001041501	Tangen	71 943	12 075		71 943															
25	Aquarana styrketrenings-rom	1001041502	Tangen	3 867	805		3 867															
26	Aquarana spesielt tilrettede garderobes	1001041505	Tangen	1 740	287		1 740															
27	Aquarana klatrevegg	1001041503	Tangen	2 506	960		2 506															
28	Aquarana buldrevegg	1001041504	Tangen	1 153	441		1 153															
29	Aquarana Svømmehall	1001041506	Tangen	125 398	34 500		125 398															
30	Aquarana stupeanlegg	1001041507	Tangen	16 684	3 450		16 684															
31	Aquarana heve-senkebunn	1001041508	Tangen	2 500	805		2 500															
32	Aquarana sikkerhet og overvåkings-utstyr	1001041509	Tangen	845	324		845															
33	Flerbrukshall	1001005702	Hellemyr	55 940	11 500	1 025	41 592	14 348														
34	Miniaturskytebane v/hall	1001005703	Hellemyr	11 978	1 150		5 989															

PRI NR.	ANLEGG	ANLEGG NR.	STED	TOTAL KOSTNAD I 1000 KR.	MAKSIMAL SATS FOR SPILLEMIDLER	ANTATTE ÅRLIGE DRIFTS-UTGIFTER	TIDLIGERE INVESTERINGER OPP TIL OG MED 2014			2015			2016			2017			2018				
							K	P	K	P	K	P	K	P	K	P	K	P	K	P			
35	Skatepark	1001007414	Idda	4 166	1 597		4 166																
36	7'er kunstgressbane	1001007412	Idda	5 779	1 150		5 779																
37	Delanlegg friidrett	1001007413	Idda	1 053	404		1 053																
38	Utskifting av lys i lysløype	1001000103	Voie	574	287			287															
39	Utskifting av lys i lysløype	1001010201	Baneheia	422	131						292												
40	7'er kunstgressbane – toppdekke mm**		Dvergsnes	1 157	385																		
42	11'er Kunstgressbane	1001002307	Vågsbygd idretts-plass	7 828	2 500	Inn-arbeidet						7 828											
43	Delanlegg friidrett	1001002308	Vågsbygd idretts-plass	251	83								251										
44	Garderobes/ Klubblokale	1001002309	Vågsbygd idretts-plass	7 500	1 000									7 500									
45	Flerbrukshall		Tveit	Ikke kostnads-beregnet	7-10 000	1 025																	1 000
46	Startbu seiling	1001040601	Kjeltring-holmen	1 000	333																		
47	Rehab kunstgressdekke		Hellemyr	3 000	1 000								3 000										
48	Rehab* kunstgressdekke		Kongsgård-banen	2 500	833																		2 500
49	Rehab* kunstgressdekke		Colorbanen, Flekkerøy	2 500	833																		2 500

Merknad til søknad 48 og 49:

I budsjettvedtaket for 2015-2018 ble det vedtatt følgende verbalforslag: «Det legges inn midler til bytte av kunstgress på Color-banen og Kongsgård-banen med netto kr.2 mill. i 2017 (kr.5 mill. i 2017, og refusjon av spillemidler og moms kr.3 mill. i 2018). Dersom Donn og Fløy ønsker å forskuttere midlene står de fritt til det slik at byggestart kan være i 2015».

10.1.2 Prioritert søknadsliste for NÆRMILJØANLEGG 2015 – 2018 (innenfor rammen)

K= kommunale midler P= private midler

PRI NR.	NÆRMILJØANLEGG NAVN	ANLEGG ENHETS NR.	STED	TOTAL KOSTNAD I T000 KR.	SØKNADS-BELØP SPILLEMIDLER	ANTATTE ÅRLIGE DRIFTS-UTGIFTER	TIDLIGERE INVESTERINGER OPP TIL OG MED 2014		2015		2016		2017		2018		SPESIFIKASJONER	
							K	P	K	P	K	P	K	P	K	P		
1	Wilds Minde skoles bingje, rehabilitering av kunstgresset	1001019720	Wilds Minne skole	496	248	5			248									Fornyhet 2014/15
2	Brøviklia tennisbane, totalrenovering og omgjøring til flerbruksbane	1001000601	Brøviklia/Brøvikkollen	280	140	3		140										Fornyhet 2014/15
3	Kirkebanen Beveg. anlegg 1	10010127205	Nordre Hoved-gårdsvei	1 108	300	30			808									Ny 2014/15
4	Kirkebanen Beveg.anlegg 2	1001027206	Nordre Hoved-gårdsvei	399	199	30			199									Ny 2014/15
5	Kirkebanen Beveg.anlegg 3	1001027207	Nordre Hoved-gårdsvei	447	223	30			223									Ny 2014/15
6	Karuss skole Frisbee golf	1001004317	Karuss skole	104	52	1			52									Ny 2014/15
7	Sandloveien Flerbruksfelt for ballspill	1001005212	Sandloveien	258	129	5				129								Ny 2014/15
8	Gangdalslia balløkke kunstgressdekke	1001037501	Gangdalslia	498	249	4												Ny 2014/15

10.2 LANGSIKTIKTE ANLEGGSEBEHOV 2015 - 2025

10.2.1 Idrettsanlegg - utenfor rammen, uprioritert oversikt

For at anleggseier skal få mulighet til å søke spillemidler, er det nødvendig at anleggene er med i kommunedelplan idrett og friluftsliv. Det er vanskelig å forutse i en 4-5 års periode alle anleggsbehov som kan være aktuelle for bygging. Noen nye behov vil alltid komme til, og bli aktuelle innen perioden. Vedlagt følger oversikt over langsiktige, uprioriterte behov. «Nye» anlegg i dette langtidsprogrammet kan da komme til utbygging før kommunen gjør en revidering av selve plandokumentet. Eventuelle nye anlegg kommer til realisering gjennom kommunens årlige behandling av handlingsprogrammet.

ANLEGGSKATEGORI	STED	DIMENSJONERING	EIER/ UTBYGGER	ANSLÅTT CA. KOSTNAD	MAKS. SPILLEMIDLER – INNTIL 1/3, ELLER INNTIL FASTE MAKSIMALSATSER	ANTATT DRIFTSUTGIFTER
Omlegging fra gress til kunstgress m/lys	Solsletta - Tveit	11'er bane	K	7-10 000	2 300	Innarbeidet
Rehabilitering tennisbane	Solsletta - Tveit	Tennisbane	K	150	50	Innarbeidet
Tennisbane	Solsletta - Tveit	1 bane	K	600	200	15
Flerbrukshall	Kringsjø	Flerbrukshall	K		10 000	1 200
Omlegging fra gress til kunstgress m/lys	Kringsjø	11'er bane	K	7-10 000	2 300	50
Fotballbane	Tømmerstø/Sørskauen	7'er bane toppdekket kunstgressbane	K/P			90
Rehabilitering/ utvidelse squashhall	Søm	Rehabilitering/ utvidelse	P			
Flerbrukshall	Sukkevann	Treningshall	P			
Tennisball	Sukkevann	For 1 bane	P			
Flerbrukshall*	Strømme	Flerbrukshall	P			
Flerbrukshall	Benestad	Flerbrukshall 25x45m	K		10 000	1 200
Fotballbane	Benestad	11'er Kunstgressbane	K	10 000	2 500	150
Fotballbaner	Benestad	4 stk. 7'er kunstgressbaner	K/P			
Fotballbane	Lauvåsen	11'er Kunstgressbane	K	10 000	2 500	150
Flerbrukshall	Lauvåsen	Flerbrukshall 25x45m	K		10 000	1 200
Svømmehall	Øst	25 meters basseng	K		15 000	
Flerbrukshaller	Hamrevann	Flerbrukshall 25x45 m	K		10 000 pr. hall	1 200 pr. hall
Fotballbaner	Hamrevann					
Klatrevegg	Sørlandshallen	Vurdere innpassning	P		700	
Buldrevegg	Sørlandshallen	Vurdere innpassning	P		700	
2ndre.byggetrinn	Farvannet	Hovedskyttebane; pistolbaner	K			
Delanlegg friidrett	Justvik	Delanlegg friidrett	K	1 000	333	50
Fotballbane 11'er	Kongsgårdjordet	11'er kunstgressbane	K/P	10 000	2 500	150

ANLEGGSKATEGORI	STED	DIMENSJONERING	EIER/ UTBYGGER	ANSLÅTT CA. KOSTNAD	MAKS. SPILLEMIDLER – INNTIL 1/3, ELLER INNTIL FASTE MAKSIMALSATSER	ANTATT DRIFTSUTGIFTER
Rehab/skifte kunstgressdekker	Kristiansand Stadion	11'er bane + 7'er bane	K	4 500	1 500	Innarbeidet
Utskiftning vanningsanlegg	Kristiansand Stadion	Utskiftning vanningsanlegg	K	250	Etter nærmere vurdering	Innarbeidet
Rehabilitering	Badmintonhallen	Flerbrukshall	K	6 000	Etter vurdering	Innarbeidet
Rehabilitering	Gimlehallen	Flerbrukshall	K	10 000	Etter særskilt vurdering	Innarbeidet
Tennisbaner	Hellemyr	Tennisbaner	K	2 100	700	50
Rehabilitering Vigørhallen	Tinnheia	Flerbrukshall	P			
Elektroniske skiver, skytebane	Hågonmyr	Skifte til 100 + 300m elektroniske skiver	P	200		
Tennisbaner	Karuss	Tennisbaner	K	1 800	600	50
Tribune, lager mm	Karuss	Tribune, lager med mer til «Karuss Colosseum»	K/P		Usikkert foreløpig	
Rehab/skifte kunstgressdekke	Karuss	11'er bane	K	3 000	1 000	Innarbeidet
Omlegging til kunstgress m/lys	Kirkebanen	7'er kunstgressbane	K/P		1 000	
Delanlegg friidrett	Kirkebanen	Delanlegg friidrett: kast, hopp og løp	K/P		1 000	
Fotballbane	Bråvann	7'er Kunstgressbane Ses i sammenheng med Vågsbygd st.	K/P			70
Fotballbane	Kroodden/Ytre Vågsbygd	7'er eller 11'er kunstgressbane (Torkelsmyra)	P/K	7-10 000	1 000	150
Svømmehall	Vest	25m meters basseng	K		15 000	
Rehab/skifte kunstgressdekke	Modenabanen Flekkery	11'er bane	K	3 000	1 000	Innarbeidet
Flerbrukshus idrett	Flekkery idrettsanlegg	Innendørs fotballbane, helsestudio, garde-rober, klubblokaler, VIP-rom, med mer.	P			
Videreutvikling ski-anlegg.	Sandriphaia Fritidspark Interkommunalt.	3. byggetrinn Kr.Sands del	K			
11'er kunstgressbane m/lys og garderobes	«Sparebanken Sør-Arena», Lund	Kommunalt kjøp i 2014	K		Vurderes særskilt i departementet	

ANLEGGSKATEGORI	STED	DIMENSJONERING	EIER/ UTBYGGER	ANSLÅTT CA. KOSTNAD	MAKS. SPILLEMIDLER – INNTIL 1/3, ELLER INNTIL FASTE MAKSIMALSATSER	ANTATT DRIFTSUTGIFTER
Friidrettshall	Ikke stedsplassert		K	Ca. 80 – 100 000	10 000	Ved interkommunalt anlegg ytes inntil 30% ekstra spillemidler
Basishall turn	Ikke stedsplassert	Basishall turn (23x20m)	K		4 000	
Ishall nr.2	Ikke stedsplassert		K			
Orienteringskart	Ikke stedsplassert	Flere anlegg	P			
Turkart	Ikke stedsplassert		P/K			
Ridehall m/garderobe	Ikke stedsplassert	20 x 60m	K/P	7 000	1 500	Privat drift

10.2.2 Nærmiljøanlegg- utenfor rammen, uprioritert oversikt

NÆRMILJØANLEGG	STED	SØKER	TOTAL KOSTNAD	FORVENTEDE SPILLEMIDLER	DRIFTSUTGIFTER
Kunstgressløkke	Åsane skole	K	300	150	5
Tufteparken utendørs treningsanlegg	Ved Otra i Kvadraturen	K	600	300	10
Parkour-park	Ikke avklart, muligens Sentrum/Lund	P	600	300	10
Tømmeråsen/Rabberstien kunstgressløkke	Tømmeråsen 4 v/Tømmerstø vel	P	400	200	3
Mosby skole anlegg for bevegelse 1	Mosby skole	K	600	300	10
Mosby skole anlegg for bevegelse 2	Mosby skole	K	600	300	10
Eg sykehus flerbruksområde fysisk aktivitet	Eg/Midt-Agder Friluftsråd	MAF	500	250	10
Eg sykehus aktivitetsløype rundt dammen	Eg/Midt-Agder Friluftsråd	MAF	600	300	10
Krossen skole anlegg for bevegelse 1	Krossen skole	K	600	300	10
Krossen skole anlegg for bevegelse 2	Krossen skole	K	600	300	10
Justvik skole anlegg for bevegelse	Justvik skole	K	600	300	10
Torridal skole anlegg for bevegelse 1	Torridal skole	K	600	300	10
Torridal skole anlegg for bevegelse 2	Torridal skole	K	600	300	10
Fagerholt skole anlegg for bevegelse	Fagerholt skole	K	600	300	10
Nærmiljøkart ved skolene	Hele kommunen	P	600	300	10
Frisbeegolf	Kongsgårdjordene	P	600	300	5
Isbane; avhengig av forhåndsgodkjenning i KUD	Torvet (Øvre)	K	Ca. 2 400	1 200	50
Sødal terr. 5'er bane. Oppgradering av eksisterende løkke iht. standard	Sødal Terrasse	K	600	300	5
Solvika Flerbruksbane	Solvika (gjenbruk gammelt kunstgress)	K	1 000	300	20
Hoppbakke	Klappane	P	600	300	10

10.2.3 Friluftsanlegg – utenfor rammen, uprioritert oversikt

FRILUFTSANLEGG (ORDINÆRE ANLEGG)	STED	SØKER	TOTAL KOSTNAD	FORVENTEDE SPILLEMIDLER	DRIFTSUTGIFTER
Turløype Auglandsdalen	Auglandsdalen, nedre del	K	400	200	20
Postveien og vestlandske hovedvei	Gjennomgående i kommunen	K	300	150	10
Utskifting av lysarmaturer i lysløypene, trinn 2.	Hellemyr, Jegersberg, Dønnestad, Sukkevann	K	1 600	600	
Diverse tiltak iht. flerbruksplan for Jegersberg - Forbindelse Sødalsmyrveien – Lysløypa - Infotavler - Utbedring diverse turveier (Øvrige tiltak er ikke spillemiddelberettiget)	Jegersberg - Skråstadheia	K	600	300	
Lysløype Karuss trinn 1 – løype, 450 m	Fiskådalen/Fiskåvannsseien – Karuss skole	K	1 400	700	
Lysløype Karuss trinn 2 – lys på 1 600 m	Fra Øvre Slettheia til Karuss skole	K	1 600	700	
Lysløype Karuss trinn 3 – løype m/lys 780 m	Supplerende rundløype-trace i terrenget nord for Fiskåvannsseien	K	3 000	700	
Utbedring av turløype Vågsbygd - Songdalen	Tyskerstien i Vågsbygd – Rossevean - Songdalen	K	3 000	700	30
Turvei – postveien Tveit	Tveit, Skådane/Foss	K	500	150	40
Turløype Bymarka	Bymarka-Sentrum	K	2 100	700	50
Turløype Baneheia	Baneheia (Ravnedalen - Lysløypa)	K	1 200	400	10
Stupetårn (1-3-5-7,5 og 10-meter), flere trinn	Bertes	K	4 500	700	30
Turløype Sukkevann	Rundløype rundt Sukkevann (reguleringsarbeid startet opp)	K	2 100	700	30
Hovedturløypa Kjerrane	Kjerrane og nordover – Utbedre sommerløype der det foreligger avtale	K	2 100	700	30
Turløype Ringknuten	Ringknuten – Jegersberg (inkl. Prestebekkstien)	K	2 100	700	30
Turutfartshytte Sødal	Sødalsmyra	K/P	3 500	700	50
Belysning turstier	Baneheia 3. stampe	K	600	200	10
Belysning turløype Auglandsdalen	Auglandsdalen (Vågsbygdturnet – Auglandstjønn barnehage)	K	600	200	10
Turvei Møvig fort	Militærveien Møvig fort – Møvigknatten	K	600	200	10
Turvei Randesund	Militærveien Nesodden – Kvarodden	K	600	200	10
Turløype Kjosdalen	Vågsbygd – Kjosdalen – Auglandstjønn barnehage (jfr. Bystyrevedtak sak 157/06)	K	900	300	20
Flerbruksløype -HC adkomst fra klubbhus til løypa (trinn 1) -Utvivelse av løypekapasitet (trinn 2)	Kongsgårdjordene	K	455 1 190	150 400	45
Turløype, utbedre til HC-tilgjengelig	Eidet på Justnes	K	1 200	600	15

FRILUFTSANLEGG (ORDINÆRE ANLEGG)	STED	SØKER	TOTAL KOSTNAD	FORVENTEDE SPILLEMIDLER	DRIFTSUTGIFTER
Kystssti, vist i kommuneplanen	Gjennomgående i kommunen, stykkevis opparbeiding	K			
Eg sykehus nærfriiluftsområde, toalett 1 (ved dammen)	Eg/Midt-Agder Friluftsråd	MAF	250	84	5
Eg sykehus nærfriiluftsområde, toalett 2 (ved elva)	Eg/Midt-Agder Friluftsråd	MAF	250	84	5
Eg sykehus nærfriiluftsområde langhus/dagsturhytte (ved dammen)	Eg/Midt-Agder Friluftsråd	MAF	250	84	10
Flerbruksløype	Lindebøskogen skole	K/P	5 000	1 000	20

Vedlegg A: Prosess og medvirkning

Politisk prosess

- Kristiansand formannskap 13.06.12
- Revisjon av kommunedelplan idrett og friluftsliv for Kristiansand 2015-2018, oppstart, rammer og organisering*
- Kristiansand formannskap 19.12.12
- Forslag til planprogram – Kommunedelplan idrett og friluftsliv 2015-2018. Vedtak om å legge forslag til planprogram ut til offentlig ettersyn*
- Kristiansand formannskap 08.05.13
- Fastsetting planprogram – Kommunedelplan idrett og friluftsliv 2015-2018*
- Kristiansand formannskap 30.04.14
- Forslag til kommunedelplan idrett og friluftsliv 2015-2018 legges ut til offentlig ettersyn.*
- Vest-Agder fylkeskommune: Hovedutvalg for kultur og utdanning, 02.09.14
- Godkjenning forslag til endelig plandokument. 2.gangs behandling – sluttbehandling*
- Kristiansand bystyre 26.11.14

Politisk orientering

- Kulturstyret 30.10.2013
- Byutviklingsstyret 14.11.2013
- Formannskapet 20.11.2013

Bystyret – idrettspolitisk debatt 22. januar 2014

Medvirkningsprosess

- Kristiansand Idrettsråd og Midt-Agder friluftsråd har fulgt arbeidet i prosjektgruppen fortløpende hele planperioden
- Drøftinger med andre kommunale sektorer/etater underveis, ad hoc gruppe likestilling inkludering og mangfold, arbeidsutvalget for folkehelse og Folkehelseforum, samt eget møte på Kongens Senter med representanter for eldre/ulike brukergrupper.
- Referansepersoner/grupper har vært: Barn og unges representant, Kristiansand ungdomsutvalg, idrettslag, andre sektorer i kommunen, løypelag, Vest-Agder Idrettskrets, Bedriftsidrettskretsen, Rådet for funksjonshemmede, VABUR, Vest-Agder Fylkeskommune andres, representanter eldre/grupper m/eldre

Medvirkningsmøter/dialog/drøftingsmøter

- 19.03.13: Årsmøte Kristiansand idrettsråd
- 03.04.13: Folkehelseforum
- 14.05.13: Styret i Kristiansand Idrettsråd
- 10.09.13: Vest-Agder Idrettskrets v/leder
- 13.09.13: Vest-Agder Bedriftsidrettskrets v/leder
- 20.09.13: Vest-Agder Idrettskrets v/prosjektleder ungdomsidrett
- 24.10.13 Møte med løypelag
- 04.11.13 Utvalg representanter eldre/organisasjoner på Kongens senter
- 19.11.13: Drøftingsmøte med fylkeskommunen – almen kultur/
- 28.01.14: Folkehelseforum
- 04.03.13: Leder Rådet for funksjonshemmede

Medvirkning fra barn og unge; Kristiansand Ungdomsråd: Eget medvirkningsprosjekt jan-april 2013. Se neste side.

MEDVIRKNING BARN OG UNGDOM

Medvirkningsprosess ble gjennomført vinteren/våren 2013 i to møter med Kristiansand Ungdomsråd (KUU). Ungdomsrådet representerer og består av medlemmer fra både ungdomsskoler og videregående skoler. Valget falt på ungdomsrådet fordi ungdom er et av satsningsområdene til Kulturdepartementet.

Ungdommene jobbet med temaene idrett, anlegg og informasjon under overskriften *organisert idrettsaktiviteter*. Under bolken *egenorganisert fysisk aktivitet* ønsket de unge å gi innspill til forhold som berørte aktiviteten i skolen og de areal og anlegg som de hadde tilgang til eller manglet i nærområdet.

Gruppene drøftet hvordan den enkelte selv, idrettslag, kommunen eller andre kunne tilrettelegge slik at unge mellom 13 og 19 år hadde mulighet til å være fysisk aktive på skolen og i fritiden. Innspillene de unge kom med ble oppsummert og satt inn i tabell. Deretter fikk ungdomsutvalgets medlemmer anledning til å vekte de ulike forslagene. Under er de forslagene som fikk mest oppslutning gjengitt.

IDRETT – hva mener ungdom at kan gjøres?

	HVA	PROSENT	KOMMENTAR FRA DELTAKERNE
1	Alle skal få mulighet til å delta i idrettslagene. Må tilrettelegge tilbud der det sosiale også er viktig, fordi alt blir så konkurransepreget for vår aldersgruppe (13-19 år)	17 %	<i>Mange ungdommer går der vennene de sine går, for det er sosialt og det er ganske viktig for ungdommer.</i>
2	«Gym» etter skoleslutt i forskjellige idretter - bare for gøy – uten prestasjonskrav	14 %	
3	Joggegrupper	14 %	<i>Gym etter skolen hadde vært bra.</i>
4	Bedre og bredere tilbud (flere klubber) for jentefotball	14 %	<i>Et tilbud bare for gøy – uten prestasjonsangst – for trimmen sin skyld.</i>
5	Friidrett kan bli bedre	14 %	<i>Eller joggegrupper.</i>
6	«Frilag» for ungdom uten høye ambisjoner	8 %	<i>Det er viktig for ungdom å gjøre noe sammen uten at det er konkurranse.</i>
7	Trampoline-gymnastikk – i regi av Turnforeningen	8 %	
8	Bedre treningstilbud for basketballspill	8 %	

ANLEGG – hva mener ungdom at kan gjøres?

	HVA	PROSENT	KOMMENTAR FRA DELTAKERNE
1	Ballautomat ved kunstgressbanene/hallene /sand-volleyballanlegg. Fungerer slik: Putt penge på – få ball ut – spill – putt ball inn – få penger tilbake. Anleggene kan da lettere benyttes til uorganisert aktivitet	24 %	<i>Vi har masse nye kunstgressbaner overalt med mange små mål rundt forbi. Men, det er ganske mye arbeid å flytt rundt på målene for å lage en mindre bane å spille på. Og hver gang vi skyter ballen vekk, så må vi gå mange hundre meter for å hente han og det er litt kjedelig. Men hvis vi hadde ballbinger eller baner med gjerder rundt, så er det mye bedre å spille der hvis vi ikke skal på trening, men bare skal spille litt etter skolen.</i>
2	Flere flerbrukshaller, slik at det blir mulig for treningstid for alle som ønsker det.	21 %	
3	Åpen, gratis bruk at idrettshallene etter skoletid. Gjelder også styrkerommene	12 %	
4	Belysning på alle idrettsanlegg	12 %	
5	Flere styrkerom i hallene	9 %	

Det kom også forslag om flere tiltak som fikk mindre oppslutning enn de fem som er nevnt i tabellen over. Her nevnes: Avgrense ballbaner med gjerder og liknende, slik at en ikke må springe så langt etter ballen.

Hjul på målene som står på kunstgressbanene, slik at de kan flyttes.

Tennisbaner flere steder

Flere lysløyper i Vågsbygd

Flere skibakker i tillegg til den på Tveit

Friidrettshall

INFORMASJON OM IDRETT OG ANLEGG – hva mener ungdom at kan gjøres?

	HVA	PROSENT	KOMMENTAR FRA DELTAKERNE
1	Informere på barneskolene om alle idrettene, anleggene og tilbudene som finnes	41 %	<i>Det går an å sende en mail til kommunen når det er noe som er i stykker, men det er ikke så lett for oss ungdommer å navigere på siden til kommunen. Æ skulle for eksempel finne Kristiansand Ungdomsutvalg på kommunen hjemmeside. Æ tipper at æ måtte klikke tjue ganger for å komme inn.</i>
2	Lage egen ungdomsside med blant annet info om idrettslag og hvor anlegg finnes. (Det er vanskelig for ungdom å navigere på kommunens hjemmeside)	36 %	<i>Folk vet ikke hva Kristiansand tilbyr av idretter. Kommunen må formidle dette bedre til alle ungdommene. Kanskje det burde være ei egen ungdomsside for ungdom i Kristiansand?</i>
3	Reklame for idrettstilbud henges opp/deles ut på skolene og ellers der det er mange ungdom	18 %	<i>Det kunne ha vært lagd «geriljareklame» for å få folk til å ta de riktige valgene. For eksempel der det er rulletrapp og trapp, så kunne det gjøres noe smashing – legge et skilt i midten – skrive noe som gjør at folk må gjøre et valg å sånn.</i>

Noen av ungdommene ønsket også at idrettsklubben hadde en årlig stand sentralt i byen hvor de reklamerte for aktivitetstilbudene de hadde i de ulike nærmiljøene. De ønsket også å få besøk av klubbene på skolene.

UTENDØRS AREAL OG ANDRE ANLEGG – hva mener ungdom at kan gjøres?

	HVA	PROSENT	KOMMENTAR FRA DELTAKERNE
1	Billigere treningsentre, gjerne plassert i eller ved flerbrukshallene	14 %	<p>Laverer alder på treningscenteret er mange ungdommer opptatte av.</p> <p>Treningsapparater på Bystranda? De har æ aldri sett.</p> <p>Æ ville aldri ha trent der, for det er litt for offentlig. Det blir lissom trening på utstilling.</p>
2	Bedre brøyting av kunstgressbanene	14 %	
3	Flere stupetårn, slik som i Bertes	11 %	
4	Sprøyte kunstgressbaner med is, slik at det går an å gå på skøyter	9 %	
5	Ballbinger i nærmiljøet, bygd i solid materialer.	9 %	
6	Lavere alder på treningsentrene	7 %	
7	Utleie av utstyr til vannsportaktiviteter	7 %	
8	Søppeldunker på badeplassene	7 %	

Under dette temaet var det mange forslag som fikk tilslutning fra enkelte av deltakerne.

Turløype på Hånes mangler – noe må gjøres.

Det må være gang- og sykkelveier mellom idrettsanleggene og boligområdene.

Et sted vi kan gå for å skifte, når vi er på Bystranda og skal bade.

Stiene ved boligområdene må merkes og lages informasjon om sånn at folke vet hvor de går.

Kommunen må sørge for at «stupis» på Fagerholt og på mange av de andre gode badeplasser er sikre å bruke (sette opp gjerder og fjerne steiner i vannet under stupeplassene).

Redningsbøyer må settes opp på alle badestrendene.

Flere skiløyper, fordi i dag går mange ungdommer i «kø bak50-åringene».

I SKOLETIDEN – hva mener ungdom at kan gjøres?

	HVA	PROSENT	KOMMENTAR FRA DELTAKERNE
1	Skoleelevene må få lov til å bruke idrettshallene i langfriminuttene	32 %	<i>Vi på Havlimyra har åpen hall hvert langfriminutt. Der kan vi gå og låne baller og alt det vi vil og vi er som oftest veldig mye i aktivitet.</i>
2	La elevene få bruke anleggene i nærmiljøet i undervisningen, slik at elevene blir kjent med tilbudene i eget nærmiljø	27 %	<i>Vi får ikke lov til å holde på med ballspill inne i hallen akkurat når vi vil. Lærerne låser bare opp hallen de dagene det er fysisk aktivitet. I de vanlige friminuttene låser de ikke opp.</i>
3	Ønsker seg mer gym og aktiviteter på skolen – uten prestasjonskrav	18 %	<i>Vi har kunstgressbanen rett ved siden av men det nytter ikke noe det når vi ikke har noen baller å bruke. Alt ligger innelåst i hallen.</i>
4	Tilbud om egne aktiviteter / lag / joggegrupper uten prestasjonskrav – like etter skoleslutt.	9 %	<i>(Lindebøskauen skole)</i>

Ungdommene i KUU ble utfordret på hva de gjør i langfriminuttene og hva de mente var den største hindringen for å være fysisk aktiv i skoletiden?

Her er noen av svarene fra de unge:

På Fiskå har vi alt mulig i skolegården, så vi kan velge mellom mange forskjellige aktiviteter. På vinteren har vi gymsalen og et bomberom med pilkast og bordtennis så vi ikke trenger å stå ute og fryse. Vi kan låne det utstyret vi ønsker i elevresepsjonen.

På Holte kan vi ikke være inne i noen friminutter. Det eneste vi egentlig gjør er bare å vente på å komme inn igjen for vi har et veldig lite område som vi bare er på. Vi går ikke noen andre steder hvis vi ikke skal spille fotball på fotballbanen. Vi har et bordtennisbord men vi har ikke noe å spille med, så vi venter bare på å komme inn.

Tiden vi kan være fysisk aktive er for liten. Folk har ikke tid for de har andre ting å gjøre i langfriminuttet. De skal spise å sånn.

Hos oss har de lagt på timene med fysisk aktivitet i tillegg til de andre timene vi har og derfor er mange av elevene negative til dette for vi må gå lenger på skolen noen av dagene.

Jenter har ikke lyst til å bli svette i langfriminuttene, så derfor er de ikke så aktive. Det er mange gutter som kommer inn i timene og er helt gjennomblaude.

Æ tror det har noe med mobilen å gjøre. Det er gøyere å sitte på mobilen enn å gå ut. På Grim hadde vi mobilfri dag for folk hadde slutta å snakke med hverandre for de satt heller på mobilen. Når internett er åpent så sitter heller folk med pc og mobiler.

Vedlegg B:

Ord og uttrykk

Idrett:

«Med idrett forstås aktivitet i form av konkurranse eller trening».

Ett av flere begrep under «fysisk aktivitet». Prestasjons- og konkurranseaspektet er fremtredende.

Fysisk aktivitet:

«Med fysisk aktivitet forstås egenorganiserte trenings- og mosjonsaktiviteter, herunder friluftsliv og lekpregede aktiviteter». All bevegelse – ulik intensitet. Organisert og uorganisert aktivitet. Ikke nødvendigvis prestasjons- og konkurransepreget.

Friluftsliv:

«Friluftsliv defineres som opphold og fysisk aktivitet i friluft, med sikte på miljøforandring og naturopplevelser.»

Friluftsanlegg:

Område som er tilrettelagt for friluftaktivitet av ulike slag.

Friluftsområde:

Område for friluftsliv. Trenger ikke å være opparbeidet, det er klart til bruk.

Nærmiljøanlegg:

Enkeltstående anlegg for uorganisert aktivitet. Eks. balløkke, akebakke, bunge, skatebane, sandvolleyballbaner etc.

Nærmiljøpark:

Flere nærmiljøanlegg samlet på et sted. I dag kan det innvilges spillemidler til 3 ulike anlegg som er plassert samlet.

Markagrense:

Vedtatt langsiktig yttergrense for utbygging som sikrer markaområdene som store sammenhengende

friluftsområder, også i fremtiden. Angitt med hensynsone friluftsliv i kommuneplan for 2011 – 2022, visualisert med grønn linje i kommunedelplan for idrett- og friluftsliv 2015 - 2018

Grønne korridorer:

Grønne sammenhengende forbindelser som knytter bebygde områder opp mot marka. Korridorene er oftest opparbeidet for ferdsel, men kan også ha funksjon kun for dyrelivet.

Idrettsanlegg:

Anlegg beregnet for mosjonsaktivitet, trening og konkurranseidrett.

Regionalt anlegg/fylkesanlegg:

En arena som tilfredsstiller det respektive særforbunds krav til NM-arrangement idrettslig, fasilitetsmessig og for presse/media. I Vest-Agder benyttes begrepet fylkesanlegg.

Spillemidler:

Overskudd fra Norsk Tipping som bl.a. tildeles norsk idrett etter søknad. Det gjelder både til aktivitet og anlegg. Den enkelte kommune samordner både private og egne søknader om spillemidler til anlegg, og videreformidler disse til fylkeskommunen for behandling. Lokale aktivitetsmidler (LAM) blir fordelt av idrettsrådene.

ASSS kommunene:

Tromsø, Fredrikstad, Stavanger, Bærum, Bergen, Sandnes, Trondheim, Drammen, Oslo og Kristiansand. (storbynettverket)

Vedlegg C:

Ansvarsinstitusjoner innen idrett og friluftsliv

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité er med sine vel 2,0 mill. medlemskap, landets klart største frivillige organisasjon (2008). Ca. 761 000 barn og unge i alderen 6-19 år har registrerte medlemskap i idretten (2008). Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, har utformet eget idrettspolitisk dokument for tingperioden 2007- 2011.

Særforbund

NIF har 56 særforbund (2008), hvorav 54 er representert i Vest-Agder. De 5 største særforbundene utgjør til sammen 43,6 prosent av den totale medlemsmassen av aktive i norsk idrett. Disse største forbundene representerer følgende idretter i 2008: fotball, ski, bedriftsidrett, golf og håndball.

Vest-Agder Idrettskrets

Service- og kompetansesenter overfor idrettslag og idrettsråd, pådriver overfor det offentlige, medspiller i forhold til anleggsutviklingen i fylket.

Vest-Agder Bedriftsidrettsforbund

Tilbyr stor bredde i aktiviteter/idretter og tilrettelegger aktivt for ulike aksjoner for fysisk aktivitet. Alle bedrifter har mulighet til å bli medlem.

Kristiansand Idrettsråd

Paraplyorganisasjon for idrettsklubbene i Kristiansand. Formål er å arbeide for best mulig forhold for idretten i kommunen, og rådet skal være en arena for samarbeid mellom lagene og kommunale myndigheter, og mellom lagene og Idrettskretsen.

Idrettsklubber i Kristiansand:

Bredt register av idrettsgrener representert i 112 klubber pr. 31.12.13.

Kulturdepartementet (KUD) v/idrettsavdelingen

Dette departementet v/idrettsavdelingen har det overordnede ansvaret for forvaltningen av overskuddet fra Norsk Tipping til idretts-, friluftsliv-, og nærmiljøanleggformål. Øverste organ i forhold til utforming av statlig idrettspolitikk.

Vest-Agder Fylkeskommune (VAF)

Rådgivende organ for kommunene relatert til idrett og friluftsliv, og har delegert ansvar fra Kulturdepartementet for tildeling av spillemidler i fylket. Fylkeskommunen har fra 1.1.2010 overtatt ansvaret for å stimulere kommuner og friluftsråd til å fremme saker om sikring av friluftsområder. Både Fylkesmannen og fylkeskommunen skal ivareta allmennhetens interesser ved behandling og uttalelser til saker om arealdisponering. Fylkeskommunen kan gi tilskudd til tiltak som motiverer til deltakelse i friluftsliv og til sikring og opparbeiding av friluftsområder.

Fylkesmannen i Vest-Agder, miljøvernavdelingen

Fylkesmannen skal ivareta nasjonale friluftsinnteresser som m.a. er knytt til strandsonen, vassdrag og fjellområde. Videre er Fylkesmannen regional representant for staten som grunneier i sikret friluftsområde.

Kristiansand kommune v/idrettsetaten

Ansvar for planlegging, etablering og drift av kommunes idrettsanlegg. Utarbeider, samordner og fremmer blant annet private og kommunale spillemiddelsøknader for kommunen, til fylkeskommunen.

Kristiansand kommune v/parkvesenet

Ansvar for planlegging, etablering og drift av nærmiljøanlegg og friluftsanlegg. Utarbeider, samordner og fremmer private og kommunale spillemiddelsøknader for kommunen, til fylkeskommunen.

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO)

FRIFO er en paraplyorganisasjon for de 13 største friluftslivsorganisasjonene i landet med til sammen over en halv million medlemskap og ca. 3 500 lag og foreninger. FRIFO's formål er å fremme det tradisjonelle, naturvennlige friluftslivet og allemannsretten (retten til fri ferdsel i norsk natur.)

Forum for natur og friluftsliv (FNF)

Er samarbeids-nettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjonene på fylkesnivå. FNF skal blant annet jobbe for at natur- og friluftslivsinnteressene blir ivaretatt i aktuelle saker i de enkelte fylkene.

Friluftsrådernes Landsforbund (FL)

Friluftsrådernes Landsforbund (FL) er et landsomfattende samarbeidsorgan for interkommunale friluftsråd. FLs hovedoppgave er å arbeide for styrking av det allmenne friluftsliv gjennom egne initiativ og ved å støtte arbeidet til tilsluttede friluftsråd. Midt-Agder Friluftsråd er medlem av Friluftsrådernes Landsforbund.

Midt-Agder Friluftsråd (MAF)

Midt-Agder Friluftsråd er et frivillig interkommunalt samarbeidsorgan mellom kommunene Kristiansand, Vennesla, Søgne og Songdalen i Vest-Agder fylke og Evje og Hornnes, Iveland, Birkenes og Lillesand i Aust-Agder fylke. Vi skal ivareta allmennhetens friluftsinnteresser og tilrettelegge for friluftsliv. Det jobbes bl.a. med sikring av areal til friluftsføremål, tilrettelegging av friluftsområder, ulike turer, arrangementer og informasjon.

Vedlegg D: Rapport idrettsregistrering for Kristiansand 2014

MEMLESTALL/STATUS		IR-1001 KRISTIANSSAND IDRETTSRÅD											SUM		
ORGLEDDNUMMER	ORGLEDDNAVN	MENN					KVINNER					K26-	MSUM	KSUM	TOTAL
		M0-5	M6-12	M13-19	M20-25	M26-	K0-5	K6-12	K13-19	K20-25	K26-				
IR1001	KRISTIANSSAND IDRETTSRÅD	385	4469	3408	1625	8817	414	3454	2158	882	3969	18704	10877	29581	
KL10010002	Aik Lund	0	11	58	72	69	0	1	3	15	11	210	30	240	
KL10010003	Atletklubben Av 1928	0	66	52	10	25	0	112	68	18	25	153	223	376	
KL10010004	Budosør	0	0	1	2	8	0	2	0	0	0	11	2	13	
KL10010005	Christianssands Seilforening	0	2	5	11	98	0	1	1	2	18	116	22	138	
KL10010006	Donn, FK	0	112	114	21	194	0	19	39	0	12	441	70	511	
KL10010008	Kristiansand Skiklubb	0	2	2	2	5	0	3	2	0	3	11	8	19	
KL10010009	Fløy	0	188	89	77	80	0	106	83	20	28	434	237	671	
KL10010012	Gimletroll IK	0	259	127	40	401	0	250	126	25	287	827	688	1515	
KL10010014	Grim FK	0	0	0	0	32	0	0	0	0	0	32	0	32	
KL10010016	Hannevikas IL	0	0	0	0	30	0	0	0	0	4	30	4	34	
KL10010018	Hånes IF	0	148	76	11	67	0	126	104	1	13	302	244	546	
KL10010019	Hånes Turnforening	13	4	0	0	3	23	29	7	4	29	20	92	112	
KL10010021	Just IL	25	90	11	24	52	19	35	4	1	25	202	84	286	
KL10010022	Kristiansand Volleyballklubb	0	0	0	0	4	0	0	9	0	2	4	11	15	
KL10010024	Kjevik Fallskierklubb	0	0	0	8	45	0	0	2	3	13	53	18	71	
KL10010026	Kristiansands IF-Håndball	0	6	19	19	61	0	135	64	0	53	105	252	357	
KL10010027	Kristiansand Svømmeallianse	13	112	69	46	39	11	115	76	43	52	279	297	576	
KL10010028	Kristiansand Garnisons Pistol	13	5	4	12	254	0	0	1	3	18	288	22	310	
KL10010029	Kristiansand Karate Club	0	6	8	5	15	0	2	8	3	6	34	19	53	
KL10010034	Kristiansand Atletklubb	0	0	7	2	28	0	0	1	3	3	37	7	44	
KL10010035	Kristiansand Badmintonklubb	1	28	24	7	64	1	14	23	4	16	124	58	182	
KL10010036	Kristiansands IF-Friidrett	0	49	26	24	32	0	48	33	18	16	131	115	246	

ORGLEDDNUMMER	ORGLEDDNAVN	MENN						KVINNER						SUM		
		M0-5	M6-12	M13-19	M20-25	M26-	K0-5	K6-12	K13-19	K20-25	K26-	MSUM	KSUM	TOTAL		
KL10010038	Kristiansand Bueskyttere	0	6	10	6	33	0	3	12	2	8	55	25	80		
KL10010039	Kristiansand Dykkerklubb	0	14	12	16	64	0	5	7	9	9	106	30	136		
KL10010040	Kristiansand Gangklubb	0	1	0	0	9	0	0	1	0	3	10	4	14		
KL10010042	Kristiansand HSL	0	0	4	3	40	0	0	2	7	28	47	37	84		
KL10010044	Kristiansand Kajakklubb	1	6	16	3	121	0	6	10	3	96	147	115	262		
KL10010045	Kristiansand OK	2	20	27	15	109	1	11	9	10	63	173	94	267		
KL10010046	Kristiansand Pistolklubb	0	0	4	12	219	0	0	1	6	28	235	35	270		
KL10010047	Kristiansand Roklubb	0	1	12	13	43	0	0	7	5	19	69	31	100		
KL10010049	Kristiansand Stupeklubb	1	54	18	7	14	2	50	22	9	15	94	98	192		
KL10010050	Kristiansand Tennisklubb	0	13	36	44	75	0	4	14	6	30	168	54	222		
KL10010051	Kristiansands Cykleklubb	0	24	53	30	360	0	8	12	9	151	467	180	647		
KL10010053	Kristiansands Turnforening	66	143	59	15	133	134	350	100	12	259	416	855	1271		
KL10010057	Mau Pluggen Trialklubb	0	1	0	4	15	0	2	1	0	3	20	6	26		
KL10010059	NMK Kristiansand	2	2	2	3	39	0	0	0	1	9	48	10	58		
KL10010061	Oddersjaa SSK	0	102	95	18	217	0	55	59	13	116	432	243	675		
KL10010062	Sør, OK	2	4	12	1	31	0	6	6	1	18	50	31	81		
KL10010064	Randesund IL	21	560	330	58	445	23	470	280	39	335	1414	1147	2561		
KL10010068	Solbygg FK	0	0	0	4	17	0	0	0	0	0	21	0	21		
KL10010069	Start, IK	0	204	211	144	595	0	125	86	8	107	1154	326	1480		
KL10010072	Sørn Squash Klubb	1	3	3	10	20	1	3	2	2	10	37	18	55		
KL10010074	Topdal Dykkerklubb	0	0	0	0	9	0	0	0	0	2	9	2	11		
KL10010075	Torridal IL	25	104	76	32	67	25	70	65	4	22	304	186	490		
KL10010078	Tveit IL	31	103	102	22	110	22	120	51	16	18	368	227	595		
KL10010079	Varodd Svømmeklubb	15	80	10	2	14	11	95	8	1	12	121	127	248		
KL10010081	Vepsa Bowlingklubb	0	0	1	1	15	0	0	0	1	3	17	4	21		
KL10010082	Vigør FK	17	410	396	80	309	0	48	24	49	38	1212	159	1371		
KL10010084	Våg IK	0	141	45	0	12	0	230	113	0	21	198	364	562		
KL10010086	Christiansands Curling Club	0	0	0	10	30	0	0	0	10	10	40	20	60		
KL10010087	Vågsbygd Karate Klubb	1	182	40	4	29	0	52	19	6	14	256	91	347		
KL10010088	Vågsbygd Svømme- Og Livredning	65	253	26	6	28	48	279	68	35	37	378	467	845		
KL10010094	Kristiansand Danseklubb	4	18	15	3	26	3	14	13	5	27	66	62	128		

ORGLEDDNUMMER	ORGLEDDNAVN	MENN				KVINNER						SUM		
		M0-5	M6-12	M13-19	M20-25	M26-	K0-5	K6-12	K13-19	K20-25	K26-	MSUM	KSUM	TOTAL
KL10010096	Kristiansands Vandrerne	0	0	1	0	26	0	0	0	0	19	27	19	46
KL10010098	Kristiansand Ishockey klubb	8	105	66	25	146	8	40	20	5	36	350	109	459
KL10010108	Vågsbygd Seilforening	0	0	2	0	99	0	0	0	0	9	101	9	110
KL10010111	Kristiansand og Søgne Ridekl.	0	2	11	5	29	2	34	34	19	69	47	158	205
KL10010118	Kristiansand Studentidrettslag	0	0	5	115	7	0	0	5	169	0	127	174	301
KL10010119	Gimle Rytterforening	0	0	1	0	5	0	0	5	10	14	6	29	35
KL10010120	Kristiansand Ju Jitsu klubb	0	28	12	7	19	0	7	12	2	3	66	24	90
KL10010121	Lund Basketballklubb	0	0	0	0	16	0	0	0	0	0	16	0	16
KL10010122	Sørlandets Paragliderklubb	0	0	2	2	71	0	0	0	0	2	75	2	77
KL10010123	Kristiansand JFF	0	1	85	111	630	0	1	5	9	51	827	66	893
KL10010124	Tigerberget, FK	0	0	0	7	43	0	0	0	0	0	50	0	50
KL10010125	Hemoriders MC Kristiansand	0	0	0	0	25	0	0	0	0	0	25	0	25
KL10010126	Tobienborg Fotballklubb	0	0	0	5	25	0	0	0	0	0	30	0	30
KL10010128	Christianssand Klatreklubb	17	26	24	33	165	22	41	10	17	111	265	201	466
KL10010137	Kristiansand Basket	0	19	26	10	25	0	1	7	0	0	80	8	88
KL10010138	Sørlands- Strike Bowling Klubb	0	0	0	3	13	0	0	0	1	4	16	5	21
KL10010139	Kvadraturen Frisbee Golf Klubb	0	1	6	3	48	0	0	0	0	3	58	3	61
KL10010141	Flekkerøy Padleklubb	3	8	46	16	63	3	7	18	16	48	136	92	228
KL10010147	Gladiators	0	5	30	20	60	0	0	2	15	5	115	22	137
KL10010149	Kjøvik Flyklubb	0	0	2	7	60	0	0	0	0	2	69	2	71
KL10010151	Sørlandets R/C Modellflyklubb	0	0	2	0	51	0	0	0	0	0	53	0	53
KL10010163	Kristiansand Kampsport Klubb	15	123	88	39	107	2	25	43	19	35	372	124	496
KL10010168	Friskis&Svettis Kristiansand	0	0	7	11	73	0	0	96	59	684	91	839	930
KL10010170	Kristiansand Taekwondo Klubb	0	9	5	0	5	0	7	2	0	3	19	12	31
KL10010172	Hjertetrimmen i Kristiansand	0	0	0	0	158	0	0	0	0	0	158	0	158
KL10010173	Tinnheia Karate Klubb	0	0	5	0	5	0	0	1	2	1	10	4	14
KL10010174	Kristiansand Modellbilklubb	0	4	16	6	45	0	0	0	0	0	71	0	71
KL10010175	Kristiansand Golfklubb	0	12	44	37	504	0	6	9	7	177	597	199	796
KL10010176	Bjaavann Golfklubb-Kristiansand	0	21	53	29	473	1	7	21	4	108	576	141	717
KL10010177	Sørlandsparken Rideklubb	1	4	11	8	29	3	7	53	28	83	53	174	227
KL10010180	FC Blaa	0	0	0	0	31	0	0	0	0	0	31	0	31

ORGLEDDNUMMER	ORGLEDDNAVN	MENN						KVINNER						SUM		
		M0-5	M6-12	M13-19	M20-25	M26-	K0-5	K6-12	K13-19	K20-25	K26-	MSUM	KSUM	TOTAL		
KL10010182	Våg FK	0	376	295	22	120	0	70	12	5	7	813	94	907		
KL10010183	Våg Håndball Elite	0	0	0	0	8	0	0	0	10	10	8	20	28		
KL10010186	Kristiansand Ryttersport Klubb	0	0	1	0	6	0	0	1	1	7	7	9	16		
KL10010187	Kristiansand Sandvolleyballklubb	0	33	58	28	44	0	54	89	9	23	163	175	338		
KL10010190	Kristiansand Kendo Klubb	0	0	1	4	11	0	0	0	1	0	16	1	17		
KL10010192	Londskråga Idrettsklubb	0	0	6	3	5	0	0	0	1	0	14	1	15		
KL10010194	Lund Taekwondo Klubb	0	0	3	0	7	0	0	0	0	2	10	2	12		
KL10010196	Kristiansand Suns Baseballklubb	2	16	8	3	20	1	0	2	0	9	49	12	61		
KL10010197	Vågsbygd Innebandy Klubb	0	10	36	9	21	0	4	5	7	14	76	30	106		
KL10010198	Flekkerøy Kampsport Klubb	0	0	13	5	16	0	0	3	0	3	34	6	40		
KL10010199	Kristiansand Motorcross Klubb	0	3	0	1	4	1	22	16	11	39	8	89	97		
KL10010200	Kristiansand Trial Klubb	2	24	26	15	58	0	5	5	0	31	125	41	166		
KL10010201	Skøyteklubben Sør	2	14	6	0	31	1	6	6	0	13	53	26	79		
KL10010202	Agder Modellflyklubb	0	5	8	1	61	0	0	0	1	0	75	1	76		
KL10010203	Flekkerøy Cykleklubb	0	5	2	1	59	0	2	1	1	12	67	16	83		
KL10010204	Masters Sørlandet	0	0	0	0	34	0	0	0	0	31	34	31	65		
KL10010207	Lund Cykleklubb	0	0	0	4	132	0	0	0	0	0	136	0	136		
KL10010209	Kristiansand Fekteklubb	0	10	11	1	6	0	5	2	1	11	28	19	47		
KL10010210	Tveit Feltrittklubb	0	3	1	0	7	0	2	7	5	10	11	24	35		
KL10010211	U/A Lacrosse	0	0	3	26	1	0	0	0	0	0	30	0	30		
KL10010214	Lund Skiklubb	0	12	5	5	35	0	10	5	3	23	57	41	98		
KL10010215	Kristiansand Innebandyklubb	2	15	27	5	15	0	6	1	1	10	64	18	82		
KL10010216	Sukkevaann Frisbeeclub	0	1	24	8	20	0	0	6	1	3	53	10	63		
KL10010217	Kristiansand Crusaders Rugby League Klubb	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
KL10010218	Vågsbygd Turn IL	14	36	1	0	3	46	81	4	0	6	54	137	191		
KL10010219	Kristiansand Løpeklubb	0	1	16	16	87	0	0	4	8	41	120	53	173		
KL10010220	Kristiansand Triathlon	0	0	0	10	87	0	0	0	2	28	97	30	127		
KL10010221	Kristiansand Ichuan&Tai Chi Klubb	0	0	0	0	4	0	0	0	0	19	4	19	23		
KL10010222	Justvik Turnforening	0	0	0	0	5	0	0	0	0	5	5	5	10		

Vedlegg E: Referanser

Statlig nivå:

Kulturdepartementet: *Idrettslivet i endring*. (Meld. nr. 14 (1999-2000)). Oslo
Kulturdepartementet: *Den norske idrettsmodellen* (Meld. St. 26 (2011-2012)). Oslo
Miljøverndepartementet: «*Friluftsliv – En veg til høyere livskvalitet*» (Meld. St.39 (2000-2001)). Oslo
Miljøverndepartementet: *Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv – En satsing på friluftsliv i hverdagen; 2013-2014*
Miljøverndepartementet i samarbeid med Nordisk Ministerråd: *Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse. Rapport fra det nordiske miljøprosjektet "Friluftsliv og psykisk helse"* (2009)
Helsedirektoratet: Kunnskapsgrunnlag fysisk aktivitet, rapport 02/2014
Helse- og omsorgsdepartementet: *Folkehelsemeldingen* (Meld. St. 34 (2012-2013)). Oslo
Helse- og omsorgsdepartementet: *Samhandlingsreformen* (Meld. St. 47 (2008-2009)). Oslo

Fylkeskommunalt nivå

Vest-Agder Fylkeskommune (2013): Regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2014-2020
Kristiansand og Arendal kommune, Aust- og Vest-Agder fylkeskommunen: *Regionplan Agder 2020 – felles fylkesplan*

Kommunalt nivå:

Kristiansand kommune (2011): *Kommuneplan 2011-2022 «Styrke i muligheter»*
Kristiansand kommune (2013): «*Helsefremmingsplanen*»
Kristiansand kommune (2013): *Kulturstrategi 2013-2023*
Kristiansand kommune (2010): *Kommunedelplan idrett og friluftsliv 2011-2014*
Kristiansand kommune (2010): *Frivillighetsmeldingen*
Kristiansand kommune (2008): *Normaler for utomhusanlegg*

Øvrig litteratur:

Helsedirektoratet: Fysisk aktivitet. Fysisk aktivitet blant barn og ungdom - kortversjon. 2008

Helsedirektoratet (2009) «*Fysisk inaktive voksne i Norge – Hvem er inaktive og hva motiverer til økt fysisk aktivitet?*»
Helsedirektoratet (2010) *Fysisk aktivitet og psykisk helse*.
Helsedirektoratet (2012) Rapport 15-2002 *Fysisk aktivitet blant 6-, 9- og 15-åringer i Norge. Resultater fra en kartlegging i 2011*.

Gunnar Breivik og Trond Svela Sand, Kolbjørn Rafoss og Jan Ove Tangen, Anne-Karine Halvorsen Thoreen, Tore Edvard Bergaust, Knut Bjørn Stokke, m.fl.: *Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet*. (Norges Idrettshøgskole, Høgskolen i Finnmark, Høgskolen i Telemark og Nasjonalt råd for fysisk aktivitet 2011)

Gunnar Breivik og Kolbjørn Rafoss: «*Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet – en oppdatering og revisjon.*» (Norges Idrettshøgskole og Høgskolen i Finnmark 2012)

Hilde Lohne-Seiler og Monika Klungland Torstveit; «*Viktigheten av fysisk aktivitet og trening blant eldre*» (Universitetet i Agder og Norges Idrettshøgskole 2012)

A. Myrvang, «*Naturopplevelser – en vei til bedret psykisk helse. En studie av sammenhenger og bekreftende teorier.*» (Masteroppgave. Tromsø 2003)

Virke Trening (2013) Innsikt 2013. *De viktigste funnene fra Virke Trenings befolkningsundersøkelse knyttet til trening og mosjon*.

Norges Idrettsforbund (2013): *Anlegg og spillemidler 2013*

Norges Svømmeforbund (2010): *Anleggsplan for svømming*

NOVA (2010) *Ungdom og trening: Endring over tid og sosiale skillelinjer*

Vedlegg F: Vedtak fra bystyret

ORGANISASJON
Politisk sekretariat

SAKSPROTOKOLL

Arkivsak-dok. 201205289
Saksbehandler Astri Edvardsen Sødal

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Byutviklingsstyret	06.11.2014	200/14
2 Helse- og sosialstyret	11.11.2014	53/14
3 Kulturstyret	12.11.2014	75/14
4 Oppvekststyret	18.11.2014	51/14
5 Formannskapet	19.11.2014	122/14
6 Bystyret	26.11.2014	175/14

REVIDERING KOMMUNEDELPLAN IDRETT OG FRILUFTSLIV 2015-2018, 2.GANGS BEHANDLING.

BYSTYRET 26.11.2014 SAK 175/14

Vedtak:

1. Kommunedelplan idrett og friluftsliv 2015-2018 med fireårig handlingsprogram godkjennes med de endringer som måtte bli vedtatt i den endelige budsjettbehandlingen.
2. Planen er retningsgivende for kommunens idretts- og friluftspolitikk og legges som grunnlag for årlig søknad om statlige spillemidler.
3. Før neste rullering av planen vurderes behovet for videreutvikling av lysløypenettet, og opprusting av eksisterende løyper.
(Enst.)
4. Eierskapet til «Sparebanken Sør Arena» er fra og med 2014 overtatt av Sørlandshallen Eiendom AS, eid av Kristiansand kommune. Denne opplysningen innarbeides i plandokumentet (s. 68), og med tanke på fremtidig søknad om spillemidler føres «Sparebanken Sør Arena» opp i listen over langsiktige anleggsbehov (kap. 10.2.1).
(Enst.)

Forslag:

Rødt fremmet følgende forslag:

«Kristiansand kommune bør i forbindelse med revidering av Kommunedelplan for idrett og friluftsliv nedsette et utvalg for prioritert friidrettssatsing i byen og regionen. Utvalget bør samarbeide med Idrettsrådet, klubbene og initiativtakerne til bygging av en hall på Gimlemoen. Formålet bør være å utrede behovene for nye anlegg på kort og lang sikt i bydelene og på den måten igjen sørge for å gi friidretten den prioritering den fortjener i byens idrettspolitikk.»

Rådmannen fremmet følgende tilleggsforslag:

«Eierskapet til «Sparebanken Sør Arena» er fra og med 2014 overtatt av Sørlandshallen Eiendom AS, eid av Kristiansand kommune. Denne opplysningen innarbeides i plandokumentet (s. 68), og med tanke på fremtidig søknad om spillemidler føres «Sparebanken Sør Arena» opp i listen over langsiktige anleggsbehov (kap. 10.2.1).»

Votering:

Formannskapetets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Rådmannens forslag ble enstemmig vedtatt, vedtakets pkt. 4.

Rødts forslag falt med 46 mot 7 stemmer.

RETT UTSKRIFT:

27.11.2014

Kristiansand kommune
KULTUR/Idrettsetaten
Postboks 417 Lund
4604 Kristiansand
Tlf: 38 07 50 00
www.kristiansand.kommune.no